੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ

ਅਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤ ਦਿਗਵਿਜੈ ਗ੍ਰੰਥ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਸ੍ਰੀਅਕਾਲ ਸਹਾਇ । ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ਓਂ ਈਸ੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓ ਨਮਃ ਓਂ ਅਧਿਸਿਠਾਨਾ ਅਧਿਸਿਠੇਇ ਸਰਵ ਦੇਵੇ ਭ੍ਰਿਓ ਨਮਃ ਓਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ੍ਵੈਂਭਵ ਓਂ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਓਂ ਨਮੋ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈ ਅਵ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀ ਮੂਲਕ ਵਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਯਥਾਰਥ ਸਾਧਨਾ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਇਤੀ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ । ਕਾਸੀ ਅਸਥਾਇਨਸਥ ਨਿਰਮਲ ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਕਰਤ੍ਰਿਕ ਵਿਰਚਿਤੇ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਮੁਕਾਮ ਹਰ ਦੁਆਰ ਮੇਲੇ ਕੁੰਭਕੇਕੋ ਉਪ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ॥ ਪੰਚਾਇਤੀ ਆਖਾੜੇ ਨਿਰਮਲਿਓਕੇ ਸੰਵਤਸਰ ਉਂਨੀਸੌ ਸਠਿ ਕੇ ਚੈਤ੍ਰ ਸੁਕਲ ਪਖ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਪੂਰਣਮਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਬੀਸਦਿਨਿ ਨਿਰੂਪਣ ਭੈਈਥੀ ਸੋ ਉਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕ

ਵਿਚਾਰ ਸਭਾਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਨਿਰਮਲ ਸਭਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਸਭਾਕੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨਾਮ ਭ੍ਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਕ ਨਿਵਿਰਤੀ ਪਤ੍ਰ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਔਰ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗਵਿਜੈਹੈ ਅਵਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਇਸਿ ਉਕਤ ਸਭਾਕੇ ਨਿਜਮੋਂਕੋ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਤਥਾਹੀ ਨੰਬਰ ਅਵਲ ਹਮਾਰੇ ਨਿਸ਼ਿ ਚਿਤਿ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਮੇਂ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਸਿਧਾਂਤਕੇ ਬੀਚ ਦੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਏਕ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਵਿਰਤੀ ਰੂਪ ਹੀ ਬਾਹਰ ਬੋਧ ਕਾਰਕ ਦੇਖਨ ਸਹਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ। ਔਰਜਬਬਾਹਰਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਨਿਰੋਧ ਹੋ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂ ਹੋਤੀਹੈ ਤਬ ਉਸਿਕੋ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋ ਉਸਿਕਾ ਨਾਮਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣਹੀਹੈ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਨਕਟੁ ਨੈਨੁ ਸ੍ਰਵਨੁ ਰਸ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਾ ਨ ਮਾਨਾ। ਸੋ ਇਸਿ ਪਾਠਮੇਂ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਪਾਂਚੋਂ ਗੋਲਕੋਮੇਂ। ਪਾਂਚ ਹੀਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਹੈ ਸੋ ਇਨਿ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕਾ ਨਾਮਹੀ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਨੇਮ ਹਮਾਰੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਸਿਧਾਂਤਮੇਂ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਜੀ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ੨॥ ਤੀਸਰਾ ਨੇਮ ਦਸੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂਹੈ। ਛਤ੍ਰੀਕੋ ਪੁਤ੍ਰਹੂ ਬ੍ਰਾਮਣਕੋ ਨਹਿ ਛਤ੍ਰੀ ਸਭੋ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਪਨਕੇ ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਮੇਂ

ਹਿੰਦੂਹੈ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥਾ ਨੇਮ ਦਸੋਂਹੀਂ ਕੇਸ ਸਹਿਤ ਜਟਾ ਜੂਟਹੈ ॥ ੪ ॥ ਪੰਜਮਾਂ ਨੇਮ ਦਸੋਂ ਗੁਰੂਜੀ, ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਪੁਸਤਕ ਇਨਿ ਚਾਰਭੇਦੋਂ ਕਰਕ ਦੋਸੋਂ ਤੀਸਰੇਹੈ ॥ ੫ ॥ ਛੇਮਾਨੇਮ ਦਸੋਂ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਆਦ ਛਕਤੀਕੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੀਹੈ ਹੇਮਕੁੰਡ ਪਰਵਤਮੇਂ ॥ ੬ ॥ ਸਾਤਮਾਨੇਮ ਦਸਗੁਰੂਜੀ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਦਸ ਹਜਾਰ ਬਰਸਸੇਂ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ਆਠਮਾਂਨੇਮ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀ ਭਟਾਂ ਭਗਤਾਂ ਕਵੀਆਂਕੇ ਨਹੀਂਹੈ ਉਨਿਕੇ ਆਦਰਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇਹੈਂ ॥ ੮ ॥ ਨੌਮਾਂਨਿਜਮ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਸੇ ਗਿਰੇ ਹੂਏਹੈ ਸੋ ਤ੍ਰਵਾਰੀਖ ਸਾਖੀਆ ਸੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਕੇ ਨਾਜਾਜ ਕਰਤੇਹੈ ਪੀਛੇਸੇਂ ਬਾਣੀ ਬਣਾਈ ਕਹਿ ਕਰਕੇ ॥ ੯ ॥ ਦਸਮਾਨੇਮ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਅਵਤਾਰ ਆਦ ਅੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਗਿਆਰਾਕਾਨੇਮ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਬਾਰਾਕਾਨੇਮ ਜੋ ਕੋਈ ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਉਸਿਕੋ ਦੋਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀਸੇਂ ਉਤ੍ਰ ਦੀਏ ਜਾਮੇਂਗੇ ॥ ੧੨ ॥ ਅਵ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਬਹੁਤ ਸੇਂ ਪਰਮਤ ਅਨੁ ਵਰਤੀ ਪੁਰਖ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀਕੇ ਵੀਚ ਲਿਖਾਹੈ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਿਤੇ ਭੈਏ ਹੈ ॥ ਜੋਕਿਮੈਂ ਤੁਮਕੋ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਦੇਸੇ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ ਤਵਇਸਿ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਕਵੁਧੀ ਜੋ ਮੰਦੀ ਵੁਧੀਹੈ ਮੰਦ ਪੁਰਖੋਂਕੀ ਸੋ ਉਸਿ ਕਵੁਧੀ ਰੂਪ ਮਲੀਨਤਾਕੋ ਤੁਮ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰਸੇ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਓ ਸੋ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਸੇ ਆਦ ਲੇਕਰਕੇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਤੇ ਭੈਏਹੈ ਸੋ ਤਵ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਤਿਲਕ ਜੰਵੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭਤਾਕਾਂ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤਵ ਉਸਿ ਵਖਤ ਮੁਸਲਮੀਨ ਅਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖੁਲਾ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂਕੋ ਵਰਣ ਸੰਕਰ ਕਰ ਰਹੇਥੇ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਣ ਹੋਈ ਧਰਮਕੀ ਗਤਰਹੀ ਸੋ ਉਸਿ ਐਸੇ ਮੁਸਕਲ ਸਮੇਂ ਕੇ ਵੀਚ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਵਰਣ ਸੰਕਰਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਾਹੈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ ਹੈ ਸਭੀ ਸੰਸਾਰਮੇਂ । ਸੋ ਅਵ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੋ

ਕਿ ਜਵ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਕੋ ਵਰਣ ਸੰਕਰ ਕਰਤੇ ਥੇ ਤਵ ਤੋ ਦਸਮਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀ ਥੀ ਅਵ ਤੋ ਹਿੰਦੂ ਆਪਹੀਂ ਵਰਣਸੰਕਰ ਹੋਰਹੇਹੈ ਅਵ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਕੀਆਥਾ ਸੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਛੋਡਕੇ ਪੁਰੁਖ ਅਧਰਮ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤਹੋ ਰਹ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਨਰਥੋਂ ਸੇਂ ਬਚਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਕੀ ਸਰਣ ਲੈਣੀਹੀ ਯਥਾਰਥ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀ ਭਟਾ ਭਗਤਾਂ ਕਵੀਆਂਕੇ ਬਨਾਏ ਹੂਏਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਵਿਦਿਆ ਵਿਹੀਨ ਪੁਰਖ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਮਤ ਸੇ ਗਿਰੇ ਹੂਏ ਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਭਟਾ ਭਗਤਾ ਕਵੀਆਂਕੇ ਨਹੀਹੈ ਤਥਾ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਵੇਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੋਲੇਕਰ ਜੈਸੇ ਕਿ ਵੇਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਅਸਿਆਮ ਹਿਤੋ ਭੂਤਸਿਆ ਨਿਸ੍ਵਿਤ ਮੇ ਤੁਤੁ ਸੋ ਇਸਿ ਵੇਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਜੋਕਿ ਵੇਦ ਕਹਤਾ ਹੈ ਹਮਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਮਤ ਕਾ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਤਾਹੈ ਉਸਿ ਮਤ ਮੇਂ ਔਰ ਉਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਵੋਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋਤਾਹੈ ਦੋਨੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਸੋ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜਵ ਬ੍ਰਹਮਾਨੇ ਵੇਦ ਵਨਾਇਆਹੈ ਭੂਤ ਕਾਲਮੇਂ ਉਸਿ ਵਖਤ ਪਿਪਿਲਾਦ ਭ੍ਰਿਗੁ ਰੈਕ ਪੁਲੈ ਪੁਛ

ਸਿਤ ਕੋਈਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀ ਪੈਦਾਹੂਆਥਾ ਤਵਭੀ ਭਾਵੀ ਕਾਲਮੇਂ ਹੋਨੇਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂਕੇ ਨਾਮ ਵੇਦਮੇਂ ਲਿਖੇਹੈ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕਰਕੇ ਐਸੇਹੀ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਵਿਵਸਥਾਹੈ ਤਥਾਹੀ ਸੋ ਜਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨਰੁ ਨਾਰਾਇਣ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇਂ ਤਪ ਕਰਤੇਥੇ ਉਸਿ ਵਖਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਨੇ ਦੋਨੋ ਨਰ ਨਾਰਇਣ ਅਵਤਾਰੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਨਾਰਾਇਣ ਨਾਮਸੇ ਥੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਰਨਾਮਸੇਂ ਥੇ ਸੋ ਉਸਿ ਸਮੇ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਭੈਏਹੈ ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈ ॥

ਵੋਹ ਉਪਦੇਸ ਉਕਤ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੀਂਏ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਤਥਾਹੀ। ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਮਤਾ ਜਿ ਪਤ੍ਰੀ ਚਲਾਵਾਉ। ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਅਪਣੇ ਮਤੇਸੇਂ ਹੁਕਮ ਨਰਨਾਰਾਇਣ ਅਵਤਾਰ ਸੇ ਦਿਤਾ ਜੋਕਿ ਤੁਮ ਮੇਰਾ ਵਾਕ ਰੂਪ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਪਤ੍ਰੀ ਚਲਾਵਉ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਪਤ੍ਰੀ ਛਿਠੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਅਵਤਾਰ ਦਸਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਰਿਓ। ਅਵ ਦੂਸਰਾ ਹੁਕਮ ਦੀਆਹੈ। ਦੁਤੀਏ ਮਤਾ ਦੁਇ ਮਾਨਖ ਪਹੁਚਾਵਉ। ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਆਪਨਰ

ਨਾਰਾਇਣ ਦੋਨੋ ਦਸ ਮਾਨਸ ਦਸ ਪੁਰਖਕਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇਓ ਇਸਿ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇਮੇਂ ਜਾ ਕਰ ਕਵ੍ਰਧੀ ਕਵਣੇਮੇਂ ਪ੍ਰਰਖਾਨੂੰ ਹਟਾਓ ਹਮਰਾ ਧਿਆਨ ਕਰਾਇਓ॥ ਅਵ ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇਮੇਂ ਔਰ ਭੀ ਸਮਾਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਉਕਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਉਪਦੇਸ ਰੀਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੈਸੇਹੈ ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਦੋਨੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਤਾ ਕੁਛ ਕਰਉ ਉਪਾਇਆ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਦਰਜੇਮੇਂ। ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਪੰਥ ਨਾਨਕ ਨਾਮਸੇਂ ਆਦ ਲੈਕਰ ਜਟਾ ਜੂਟ ਚਲਾਇਓ ਯਿਹ ਅਕਾਲ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆਥਾ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਦੋਨੋ ਅਵਤਾਰੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਪਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਵਖਤ ਤਥਾਹੀ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ । ਦੋਊ ਪੰਥਮੇਂ ਕਪਟ ਵਿਦਿਆ ਚਲਾਨੀ। ਬਹੁਰੋ ਤੀਸਰੋ ਪੰਥ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਇਸਿ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ॥ ਕਾਟਨ ਫਾੜਨ ਮੁੰਡਿਨ ਇਨਿਤੀਨੋ ਸੇਂ ਵਿਨਾ ਦੋਏਂ ਤੀਸਰਾ ਜਟਾ ਜੂਟ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋਈ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਛਾਡੇ ਦੋਊ। ਹਮਰਾ ਝਗੜਾ ਰਹਾਨ ਕੋਊ॥ ਸੋ ਯਿਹ ਅਕਾਲ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦਸ ਹਜਾਰ ਬਰਸ ਪਹਲੇ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇ ਵਖਤ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਅਵਤਾਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁਕਮ ਦੀਆਥਾ ॥ ਸੋ ਉਸਿ ਸਮੇ ਮੇਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦੋਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏਹੈ ॥ ਸੋ ਯਿਹ ਉਕਤ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਵੀਚ ਸਪਸਟ ਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ ਹੇਮ ਕੁੰਡ ਪਰਵਤਹੈ ਜਹਾ। ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੋਭਤਹੈ ਤਹਾਂ। ਤਹਿ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਿਸਿਆ ਸਾਧੀ। ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਆਰਾਧੀ। ਇਸਿ ਕਾਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋਕਿ ਪੰਡੂ ਰਾਜਾ ਭੀ ਉਸਿ ਵਖਤ ਕਿਸੀ ਔਰ ਪਹਲੇ ਜਨਮਕੇ ਵੀਚ ਤਪ ਕਰਤੇਥੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਕਾ ਰਾਜ ਨਹੀ ਹੂਆਥਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰਭੀ ਨਹੀ ਹੂਏ ਥੇ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ । ਪੰਡੂ ਰਾਜ ਯਿਹ ਯੋਗ ਕਮਾਵਾ। ਤਹਿ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਆ ਸਾਧੀ । ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਜੋ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀਕੋ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮੋਂਕੀ ਖਵਰ ਕੈਸੇਥੀ ਉਸਿਕਾ ਉਤਰ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਕੋ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋਂਕੀ ਖਵਰਥੀ ਸੋਈ ਗੀਤਾਮੇਂ ਅਰਜੁਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਾਹੈ ॥

ਵਹੂਨੀਮੇਂ ਜਨਮਾਂਣੀ ਵਿਤੀਤਾਨੀ ਚ ਅਰਜੁਨਃ। ਯਿਹ ਉਤ੍ਰ ਹੈ ॥ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ। ਇਹ ਵਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਯਾ ਭਯੋ। ਦ੍ਵੈਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈ ਗਯੋ । ਸੋ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਪਰਸਪਰ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰਕੇ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਥ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ ਗੈਏਹੈ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤ

ਕਥਨਸੇਂ। ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਮੇਂ ਫਕਤ ਦੁਰਗਾਕੀ ਜਾਦਾਸਤ ਕਰੀਹੈ ਤਪ ਸਾਧਨ ਉਪਾਸਨਾ ਦੁਰਗਾ ਆਰਾਧਨ ਸਮੇਕੋ ਦਸ ਹਜਾਰ ਬਰਸ ਹੂਆਹੈ ॥ ਨੈਣਾਂਦੇਵੀ ਆਰਾਧਨਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਕਰਤ ਤਪੱਸਜਾਭਯੋ । ਤਹਿਰਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਜਾ ਸਾਧੀ ਮੇਰਾ ਲਿਤ ਨ ਚਹਿਓ ਆਵਨਕੋ ਸੋ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਮੇਂ । ਭਯੇ ਗਯੇ ਤਰ ਹਮ ਨਚਹਯੇ॥ ਆਵਨਕੋ ॥ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਸੈਂ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਪੂਰਵਕਾਲ ਦਸ ਹਜਾਰ ਵਰਸਮੇਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀਕੇ ਦੁਰਗਾ ਆਰਾਧਨਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਜੀਸੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥਕੋ ਹਮ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਸਭੀ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ । ਵੇਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਸੋ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਉਪਦੇਸ ਹੋਣੇਕੇ ਵੀਚ ਵੇਦਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਉਪਦੇਸ ਹੋਣੇਕੇ ਵੀਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਹੀ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਸੋ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਅਵਤਾਰ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਪਾਠ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

ਵਾਚ। ਜਬ ਪਹਲੇ ਹਮ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਬਨਾਈ। ਇਤਿਆਦੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈ। ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪ ਬਨਾਏ॥ ਏਕ ਕਾਨ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰੀ। ਤਾਂਤੇ ਮਧੁਕੈਟਬ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਕਾਨਕਾ ਅਰਥ ਅੰਗਹੈ ਮੈਲਕਾ ਅਰਥ ਮਾਇਆਹੈ ਸੋ ਅਕਾਲ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਅਪਣੇ ਏਕ ਅੰਗਸੇਂ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਈਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸਗੁਣ ਨਰ ਨਾਰਾਇਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਪੰਚ ਤਤਿਕੇ ਪਸਾਰੇਮੇਂ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਖੰਡਾ ਸਾਜਕੇ ਖੰਡ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਟੁਕੜੇ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋ ਵਿਰਾਟ ਕਹਿਤੇਹੈ ਹੇ ਨਰ ਨਾਰਇਣ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਖੀ ਦੇਵਤੇ ਮਨੁਖ ਸਭੀਕੋ ਮੈਨੇ ਬਨਾਇਆ ਭਾਵ ਉਨਿ ਸਭੀਨੇ ਹਮਕੋ ਭੁਲਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾਹੀ ਸਭ ਨੇ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆਹੈ ਛਿਵਨੇਂ ਨਖ ਸਿਖਲੋ ਸਭ ਜਟਾ ਸਵਾਰੀ ਵਿਸਨਨੇ ਕੰਠੀ ਕੰਠ ਕਾਠ ਕੀ ਡਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣ ਫਾਰ ਮੁਦ੍ਰਾ ਦੁਇ ਡਾਰੀ॥ ਇਤਿ ਆਦੀ ਔਰ ਭੀ ਅਕਾਲ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਹੇ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ। ਮਹਾਂਦੀਨ ਉਪਰਾਜਾ ਅਰਬ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਨੋਂ ਰਾਜਾ। ਲਿੰਗ ਵਿਨਾਦੀਨੇ ਸਭ ਰਾਜਾ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ। ਨਰ ਨਾਰਾਇਣਕੇ ਪਤੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇਹੈ ਜੋਕਿ ਮੈ ਕਿਸੀ ਵਖਤ ਮਹਾ

ਦੀਨ ਨਾਮਕ ਮੁਹੰਮਦਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਅਰਬ ਦੇਸਕਾ ਰਾਜਾ ਬਨਾਮੰਗਾ ਜਬ ਓਹ ਸਭਕੇ ਫ਼ਿਰੋਂ ਕੀਆ ਸੁਨਤਾਂ ਕਰਦੇਵੇਗਾ ਤਬ ਹਮ ਅਪਣਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਨਕ ਨਾਮਸੇਂ ਦੋਨੋ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਲਰਹਿਤ ਪੂਰਣ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਮੈ ਅਪਣਾ ਸੁਤਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇਕਹੁ ਸਾਜਾ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਧਰਮ ਚਲਾਵੇ॥ਕਬੁਧਿਕਰਣਸੇਂ ਲੋਕ ਹਟਾਵੇ। ਈਹਾ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਨਿਵਾਜਾ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨਿਵਾਜਾਂਗਾ ਕੀਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਰਾਂਗਾ॥ ਚਲਾਵੇ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਧਰਮ ਚਲਾਇਓ । ਹਟਾਵੇ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਲੋਕਾਂਕੀ ਕਬੁਧੀਕੋ ਹਟਾਇਓ ਸੋ ਉਸਿ ਸਮੇਂਮੇਂ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਜੀ ਨਰਨਾਰਾਇਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀਕੇ ਹਿਰਿਦੇਮੇਂਥੇ ਪਤ੍ਰੇ ਕੇ ਊਪਰ ਨਹੀ ਲਿਖੇਥੇ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਹਿਰਿਦੇ ਵੀਚ ਵੇਦਥੇ। ਸੋ ਜਬ ਅੰਗਿਰਸ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਇਤਿ ਆਦੀ ਨਾਮਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੈਦਾ ਹੂਏਹੈ ਤਬ ਵੇਦ ਪਤ੍ਰੋਂਕੇ ਊਪਰ ਲਿਖੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਜਬ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮਾਨਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਸੇਂ ਆਦਿ ਲੇਕਰਕੇ ਹੂਏਹੈ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ

ਪ੍ਰਯੰਤ ਤਬ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਜੀ ਪੜ੍ਹੇਨੇ ਊਪਰ ਲਿਖੇਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਵਾਦੀਕੀ ਸੰਕਾਥੀ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰਬ ਜਨਮਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀਕੋ ਕੈਸੇ ਖਬਰਥੀ ਸੋ ਉਸਿਕਾ ਉਤਰ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭਾਗਵਤ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਸੁਕਦੇਵਜੀਨੇ ਅਪਣੇ ਪਿਤਾ ਬਿਆਸ ਜੀਸੇਂ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋਂਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਦਿਤੇਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਪਣੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਤਪ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀਮੇਂ ਪੜ੍ਹੇ ਦਿਤੇਹੈ ॥ ਔਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਰਜਨਕੋ ॥ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਪੜ੍ਹੇ ਦਿਤੇਹੈ ਸੋਭੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਪੂਰਬ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏ ਹੈ ॥ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਬ ਨਰਨਾਰਾਇਣ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏਹੈ ਤਬ ਉਸਿ ਵਖਤ ਭਟ ਭਗਤ ਕਵੀ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂਹੀ ਨਹੀਥੇ ਸੋ ਇਸਿਲੀਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਭਟਾਂ ਭਗਤਾਂ ਕਵੀਆਂਕੇ ਨਹੀਹੈ ਸੋ ਉਨਿਕੇ ਆਦਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਬਜੀ ਮੇਂ ਭਟਾਂ ਭਗਤਾਂ ਕਵੀਆਂਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਸਮੇਂ ਮੇਂ ਅੰਗਿਰਸ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਇਤਿਆਦੀ ਨਾਮਾਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀ ਹੂਏਥੇ ਸੋ ਭਾਵੀ ਕਾਲਮੇਂ ਉਨਿਕਾ ਹੋਣਾਂ ਦੇਖਕੇ ਉਨਿਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇਹੈ ॥ ਇਸਿ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀ ਨਰਨਾਰਾਇਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏਹੈ ਯਿਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਆਹੈ ॥ ਔਰ ਜੋ ਦੇਵੀ ਪੁਰਖ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਬਜੀ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹਤਾਹੈ ਸੋ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਹੈ ਹਮਨੇ ਉਸਕੋ ਕਠਨ ਸਮਝਕੇ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਕਰਾਹੈ ॥ ਔਰ ਉੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਦੇਵੀਕਾ ਸਰੂਪ ਦੇਵੀਕਾ ਪੂਜਨ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕਰਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕਾ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰੀਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਇਤੀ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਉਦਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਾਂਸ਼ੀਵਾਸੇ ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼੍ਵਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਕਰਤ੍ਰਿਕ ਸਮਾਪਤਃ ਅਲੰ ਸੁਭੰ ਭਵ ॥ ੨ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇਂ ਨਮਃ ਅਬ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਮਾਲੂਮਹੋ ਜੋ ਕਿ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਬੀਚ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਖਤ ਕਾ ਸਮਾਚਾਰ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਉਸ ਪਾਠਸੇ ਮਾਲੂਮਹੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਾਠ ਵਰਖ ਪ੍ਰਮਾਣਲੋ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਖਤਨੇਂ ਸਾਠ ਵਰਖ ਕੇਈ ਮਾਸ ਕਿਤਨੇ ਦਿਵਸ ਰਾਜ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਵਖਤ ਉਸ ਰਾਜਾ ਨੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਗਲ਼ ਬੀਚ ਸਰਪ ਡਾਰ ਦੀਆਥਾ ਸੋ ਉਸ

ਵਖਤ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣਨੇ ਉਸ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਠਮੇ ਦਿਨ ਮਰਣੇਂਕਾ ਸਰਾਪ ਦੇਦੀਆ। ਸੋ ਤਵ ਵੋਹ ਰਾਜਾ ਸੁਖਦੇਵਜੀਸੇਂ ਉਸ ਵਖਤ ਭਾਗਵਤ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨੇ ਲਗਾਥਾ ਤਬ ਉਸਸਮੇਂ ਮੇਂ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਖਤਨੇਂ ਸੁਖਦੇਵ ਜੀਸੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਆਥਾ ਜੋ ਕਿ ਇਸਿ ਸੰਸਾਰਕੇ ਬੀਚ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗਕੋ ਜੈਸੇ ਸਰਵ ਜੀਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਮੇਂ ਸੋ ਇਸਿ ਲੀਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰਸੇਂ ਤਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਕਿਤਨੇਂ ਕੈਸੇ ਹੋਮੇਂਗੇ ਸੋ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਖਤਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਖਦੇਵਜੀ ਭਾਗਵਤ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਸ਼ਲੋਕ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਤਤ੍ਰੋ ਅਸ਼ਟੌ ਜਮਨਭੂਪਾਵਿਆ ਪੁਸਕਸਚ ਚਤੁਰਦਸ਼ਾ ਭੂਯੋ ਦਸ ਗੁਰੰਡਾਸਚ ਮੌਨਾਏਕਾਦਸੈਵਤੁ ॥ ੧॥ ਸੋਇਸ ਸ਼ਲੋਕਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸੋ ਵੋਹ ਕੌਣ ਹੋਮੇਗੇ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਹੋਮੇਂਗੇ ਸੋ ਸਭੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਂਗੇ ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਸ਼ਲੋਕਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਸੁਖਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਹੇਰਾਜਨ ਪ੍ਰਥਮ ਕਲਜੁਗਕੇ ਬੀਚ ਚੌਦਾ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਪਾਲਕ ਜੀਵੋਂਕੀ ਰਖਿਆਕੇ ਕਰਣੇਂ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇਂਗੇ ਸੋ ਯਿਹ ਅਰਥ ਸ਼ਲੋਕਕੇ ਪੁਸਕਸਚ। ਚਤੁਰਦਸਾ। ਇਨ ਦੋਨੋ ਪਦੋਂਕਾਹੈ। ਸੋ ਫਿਰ ਉਨਿ ਚੌਦਾਂ ਰਾਜਿਓਂਸੇ ਪੀਛੇ ਆਠ ਜਮੁਨ ਰਾਜੇ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਜਿਨਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਉਨ ਆਠ

ਜਮੁਨ ਰਾਜਿਓਂਕੇ ਸਮਕਾਲਮੇਂਹੀਂ । ਵੇਦੀ ਸੋਢੀਵੰਸ ਉਦਭਵ ਦਸ ਗੁਰੂੰਡ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸ਼ਲੋਕਕੇ ਦਸ ਗੁਰੂੰਡ ਇਸ ਪਦਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਦਸ ਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈਂ ਏਕ ਦਸਮਾਂਹੇ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਦਸਹੈਂ। ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਮਿਲਾਨੇ ਸੇ ਜੋ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇਂ ਜੋ ਦਸਮਾਂਹੇ ਸੋ ਆਦਮੇਂ ਦਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈਂ ਅੰਤਕੇ ਦਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਹੈਂ। ਡੋ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਆਕਾਸਮੇਂ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇਹੈਂ। ਸੋ ਡੋ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕੇ ਸਾਥ ਆਦ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਕਾ ਸੰਬੰਧ ਕਰਨੇਸੇਂ ਦਸ ਗੁਰੂੰਡ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸਮਾਂ ਆਕਾਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਚਲਨੇ ਵਾਲਾਹੈ । ਜਿਨ ਦਸਕੇ ਬੀਚ ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀਂ ਵਾਲੇ ਦਸਹੀਂ ਹੋਵੇਂਗੇ ਹੇ ਰਾਜਨ ਪ੍ਰੀਖਿਤਿ ਯਿਹ ਸੁਕਦੇਵ ਜੀਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆਹੈ। ਅਬ ਦਸ ਗੁਰੂੰਡ ਇਸ ਪਦਕਾ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਦਸਮਾਂਹੇ ਕੇਸਧਾਰੀ ਜਿਨਮੇਂ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀਂ ਵਾਲੇ ਦਸਹੀਂ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਦਸਮੇਂ ਕੇਸਧਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਯਿਹ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਦੂਸਰਾ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆ ਹੈ। ਅਬ ਦਸ ਗੁਰੂੰਡ ਇਸ ਪਦਕਾ ਤੀਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ । ਗੁਰੂੰਡਾ ਕੇਸਧਾਰੀਣਾ । ਗੁਰੂੰਡ।

ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਜਟਾਜੂਟ ਕੇਸਧਾਰੀਹੈਂ ਸੋ ਦਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਦਸਹੀਂਹੈ ਸੋ ਅਵ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੋ ਮਿਲਾਕਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਸੋ ਦਸਹੀਂ ਹੋਂਵੇਗੇ। ਜ਼ਾਦੇ ਕਮਤੀ ਨ ਹੋਵੇਂਗੇ । ਦਸੋਂਕੀਹੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਦਸੋਂਹੀ ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਜਟਾ ਜੂਟ ਹੋਵੇਂਗੇ ਸੋ ਯਿਹ ਸੁਖਦੇਵਜੀਨੇ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉੱਤ੍ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਅਵ ਤੀਨੋਂ ਉਤ੍ਰੋਂਕੇ ਤੀਨਹੀ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ । ਅੰਤਸੇਂ ਆਦ ਕੇ ਦਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਆਕਾਸ਼ਚਾਰੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਆਦ ਸੇਂ ਅੰਤਕੇ ਦਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਕੇਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਜਟਾਜੂਟਹੈਂ। ਤੀਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਦਸੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਨਿਯਮਸੇਂ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਸੰਯੁਗਤਹੈਂ। ਦਸੋਂਹੀ ਨਿਯਮਸੇਂ ਜਟਾਜੂਟ ਕੇਸ ਸੰਯੁਗਤਹੈਂ । ਯਿਹ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮੂਲ ਸ਼ਲੋਕਕਾ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ। ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੈਸੇ ਸੁਖਦੇਵਜੀਨੇਂ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਕੇ ਉੱਤਰ ਦੀਏਹੈਂ। ਅਵ ਸ਼ਲੋਕਕੇ ਬੀਚ ਜੋ ਮੌਨਾਂ॥ ਏਕਾਦਸੈਈਵਤੂ॥ ਯਿਹ ਪਾਠ ਲਿਖਾਹੈ ਇਸਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਏਕਾਦਸ ਪਦਕ ਦੋ ਅਰਥਹੈਂ। ਏਕ ਅਰਥ ਗਿਆਰਾਂ ਹੈਂ । ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਗਿਆਰਵਾਂਹੈ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਖੇ

ਮੈਂ ਗਿਆਰਵੇਂਕਾ ਗ੍ਰਹਣਹੈ। ਔਰ ਮੌਨ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏਸੇਂ ਨਾਂ ਬੋਲਣੇ ਵਾਲਾ ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਅਰਥਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਮੌਨਾਂਏਕਾਦਸੈਵਤੂ ॥ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਦਸਸੇਂ ਪੀਛੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਗਦੀ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਸੇ ਨਹੀਂ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਮੌਨ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈਂ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਸੇਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਨੀ ਕੀ ਗੰਗਾ ਪਥਰਕੇ ਠਾਕੁਰ ਲਕੜੀਕੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਮਿਟੀਕੇ ਪਾਰਥਵ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਜੋਹੈਂ। ਧਾਤੂ ਪਿਤਲ ਇਨ ਦੋਨੋਂਕੇ ਬਾਲਮੁਕੰਦ ਜੋਹੈਂ ਯੇਹ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਬੁਲਾਨੇਸੇਭੀ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇਸਕਤੇ। ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਗਦੀ ਸਾਖਿਆਤ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੀਹੈਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਮਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇ ਬੀਚ ਚੇਤਨ ਅਧਿਸ੍ਰਿਤਿ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਪੂਜਨ ਯੋਗ ਗਿਆਰਵੀਂ ਗਦੀਹੈਂ। ਅਬ ਸ਼ਣੋਕਕੇ ਬੀਚ ਜੋ ਗੁਰੂਭ ਪਦਹੈ ਇਸ ਪਦਕੇ ਬੀਚ ਜੋ ਡੈ ਪਦਹੈ ਇਸ ਡੈ ਪਦ ਕੀ ਨਵੀਨ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤਿਓਂ ਕੇ ਵਿਭਾਗਕੋ ਲੇਕਰ ਡੀਣ ਧਾਤੂ ਕਾ ਅਰਥ ਆਕਾਸ਼ਕੇ

ਬੀਚ ਹੋਣਾਹੈ। ਅਥਵਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੋਣਾਹੈ ਉਸ ਧਾਤੂਸੇ ਪਰੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈ ਸੋ ਉਸ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਉਕਤ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਦੋਨੋਂਕੇ ਅਰਥਕੋ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਬੀਚ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਤੱਤਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਚਾਰੋਂਸੇ ਸੂਖਮ ਅਕਾਸ਼ ਤੱਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਚਾਰੋਂਹੀ ਤੱਤ ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਬੀਚ ਗਮਨ ਆਗਮਨ ਵਾਲੇਹੈਂ। ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਕੀ ਰੀਤੀਸੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਕੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਲਾਂਕੇ ਬੰਧਣੋਂਸੇ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਬਿਚਰਣੇ ਵਾਲੇ ਅਵਤਾਰਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਸੰਯੁਗਤ। ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ ਸਨਾਤਨਹੈਂ। ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰੀਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਵਜੀ ਕਰਕੇ ਦਸੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਕਾ ਅਨਾਦੀ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਭਇਆਹੈ। ਸੋ ਫਿਰ ਉਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸੁਖਦੇਵ ਜੀਨੇ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਮੇਂ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਕਾ ਮਾਂਨਵ ਅਵਤਾਰ ਕਾ ਧਾਰਣ ਭਾਗਵਤਕੇ ਸ਼ਲੋਕਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਭਇਆਹੈ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਂਨਵ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ॥

ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੩ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਮ੍ਹਣੇ ਨਮਃ ॥ ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਬੀਚ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇਂ ਦੇਵੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਔਰ ਆਰਾਧਨ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀਂ ॥ ਹੇਮ ਕੁੰਭ ਪਰਬਤ ਹੈਂ ਜਹਾਂ। ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ। ਤਹਿਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਯਾ ਸਾਧੀ। ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਆਰਾਧੀ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ॥

ਸੋ ਅਬ ਈਂਹਾਂ ਇਸ ਉਕਤ ਪਾਠ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂਕੇ ਬੀਚ ਨਰਨਰਾਇਣ ਦੋ ਸਰੂਪਸੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੀ ਔਰ ਮਹਾਂ ਕਾਲਿਕਾ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇ ਭੁਏਹੈਂ ਸੋ ਮਹਾਂ ਪਦ ਕਾ ਈਂਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਅਤੀਸੈ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮਹਾਂ ਪਦਸੇਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਲਕਾ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਨਾਮ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਔਰ ਮਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਯਾ ਭਯੋ। ਦ੍ਵੈਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹ੍ਵੈਗਯੋ ,

ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਉਸ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਨਾਰਾਇਣ ਅਵਤਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰ ਅਵਤਾਰਸੇ ਸੋ ਦੋਨੋਂ

ਪਰਸਪਰ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਤੇ ਹੈਂਏਹੈਂ। ਫਿਰ ਏਕ ਰੂਪ ਸੇਂ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਹੋਤੇ ਭਏਹੈਂ ॥ ਅਬ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਕੇ ॥ ਇਸ ਭਗਵਤੀ ਪਦ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਚੇਤਨ ਸਹਿਕ੍ਰਿਤ ਚੇਤਨ ਜੋ ਮਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀਹੈ ਸੋ ਉਸਕੋ ਕਾਲਕਾ ਭਗਵਤੀ ਦੇਵੀ ਮਾਇਆ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਔਰ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਭਗਵਤੀ ਸੋ ਇਸ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਗਤ ਹੈ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਭਗਵਾਨ ਵਿਰਾਟ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਭਗ-ਵਾਨ ਭਗਵਤੀਕੀ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਧਿਆਨਸੇਂ ਆਰਾਧਨਾਂ ਕਰੀਹੈਂ। ਸੋ ਉਸ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਭਗ-ਵਾਨ ਭਗਵਤੀਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਚਾਰੋ ਖਾਣੀਂਕਾ। ਉਤਪੰਨ ਕਰਣਾ ਇਸਥਿਰ ਕਰਣਾ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਣਾ ॥ ੩ ॥ ਨਾਂਬਨਤੇ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਣਾ ਜੜ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਸੇਂ। ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਣਾ ॥ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਬਿਅੰਤ ਹੋਣਾ ॥ ੩ ॥ ਇਨ ਛੇ ਤਾਗਤ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਕੋ ਭਗਵਾਨ ਔਰ ਭਗਵਤੀ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਅਰਾਧਨ ਕੀਏਹੈਂ ਅਬ੍ਰ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲਕਾਕੀ। ਸਾਮਰਥਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀਂ। ਖੰਡਾਪ੍ਰਥਮੈਂ ਸਾਜਿ ਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ

ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਭਗਵਤੀ ਦੇਵੀ ਕਾਲਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਉਸ ਭਗਵਤੀਨੇ ਔਰ ਉਸ ਭਗਵਤੀ ਵਿਸਿਸ਼੍ਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਖੰ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋ ਖੰ ਨਾਮ ਅਕਾਸ਼ਕਾਹੈ ਸੋ ਫਿਰ ਉਸਕੇ ਸਮ ਕਾਲਮੇਂ ਹੀ ਡੈ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋ ਡੈ ਨਾਮ ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਬੀਚ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਵਾਯੂ ਤੇਜ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਇਨ ਚਾਰ ਭੂਤਕਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭਗਵਾਨ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਪਾਂਚ ਤੱਤ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਰਚਿਆਹੈ ਐਸੇ ਰਚਨਾਂਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨ ਭਗਵਤੀ ਕੀ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਸਾਜਕੇ ਇਸਕਾ ਯਿਹ ਉਕਤ ਅਰਥਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕਾ ਅਰਥ ਵਿਦਿਆਸੇਂ ਹੀਨ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਜਾਂਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਖੰਡੇਕਾ ਅਰਥ ਤਲਵਾਰ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਅਬ ਖੰਡਾ ਪਦਕਾ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਪਾਂਚ ਤੱਤ ਸੇਂ ਆਦ ਲੈਕਰ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰਕਾ ਇਤਿ ਆਦੀ ਕੁਦਰਤ ਸਰੂਪ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਜਬ ਜਲਥਲ ਮਹੀਅਲ ਕੀਓਪਸਾਰਾ। ਅਪਣਾ ਪਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕੀਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ॥ ਜਲੋਂ ਕੇ ਪਸਰਣੇਂ ਸੇਂ ਜੋ ਬੀਚ ਬੀਚ ਮੇਂ ਪਾਣੀਸੇਂ ਖੁਸ਼ਕ ਜਮੀਨ ਕੇ ਵਿਭਾਗਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਹਿਸਿਓਂ ਕਾ ਨਾਮ ਖੰਡ ਕਹਿਤੇ

ਹੈਂ ਸੋ ਖੰਡ ਨਾਮ ਟੁਕੜਿਓਂ ਕਾਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਪਾਣੀਓਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਬੀਚ ਨੌ ਟੁਕੜੇਹੈਂ ਉਨਕੋ ਨੌ ਖੰਡ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣੀਐ" ਨਵ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਫਿਰੇ ਚਿਰ ਜੀਵੇ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸ਼ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ "ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਾਜਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ" ॥ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਸਗੁਣ ਮਹਾਕਾਲ਼ ਔਰ ਕਾਲਕਾ ਭਗਵਤੀਨੇਂ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜਲਕੇ ਬੀਚ ਖੰਡ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨ ਖੰਡ ਰੂਪ ਟੁਕੜਿਓਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ਕਾ ਅਰਥ ਰਚ ਕਰਕੇ ਬਸਾਇਆਹੈ ਸੋ ਅਬ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਮਾਇਆ ਭਗਵਤੀ ਕੇ ਦੋ ਸਰੂਪਹੈਂ ਪੰਚ ਤਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜੜ ਸਰੂਪਹੈ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਇਤਿਆਦਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਜਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਧੀ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖਾਹੈ ਐਸੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੁਰਮੇ ਕੇ ਸੋਭਿਤ ਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਚੰਦ੍ਰ ਹਾਸ ਕਰਵਰ ਧਰੇ ਜਨ ਜਮ ਲੀਨੋਦੰਡ ਸੋ ਐਸੀ ਕਾਲਕਾ ਭਗਵਤੀ ਕਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਅਰਾਧਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਕੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕਲਈ ਧਿਆਇ। ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਖੰਡਾ ਪਦ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਨਿਰੂਪਣ ਭਈਹੈ।

ਔਰ ਵਿਦਿਆਸੇਂ ਵਿਹੀਨ ਪੁਰੁਖ ਖੰਡਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਤਰਵਾਰ ਹੀਂ ਜਾਂਣਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸਿ ਲੀਏ ਸਰਵ ਪੁਰਖੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਇਸਿਟਕਾ ਜਾਣਨਾਹੀਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆ ਵਿਹੀਨ ਜਿਤੇ ਪੁਰੁਖ ਹੋਤੇਹੈਂ ਸੋ ਉਨਿਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾ ਕਛੁ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਔਰ ਕਾਲਕਾਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤੇਹੈ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ ਚਿਤਕੋ ਰੋਕ ਕਰਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਣਾਂਹੀ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਇਸਲੀਏ ਅਬ ਉਕਤ ਦੇਵੀ ਕਾ ਸਰੂਪ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਬੀਚ ਕਾਲਕਾ ਭਗਵਤੀਕੇ ਅਰਥਸੇ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਏਹੈਂ। ਐਸੇ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਮੇਂ ਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ "ਯਾ ਦੇਵੀ ਸਰਵਭੂਤੇਸੂ ਕਾਲਰੂਪੇਣ ਸੰਸਿਥਿਤਾ। ਨਮਸਤਸਿਐ ਨਮਸਤਸਿਐ ਨਮਸਤਸਿਐ ਨਮੋਂਨਮਃ"

ਸੋ ਇਸ ਸਲੋਕਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸੋ ਭਗਵਤੀ ਸਰਵਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਛੁਧਾਰੂਪਹੈ ਨਿਦ੍ਰਾਰੂਪ ਹੈ ਮਾਇਆ ਰੂਪਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪਹੈ ਚੇਤਨ ਰੂਪਹੈ ਛਾਇਆ ਰੂਪਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪਹੈ ਤ੍ਰਿਧਾਰੂਪਹੈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪਹੈ ਖਿਮਾਂਰੂਪਹੈ ਕਾਂਤੀ ਰੂਪਹੈ ਵ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪਹੈ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪਹੈ ਤੁਸ਼੍ਰੀ ਰੂਪ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰੀਰੂਪਹੈ ਕਾਲਕਾ ਰੂਪਹੈ ਦੁਰਗਾ ਰੂਪਹੈ ਦੇਵੀ

ਰੂਪਹੈ ਚੰਡੀ ਰੂਪਹੈ ਭਗਵਤੀਹੈ ਸਾਰਦਾਹੈ ਸੀਤਲਾਹੈ ਅੰਬਾਹੈ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰੀਹੈ ਅੰਬਕਾਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪਹੈ ਕਰਮ ਰੂਪਹੈ ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਸ ਭਗਵਤੀਕੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀਨੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀਹੈ ਸੋਉਸ ਦੇਵੀਕੇ ਐਸੇ ਉਕਤ ਸਰੂਪਹੈਂ ਇਨ ਐਸੇ ਉਕਤ ਸਰੂਪੋਂਕਾਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਬੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਹਰਸੇਂ ਮੁਖਹੈ ਹਰਤੀ ਦੁਖਹੈ ਕੰਚਨ ਸਿਊਤਨ, ਖੰਜਨਸੇ ਦ੍ਰਿਗ, ਇਨ ਚਾਰ ਵਿਸੇਖਣਕੇ ਦੇਣੇ ਕਾ ਭਾਵ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਜਬ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੇ ਤਿਲਕ ਜਨੇਊ ਕੀ ਰਖਿਆਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਖ ਸਰੂਪ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤੇ ਭਏਹੈਂ । ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਆਦ ਸ਼ਕਤੀਕਾ ਵਿਸੇਸ ਬਿਅਕਤੀ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਜੀਮੇਂ ਏਕਾਂਤ ਦੇਸਕੇ ਬੀਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਕਰਕੇ । ਅਨੁਸਠਾਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਵੇਸਸੇਂ ਜਿਸ ਆਦ ਸ਼ਕਤੀਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀਥੀ ਸੋਵੋਹੀ ਸਿੰਘਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭਈਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਅਸੰਗਹੈ । ਆਦ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਬਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਤੀਹੈ । ਦਸਹਜਾਰ ਵਰਸਪਹਲੇ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਵੇਸ਼ਸ਼ੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਤਪਕਰਾਹੈ। ਨੈਣਾਂਦੇਵੀ ਪਰਵਤਮੇਂ ਤਪਨਹੀ ਕਰਾਹੈ ਛਕਤ ਪੂਰਵ ਤਪਸਾਧਨਕੀ ਜਾਦਾਸ਼ਤ ਕਰੀਹੈ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਤਪਸਾਧਨ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਜਹਾਤਹਾਂ

ਤਹਿਭਯੇਗਯੇ ਇਤਿਆਦੀ ਭੂਤਕਾਲਕੇ ਬਹੁਤਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ ਈਹਾਂ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਪਰਵਤਮੇਂ ਹਮ ਤਪ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜਿਹ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਤ੍ਰਕ ਦੁਰਗਾ ਉਪਾਸਨਾ ਨਿਰੂਪਣੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੪ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਥ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸਤੇ ॥

ਸੋ ਸਮਾਂਚਾਰ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਭਏਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਵ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏਹੈਂ ਜੋਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆ ਰਹਾ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ॥ ਜੋ ਅਪਣੇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹਾਤੇਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਕਮ ਤਾਗਤੋਂਕੀ ਕਬੁਧੀ ਕੋ ਆਪ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਦੂਰਕਰੋ ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਜਵ ਜਵ ਹੋਤ ਅਰਿਸਿਟ ਅਪਾਰਾ ॥ ਤਵ ਤਵ ਦੇਹ ਧਰਤ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭੀਕੋ ਕਹਿਤੇ ਭਏਹੈਂ ॥ ਜੋਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੋ ਹਰੇਕ ਅਸਥਾਨੋਂਸੇਂ ਮਜੂਦ ਦੇਖਣਾ ਜਰੂਰੀਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਤਵੇਂ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਕਹਿ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਦਾਸੇ ਕੁਰਾਨ ਮੰਗਾਦੀਆਹੈ। ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੈਕੁੰਠਵਾਸੀ ਵਿਸ਼ਨਨੇ ਵੇਦ ਭੇਜਿਆਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਹੀ ਮਤ ਵਾਲਿਓਂਨੇ ਅਪਣੀ ਅਪਣੀ ਅਕਲ ਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਮੁਕਾਮ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਖੇਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਐਸੀ ਕਬੁਧੀਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ ਅਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜਲਸਤ੍ਹੂੰਹੀ ਥਲਸਤ੍ਹੂੰਹੀ ਯਿਹ ਯਿਹ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਸੇ ਸਰਬ ਅਸਥਾਨੋ ਮੈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੋਧਨਹੈ। ਔਰ ਸਗੁਣ ਰੂਪਸੇ "ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ" ਸੋ ਯਿਹਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਆਪਕ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗੁਪਤ ਕਰਣੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕੀ ਕਬੁਧੀਕੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਯੇਹ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਤਪ ਸਾਧਨਿ ਸਮੇ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਵੇਸ ਮੇਂ ਜਬ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਥੇ ਉਸ ਵਖਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਜੈਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆਹੈ ਵੋਹੀ ਹੁਕਮ ਵੈਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ॥

ਇਸ ਕੀਟ ਪ੍ਰਤੀ "ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁੱਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਕੀਨੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰਵੇ ਕਾਜਾ। ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾ ਧਰਮ ਚਲਾਓ। ਕਬੁਧ ਕਰਣ ਸੇ ਲੋਕ ਹਟਾਓ"

ਸੋ ਇਸ ਹੁਕਮ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰਕੇ ਨਾਰਾਇਣ ਸਰੂਪ

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਨੇ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਕਬੁਧੀ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਿਸੇਸ ਰੂਪਸੇ ਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗਮੇਂ ਦੋ ਸੇ ਤੀਸਰੇ ਜਟਾ ਜੂਟ ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਨਵ ਅਵਤਾਰ ਭਏਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਤੀਨੋ ਵਿਚਾਰ ਆਗੇ ਵਿਸੇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਏ ਜਾਵੇਂਗੇ। ਅਬ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਬ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁਕਮ ਦੀਆ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇ ਭਏਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ।

ਤਥਾਹੀ ਕਥਿਓ ਵਾਚ॥ ਦੋਹਰਾ—ਠਾਂਢ ਭਇਓ ਕਰ ਜੋਰ ਮੈ ਵਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰਨਾਇ॥ ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰੋ ਸਹਾਇ॥

ਸੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਕੇ ਕਹਤੇ ਭਏਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜਬ ਆਪ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋਗੇ ਤਬ ਦੋ ਸੇ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬਮੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏ ਹੈ। ਅਬ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰ ਦੈਵੀ ਅਵਤਾਰ ਚਾਰਵੇਦਹੈਂ ਸੋ ਯੇਹ ਚਾਰੋ ਜੈਸੇਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਅਰਬੀ ਹਰੂਫ ਕਲਮਾ ਕੁਰਾਨ ਪੈਗੰਬਰ ਯੇਹ ਚਾਰੋ ਉਕਤ ਹਿੰਦੂਓ ਕੇ ਚਾਰੋ ਸੇ ਹੀ ਜੁਦੇ

ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੇਦ ਕੁਰਾਨ ਏਹ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦੋ ਪਾਰਟੀਹੈਂ । ਔਰ ਸਭੀ ਫਿਰਕੇ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਇਨ ਦੋਨੋਕੇ ਸ਼ਾਮਲਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੇ ਕਾ ਹੁਕਮ ਦੀਆਹੈ ਸੋ ਇਨ ਉਕਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋ ਪਾਰਟੀਸੇ ਅਲਹਿਦਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਪੰਥਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾਂ ਜਰੂਰੀਹੈ॥ ਸੋ ਦੋ ਸੇਂ ਅਲਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਤਥਾਹੀ। "ਹਮਰਾ ਝਗੜਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ॥ ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾਂ ਛਾਡੇ ਦੋਊ"॥

ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਪੰਡਿਤ ਪਦ ਕਰਕੇ ਈਹਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਓਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਔਰ ਮੁਲਾਂ ਪਦ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਸੇ ਅਲਹਿਦੇ ਜੋ ਹੈ ਉਨ ਸਭੀ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰਹੈ। ਸੋ ਇਸਵਾਸਤੇ ਉਕਤ ਇਨ ਦੋ ਸੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਕਾ ਮਤ ਜੁਦਾਹੈ। ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀਕੇ ਹੁਕਮੁ ਕਰਣੇਸੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਜਟਾਜੂਟ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾਨਕੇ ਕਾਟਨ ਫਾੜਨ ਸੇ ਬਿਨਾਹੈ। ਸੋਈ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਮੂਰਤ ਸੂਰਤ ਆਦ ਅਨੂਪ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਚੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ"॥

ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਕਿ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਮਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਲਸਮਾਨ ਇਨ

ਦੋ ਸੇ ਂ ਤੀਸਰਾਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਉਕਤ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਗਰਭ ਕੇ ਭੀਤਰਕੀ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਪੁਰਖਕੀ ਤਸਵੀਰਹੈ ਯਿਹ ਮੂਰਤ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰੀਤਿਸੇ ਸਵਾਰੀਹੈ ਯਿਹ ਸੂਰਤ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਇਨ ਦੋਨੋ ਉਕਤ ਅਰਥੋਂਕਾ ਉਕਤ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਸਾਥ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਆਈ ਸਰਬਕਾ ਉਪਮਾਸੇਂ ਰਹਿਤ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਹੈ ਸੋ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀ ਤਸਵੀਰ ਕਾਟਨ ਫਾੜਨ ਮੁੰਨਣਸੇ ਬਿਨਾਂਹੈ ਸੋ ਉਸ ਤਸਵੀਰਕੇ ਸਾਬਤ ਰਖਣੇਕੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਂ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਸੇਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਮਾਰਗ ਉਕਤ ਦੋ ਸੇ ਤੀਸਰਾਹੈ ਸੋ ਏਹੀ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਕਥਨ ਜੋਹੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਹੁਕਮ ਉਪਾਏ ਦਸ ਅਵਤਾਰਾ ਸੁਨਿਉਪਾਏ ਦਸ ਅਵਤਾਰਾ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਅਖਰ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਉਨਿਉਕਤ ਹਿੰਦੂਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਸੇਂ ਅਲਹਿਦੇਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੀਕਿ ਪੁਰਖਕਾ ਕਥਨਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਨੇਂ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਅਖਰਨਹੀਂ ਬਨਾਏ ਸੋ ਵਾਦੀਕਾ ਕਥਨਅਸੰਗਤ

ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਓਂਕਾਰਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮਹੋ ਜਬ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪਾਂਡੇਕੇ ਪਾਸ ਪੜਨੇ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਏਥੇ ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰ ਪੜ੍ਹਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀਪਾਠ ਲਿਖਿਕਰਕੇ ਦੀਆਥਾ ਅਖਰ ਕਰਕਰ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰੇ ਸੋ ਯਿਹ ਪਾਠ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰੋਂਮੇ ਲਿਖਾਥਾ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਅਪਣੇ ਕਥਨੇਸੇਂਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਸੁਨਪਾਂਡੇ ਕਿਆ ਲਿਖੇਂ ਜੰਜਾਲਾ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਹੇ ਪਾਂਡੇ ਯਿਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਬਵੰਜਾ ਅਖਰ ਬਹੁਤ ਜੰਜਾਲ ਝਗੜਾਹੈ ਸੁਗਮ ਵਿਚਾਰ ਕੁਛ ਤੁਮਲਿਖ ਤਬ ਪਾਂਡੇਨੇ ਪੂਛਾ ਸੁਗਮ ਵਿਚਾਰ ਕੌਣਹੈ ਸੋ ਉਸਿਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਉਤਰਦੇਤੇਹੈ ਲਿਖਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰੁਮੁਖ ਗੋਪਾਲਾ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਗੁਰੁਮੁਖ ਅਖਰ ਹੇ ਪਾਂਡੇ ਤੂ ਲਿਖ ਗੁਰੂਮੁਖ ਯਿਹ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਅਖਰੋਂ ਕਾਹੈ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕਾ ਜੋ ਮੁਖਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਕੋ ਗੁਰੁਮੁਖ ਅਖਰ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਉਸਿਮੇਂ ਤੁਮ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਸੋ ਜੇਕਰ ਪਾਂਡੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੋ ਆਪਨੂੰ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਓਂਕਾਰ ਵੇਦ ਨਿਰਮਏ ਇਸਿਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰਹੈਂ ਤਬਤੋ ਹੇ ਪਾਂਡੇ ਹਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਖਰ ਪ੍ਰਥਮਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਤਬਤੇ ਤੁਮਕਿਆ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕੋਗੇ ॥ ਔਰ ਗੁਰੂਮੁਖ

ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਭੀ ਨਾਰਾਇਣ ਵੇਸਮੇਂ ਤਪਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਹੀਂ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਹੇ ਪਾਂਡੇ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਤੂ ਸੁਣ ਸੋਈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਓਂ ਨਮੇਂ ਅਖਰ ਸੁਣੋ ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਪਾਠ ਲਿਖਾ ਹੈ ਓਂ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਕੀਓ ਅਕਾਰਾ ਤੀਸਰਾ ਪਾਠ ਓਂਕਾਰ ਗੁਰੂਮੁਖ ਤਰੇ ਤੀਨੋਂ ਪਾਠੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਹੈ ਤੀਸਰੇ ਪਾਠਮੇਂ ਗੁਰੂਮੁਖ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਔਰ ਪੂਰਵ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਠੋਂ ਕੋ ਲੈਕਰ ਕੇ ਤੀਨੋਂ ਪਾਠੋਂ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਹੇ ਗੁਰੂਮੁਖ ਉਤਮ ਜਿਗਿਆਸੂ ਗੁਰੂਮੁਖ ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਜੋ ਅਕਾਰ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਗੁਰੂਮੁਖ ਅਖਰ ਕਰਕੇ ਓਂ ਕੇ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਤੂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਅਵਿਦਿਕ ਸੰਸਾਰ ਸੇਂ ਤਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇਂ ਗੁਰੂਮੁਖ ਅਖਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਤਵਾਰੀਖੋਂ ਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰ-ਗਤ ਹੈ ਦੂਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਮੁਖ ਅਖਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਭਏ ਹੈਂ ਉਲਟੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਲਗਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਸਮਰਥ ਥੇ ਤਵ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਅਨਮਤਵਾਦੀਓਂ ਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰੋਂ ਮੇਂ ਕਿਉਂ ਲਿਖਤੇ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂਮੁਖ ਅਖਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥

ਔਰ ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ॥ ਓਂ ਨਮੋਂ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਂਈਂ ॥ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਉਨ ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂਸੇ ਅਲਹਿਦਾ ਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਪੰਥ ਦੋ ਸੇਂ ਤੀਸਰਾ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਂਗੇ । ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰਸੇ ਦੋ ਸੇਂ ਜੁਦੇ ਮਤਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਭੈਆ ਹੈ ਮੁਤਾਬਕ ਸਗੁਣ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ ॥ ਇਸਿ ਕੀਟ ਪ੍ਰਤੀ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵ ਨਿਰੂਪਣ ਭੈਆ ਹੈ ॥ ਔਰ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾ ਧਰਮ ਚਲਾਵੋ । ਕੁਬੁਧਿ ਕਰਣ ਸੇਂ ਲੋਕ ਹਟਾਵੋ॥ ਕਵਿਉਵਾਚ॥ ਕਹਿ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀਨਾਨਕਦੇਵ ਸਰੂਪ ਜੀਨੇ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰਭੀ ਪੂਰਵਮੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ ਔਰ ਵਿਚਾਰਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯਿਹ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਡਾ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕੇ ਆਦਰਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਹੈ ਔਰ ਦਸ ਨਾਮ ਅਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਨਾਮਾਂਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਨਾਮਾਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੫ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਨੌਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਸਾਹਿਜਧਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸਹਜ ਪਦ ਕਾ ਸੁਭਾਵਕ ਅਰਥਹੈ ਧਾਰੀ ਪਦ ਕਾ ਧਾਰਣਾ ਅਰਥਹੈ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੋ ਮਿਲਾਕਰ ਅਰਥ ਕਰਣੇਸੇ ਸੁਭਾਵਕਹੀ ਸਭੀ ਬਿਵਹਾਰ ਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਬੀਚ ਮਨ ਸਹਿਜ ਭਯਾ ਇਤਿਆਦੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਅਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਸਰੂਪ ਜਿਸਮ ਕੀ ਬਣਾਵਟ ਬਾਣੀ ਕੇ ਬੋਲਣੇ ਕੀ ਅਥਵਾ ਬੈਠਣੇ ਜਾਗਣੇ ਸੋਣੇ ਕੀ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਹੈ ॥ ੧ ॥ ਐਸੇ ਹੀਂ ਅਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਨਾਮਕੀ ਲਿਵਾਸ ਕੇ ਪਹਿਰਣੇਕੀ ਅਥਵਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਕਰਣੇ ਕੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਬਣਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਨੌਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਅਚਾਰ ਬਿਵਹਾਰ ਕੋ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਵੇਸ ਫਿਰਕਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਨੌਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਮਹਾਰਾਜਜੀ ਨੇ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰਣ ਵਖਤ ਜੋ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਣ ਕੀਆਥਾ ਹ੍ਰਿਦੇਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਾਮਕ ਪੈਂਤੀ

ਅਖਰ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇਕੇ ਬੀਚਮੇਂਸੇਂ ਜੀਵੋਂਕੇ ਉਧਾਰਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਪਤਰੇਕੇ ਊਪਰ ਵਰਣ ਪਦ ਵਾਕ ਸਰੂਪਸੇ ਯੇਹ ਤੀਨ ਬਿੰਜਕ ਸਫੋਟ ਲਿਖ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਸਫੋਟ ਬਿਅੰਗ ਸਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਆਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਸੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਮਾਰਗ ਅਨੁਵਰਤੀਓਂ ਯੋਗ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਅਪਣਾ ਅਪਣਾ ਫਿਰਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰੀਹੈ ਜਿਸਕਾ ਫਿਰਕਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਦਸ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤ ਸੇ ਬੇਮੁਖ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਔਰ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇਹੈਂ ਯਿਹ ਹਮਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੇਂ ਨਿਯਮਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਵਰਤੀ। ਵਿਚਾਰ ਦਰਸ਼ੀਓਂ ਕੋ ਸਹਜਧਾਰੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ। ਸਿਧਿਗੋਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਉਦਾਸੀਨ ਗ੍ਰਿਸਤ ਬਾਂਨ ਪ੍ਰਸਤ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਏਹੈਂ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਗ੍ਰਿਸਤ ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਤ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਸੰਨਿਆਸ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂਹੈ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। "ਗ੍ਰਿਸਤ ਮੇਂ ਸੋਈ ਨਿਰਬਾਣ। ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ

ਖੋਜਨ ਜਾਈ"॥ ਇਤਿਆਦੀ ਅਨੰਤ ਔਰ ਭੀ ਪਾਠਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿਖੋਂ ਕੋ ਜਟਾਜੂਟ ਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏਹੈਂ ਔਰ ਆਗੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਂਗੇ ਅਬ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਕਿ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਜਤਕੀ ਜਟਾਂ ਜੋਗ ਜੋ ਮਜਨ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਜਤਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਹੀਂ ਜਟਾਂ ਕਾ ਵਧਾਨਾਹੈ ਐਸੇ ਅੰਦਰ ਘਟਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਕੋ ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਔਰ ਕੇਸੋਂਕੇ ਜਟਾਂਜੂਟ ਰਖਣੇਕੋ ਬਹਿਰਲਾਪਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਇਸ ਕਥਨਸੇ ਜਟਾਂਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਇਸ਼ਟ ਸਿਧੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ। ਔਰ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਸ਼ੰਕਾਹੈ ਜੋਕਿ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਭਾਵੇਂ ਲਾਂਬੇ ਕੇਸ ਕਰ ਭਾਵੇਂ ਘਰੜ ਮੁੰਡਾਇ॥" ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਸਿਰ ਮੁੰਡਨਾਭੀ ਚਾਹਿਤਾਹੈ ਸੋਇਸਕਾ ਉੱਤ੍ਰ ਦੇਤੇਹੈਂ। ਸੋਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਲੰਬੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਘਰੜਕੇ ਨਾਈ ਮੂੰਡਤਾਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਏ ਜੋਗਤ ਪਾਈਐ ਹਮ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਗੰਗਾਤਾ॥"

ਸੋਅਬ ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਕਿ ਜੇਕਰ ਮੂੰਡਕੇ ਮੁੰਡਾਨੇਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਹਮ ਤਮਾਮ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਨਾਈਕੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰਲੇਵੇਂ ਤਬਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਅਰਥ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦਕਾਹੈ। ਸੋਰੰਗਾਤਾ। ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਿਰ ਮੁਨਣ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਸੇਂ ਰੰਗਾਕੇ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਈ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ । ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਸਿਰਕਾ ਮੁਨਾ ਦੇਣਾਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਬੀਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਹੈ ਔਰ ਭੀ ਵਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। 'ਧਨਕੇਸਧਰੇ ਨ ਮਿਲੇ ਹਰ ਪਿਆਰੇ'। ਸੋ ਯਿਹ ਭੀ ਵਾਦੀ ਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਈਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬੀਚ। ਸਧਰ ਨਾਮ ਖਜਾਨੇ ਕਾ ਹੈ ਧਨ ਨਾਮ ਰੁਪੈਏਕਾਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਕੋ ਮਿਲਾਨੇਸੇ ਧਨਕੇ ਸਧਰੇ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਧਨਕਾ ਖਜਾਨਾਂ ਹੋਨੇਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨਸੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਜਟਾਜੂਟ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੈਂ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਵਿਚਾਰ॥ ੯ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਕੇ ਬੀਚ ਸਰਬਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਕਾ ਵਿਵਰਜਨ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਮਤੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਜੀਵਕੋ ਮਾਰਣੇਕਾ ਪਾਪ ਬਰਾਬਰਹੀਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸ੍ਤ੍ਰੀ ਜਗਕੇਬੀਚ ਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੋ ਪੜ੍ਹ ਕਰਕੇ

ਮੁੱਕੀ ਕੇ ਸਾਥ ਬਕਰਾ ਮਾਰਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਸਿੰਘਸਭੀਏ ਊਪਰਸੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਗਲ ਕਾਟ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਲਵਾਰ ਕੋ ਗਲਮੇਂ ਘਸਾ ਕਰਕੇ ਗਲਕੋਂ ਕਾਟ ਦੇਤੇਹੈਂ ਔਰ ਕਈ ਲਕੜੀ ਕਰਕੇ ਔਰ ਬਦੂੰਕ ਕਰਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਵਧ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤੁਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਮਾਰੇ ਹੂਏ ਜੀਵਕੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਤੇਹੈਂ ਜੇ ਕਰਕੇ ਪੁਰੁਖ ਹਤਿਆਸੇਂ ਬਚਣਾਂ ਚਾਹਤਾਹੈ ਤਬਤੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਮਾਰੇਹੂਏਕੋ ਖਾਣਾਂਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈਤਬਯੇਹ ਸਭੀ ਪੁਰੁਖ ਪਾਪਸੇਂ ਬਚ ਸਕਤੇਹੈਂ। ਜੇ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਾ ਕੋ ਕਰੇਂਗੇ ਤਬਤੋ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤੂ ਨਿਖਿਧਿ ਜੂਨਾਂਕੋ ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਰਹੇਂਗੇ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। "ਜੇ ਰਤ ਲਗੇ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤ॥ ਜੋ ਰਤ ਪੀਵੇ ਮਾਂਣਸਾ ਤਿਨਿ ਕਿਉਂ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤ।"

ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਰਤ ਕੋ ਪੀਵੇਂਗੇ ਸੋ ਨਿਖਧਿਜੂਨੀ ਕੋ ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਰਹੇਂਗੇ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਨਿਖੇਧਹੈਂ ਜੀਵੋ ਕੀ ਹਤਿਆ ਕਰਣੇ ਕਾ। ਜੋਰ ਕੀਆ ਸੋ ਜ਼ੁਲਮਹੈ। ਜੀਆਂ ਜੋ ਮਾਰੇ ਜੋਰ ਕਰ"। ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਸਰਬ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਹਤਿਆ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀਂ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਹਤਿਆਕੇ ਨਾਂ ਕਰਣੇਮੇਂ ਲਿਖੇ

ਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ। "ਸਕਤ ਸਨੇਹ ਕਰ ਸੁੰਨਿਤਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਨ ਬਦੌਂਗਾ ਭਾਈ ਜੌ ਰੇ ਖੁਦਾ ਮੋਹਿ ਤੁਰਕ ਕਰੇਗਾ ਆਪਨਹੀ ਕਟ ਜਾਈ" ਸੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਨਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਕੋ ਭਾਈ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਜੇ ਕਰਕੇ ਤੁਮ ਕੋ ਖੁਦਾਨੇ ਮੁਸਲ-ਮਾਂਨ ਬਨਾ ਦੇਣਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬਤੋ ਖੁਦਾ ਆਪਹੀਂ ਤੁਮਾਰੀ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰਦੇਤਾ ਤਬ ਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਂਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਜੇਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਂਨ ਫਿਰ ਨਵੀਨ ਹਿੰਦੂ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਜੇਕਰਕੇ ਤੁਮਾਰੇ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖੁਲਾਨਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬਤੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਆਪਹੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਖਾਣੇ ਕੋ ਦੇ ਦੀਆ ਕਰੇਂਗੇ ਤਬਤੋ ਉਨ ਨਮੂੰਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਉੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਆਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਹਤਿਆ ਕਰਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਤੀਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ "ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨਕੇ ਜੀਆਂ ਬਾਝ ਨ ਕੋਇ"। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨਕੇਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਦਾਣੇ ਜੀਵਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਦਾਣਾਂ ਅੰਨਕਾ ਨਹੀਂਹੈ ਸੋ ਉਕਤ ਤੁਕ ਕੇ ਬੀਚ ਜੀਆਂ ਜਿਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪਦਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜੀਆਂ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬ

ਜੀਵਾਂ ਕੋ ਜੀਵਾਵਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਕਰਣਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਆਂ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਜੀਵਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਭੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਹਰੇਕ ਅੰਨਕੇ ਦਾਣੇਬੀਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਜੂਦਹੈ ਇਸ ਉਕਤ ਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਉਦਭਿਦ ਖਾਣੀ ਕੇ ਭੋਗਣੇ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਮੇਂ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀਂ ਪਾਂਚੋਂ ਤੱਤ ਭੀ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਪਾਲਣਾਂਕੇ ਵਾਸਤੇਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਮਾਸੋਜੰਮੇਂ ਮਾਸੋ ਨਿੰਮੇਂ"। ਇਤਿਆਦੀ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਕੀ ਵਿਧੀਹੈ ਸੋ ਭੀ ਵਾਦੀਕਾਕਥਨਬਿਆਰਥ ਹੀਂਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਿਖੇ ਕੇ ਬੱਧੇ ਹੂਏ ਵਿਖਿਈਂ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਧਰਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆਹੈ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥

ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੇ ਜਾਨਿਸਿ ਮੇਲਾ ਓਥੈ ਮੰਦ ਕੁਮਾਂਹੀਂ ਮਾਸੋਂ ਜੰਮੇਂ ਮਾਸੋਂ ਨਿੰਮੇਂ ॥ ਮੰਮਾ ਮਾਸ ਗ੍ਰਾਸ ਵਡਾ ਹੂਆ ਵਿਆ-ਹਿਆ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸ" ॥ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਵਿਖੇ ਬਧਿ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਵੰਧ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਹੇ ਪੁਰਖ ਮੂਰਖ ਤੂੰ ਹਰ ਵਖਤ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀਕੇ ਮਾਸਕਾ ਬੁਤ ਜੋ ਯਿਹ ਸ਼ਰੀਰਹੈ ਸੋ ਇਸੀਮੇਂ ਹੀ ਵਿਖੇ ਸੰਵੰਧ ਕਰਕੇ ਫਸਾ ਹੂਆਹੈ ਸੋ

ਯਿਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਉਕਤ ਮਾਸ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ॥ "ਮਾਸ ਮਾਸ ਕਰ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ" ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਬੀਚ ਜੋ ਮਾਸ ਪਦ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਘੜੀ ਪਹਰ ਵਖਤਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮੂਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਯਿਹ ਮੂਰਖ ਪੁਰਖ ਪਲ ਪਲ ਕੇ ਬੀਚ ਖਿਣਿਖਿਣਿ ਕੇ ਬੀਚ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾ ਹੀ ਸਦਾ ਝਗੜਾ ਕਰਤੇਰਹਿਤੇਹੈਂ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਮਾਸ ਮਾਸ ਕਰ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ ਇਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਕਥਨ ਕਰ ਰਹੇਹੈਂ। ਜੋਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਮਾਸ ਖਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। "ਮਾਰੇ ਰੀਛ ਰੋਝ ਝੰਘਾਰਾ"। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤ੍ਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਦੂਸਰਾ ਪਾਠ ਭੀ ਲਿਖਾਹੈ ॥

"ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਸਾਕਾਰ ਕਮਾਵੇ। ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵੇ" ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਾਮਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇਂ ਸੋ ਕਾਮ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਸਰਬ ਜੀਵਾਂ ਕੋ ਸਰਬਥਾਹੀ ਮਾਸਕਾ ਖਾਣਾ ਵਿਵਰਜਿਤਹੈ ਸੋ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਮਨੂ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥

"ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋਗਏ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ" ਚੌਦਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਸ ਕੋ ਸਮਰਪਣ ਕਰੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਅਨਰਥੋਂ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ

ਗਿਰਾ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀ ਕਤਾਬਾਂ ਕੋ ਦੂਸਰੇ ਤਿਆਗਣਾਂ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਜਰੂਰਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਏਕ ਜੀਵਤ ਪੁਰਖ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰਣੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਤੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਭੁਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਬਤੋ ਭੂਲਕੈਮ੍ਰਤਕ ਨਿਆਇਕੀ ਹੀ ਪ੍ਰਸਕਤੀਹੇ ਸੋ ਇਸ ਨਿਆਇਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਬ ਵਾਯੂ ਸਮੇਰ ਪਰਬਤ ਕੋ ਉਡਾ ਦੇਵੇਗਾ ਤਬ ਵਾਯੁ ਕੇ ਆਗੇ ਰੂੰਈ ਕ੍ਰਾ ਠਹਿਰਣਾ ਅਸੰਭਵਹੇ ਐਸੇ ਹੀ ਜਬ ਜੀਵਤੇ ਪੁਰਖਕੇ ਖਾਣੇਸੇ ਜੀਵਤੇਕੀ ਭੂਖ ਨਹੀ ਦੂਰ ਭਈਹੈ। ਤਬ ਜੀਵਤੇਕੇ ਖਾਣੇਸੇ ਮਰੇ ਹੂਏ ਕੀ ਭੂਖ ਦੂਰ ਹੋਣੀ ਸਰਵਥਾ ਅਸੰਭਵਹੈ। ਇਸ ਪੁਰਬ ਉਕਤ ਸਰਬ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪਾਲਨ ਪੋਖਨ ਸੁਆਦ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤੀਹੈ ਜੇਕਰ ਸਭੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰੋਗੇ ਤਬ ਉਨ ਸੇ ਪੂਛਾ ਜਾਤਾਹੇ ॥ "ਜੀਅ ਵਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮ ਕਰ ਥਾਪਹੁ। ਅਧਰਮ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥ ਆਪਸ ਕੋ ਮੁਨਵਰ ਕਰ ਥਾਪਹੁ। ਕਾਂਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ॥ ਇਤਿ॥ ਆਦੀ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਪਾਠ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ "ਮ੍ਰ ਆਦਿਤ ਜੀਆਂ ਸੰਘਾਰਹੁ" ਸੋ ਇਨ ਪਾਠੋਂ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾ ਕਥਨਹੈ ਜੋਕਿ ਜਬ ਮਾਸਾ ਹਾਰੀ ਪੁਰੁਖ ਧਰਮਾਤਮਾ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਬ ਤੋ ਅਧਰਮ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ

ਕਸਾਈ ਕਿਸਕੋ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰ ਚਾਹੀਤਾਹੈ ॥ ੭ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਸ ਨਿਖੇਧ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਕੇ ਬੀਚ ਕੁਦਰਤੀ ਕੇਸੋਂਕਾ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਸੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਰਾਜ ਹਿੰਦੂਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖਿਆਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਕਰ ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜਟਾਜੂਟ ਕੇਸ ਸਹਿਤ ਧਰਮ ਕਾ ਸੰਰਖਣ ਕਰਤੇ ਭਏਹੈਂ । ਸੋ ਬ੍ਰਤਾਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੇਂਕੇ ਬੀਚ ਚਾਰੋਂ ਵਰਣਕੇ ਚਾਰ ਨਾਮ ਰਖੇ ਜਾਤੇਥੇ । ਸੋ ਜੈਸੇਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਮ ਕੇ ਅੰਤ ਸਰਮਨ ਪਦ ਦੀਆ ਜਾਤਾ ਥਾ । ਛਤ੍ਰੀ ਨਾਮਕੇ ਅੰਤ ਵਰਮਨ ਪਦ ਦੀਆ ਜਾਤਾਥਾ । ਵੈਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਅੰਤ ਪਾਲਿਤ ਪਦ ਦੀਆ ਜਾਤਾਥਾ । ਔਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨਾਮਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਦਾਸ ਪਦ ਦੀਆ ਜਾਤਾਥਾ । ਸੋ ਚਾਰੋ ਹੀ ਨਾਮਕੇ ਅੰਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਂ ਜੈਸੇਕਿ ਰਾਮਸਰਮਨ ਰਾਮ ਵਰਮਨ ਰਾਮ ਪਾਲਿਤ ਰਾਮਦਾਸ ਸੋ ਯਿਹ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਮਹੁੰਮਦੀ ਫਿਰਕੇਕਾ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਹੋਰਹਾਥਾ । ਸੋ ਤਬ ਮੁਸਲਮੀਨ ਜੋ ਖਾਂਨ ਕਰੀਮ ਦੀਨ ਬਖਸ ਯੇਹ ਚਾਰ ਪਦ ਅੰਤ ਨਾਮ

ਵਾਲੇਹੈਂ । ਸੋ ਇਨ ਐਸੇ ਭਾਰ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਯਮੂਨੋਨੇ ਉਕਤ ਭਾਰਨਾਮ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਅਪਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਖਾਣਾਂ ਪੀਣਾਂ ਏਕ ਬਨਾ ਰਖਾਥਾ। ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਉਨ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂਕੀ ਐਸੀ ਉਕਤ ਵਰਣਨ ਕਿਕਰ ਧਰਮਹੀਣ ਕਰਣ। ਕਦ੍ਰਧੀਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਹੁਕਮਸੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕੀਆਹੈ । ਸੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗਰੰਥਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ ।

॥ ਕਵਿਓਵਾਚ ॥

ਚੌਪਾਈ ਮੁਰਪਿਤ ਪੂਰਵ ਕੀਸ ਪਿਆਨਾਂ । ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਕੇ ਤੀਰਥ ਨਾਨਾ । ਜਬਹੀ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਭਏ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਵਿਤਏ। ਪਟਣੇ ਸ਼ੈਹਰ ਵਿਖੇ ਭਵ ਲੀਓ। ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਭਇਓ । ਮਦਰ ਦੇਸ ਹਮਕੋ ਲੈਆਏ । ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾਈਅਨ ਦੁਲਾਏ ॥ ਸੋ ਯੇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਸਮਾਚਾਰਹੈ। ਔਰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਸੇ ਪੂਰਬ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਸਮਾਚਾਰਭੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜੀਕਾ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸਰੂਪ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਅਬਮੈ ਅਪਣੀ ਕਥਾ ਵਖਾਨੋ। ਤਪ ਸਾਧਿਤ ਜਿਹ ਵਿਧ ਮੁਹਿਆਨੋ" ॥

ਇਸਿ ਕਥਨਸੇਂ ਦਸਹਜਾਰ ਬਰਸ ਪਹਲੇ ਨਰ

ਨਾਰਾਇਣ ਸਰੂਪਸੇ ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾਕੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਤਪਸਾਧਨ ਸਮੇਂਵੀਚ ਆਰਾਧਨ ਸਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀਹੇ ॥ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਕੇ ਪਰਵਤਮੇਂ ਤਪਕਾਕਰਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਫਕਤ ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਪਰਵਤਮੇਂ ਜਾਦਰੀਰੀ ਤਪਸਾਧਨਕੀ ਕਰੀਹੈ ॥

ਇਤਿਆਦੀ ਬਹੁਤ ਕਥਨਹੈਂ । ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਉਕਤ ਕਾਰਜਕੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਇਸਥਿਰਕੋ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਯ ਵੇਸ ਯੁਕਤ ਜਟਾਜੂਟਕੇਸ ਸਹਿਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖਾਂਕੋ ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤੇ ਭੁਏਹੈਂ । ਸੋਕੁਦਰਤੀ ਕੇਸਾਂਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਾਹੈ ॥

"ਮਨ ਮੂੰਡਿਓ ਨਹੀਂ, ਕੇਸ ਮੁੰਡਾਏ ਕਾਹਿ । ਕੇਸਾਂਕਾ ਕਰ ਚਵਰ ਢੁਲਾਵੇਂ । ਕੇਸ ਚਵਰ ਕਰ ਫੇਰੀ । ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧਵਾਣੀ ਪੁੰਡਰਪ ਕੇਸ ਕੁਸਮਤੇ ਧੌਲੇ । ਨਾਤਰ ਕੇਸਨਤੇ ਗਹਿ ਲਿਆਉਂ । ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰ । ਸੀਸਕੇ ਸੰਗ ਸਟਾਹੂ" ॥ ਔਰਭੀ ਸਭੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਕੇਸ ਧਾਰਣਹੀ ਸਾਬੂਤ ਮੂਰਤੀ ਰਖਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ਹਿਰਣਸ੍ਮਸ੍ਰੂ ਹਿਰਣ ਕੇਸਾ ਜਟਾ ਜੂਟਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕੇਸੀਂ ਕੰਸ ਮਥਨ ਜਿਨੈ ਕੀਆ ਜੂੜਾ ਕਾਟ ਡਾਰੋਂ ਸੀਮੰਤਾ ਕੇਸਵੇਸੇ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਔਰ ਭੀ ਕੇਸੋਂਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇਂਕੇ ਅਨੇਕ ਪਾਠਹੈ

ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਕੇਸ ਰਖਣੇਮੈ ਵੈਦਾਂਪਾਠਹੈਂ ਐਸੇਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਛਕਣੇਕੇ ਪਾਠਭੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਲਿਖੇਹੈਂ
ਤਬਾਢੀ ਪੀਅ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਘਾਣਿਆਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਕਰਾਇਆ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਨਿਸਚਲ ਥੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇਮੇਂ
ਦੀਨੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਠਾਕਰ ਕਾ ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ
ਅਸਥਿਰ ਥੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਜਿਨ ਪਾਇਆ ਥਿਰ ਤਾਂਕਾ
ਸੁਹਾਗ ਖੋਜਿਤ ਖੋਜਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵੇ ਸਦਾ
ਚਿਰ ਜੀਵੇ ਇਤਿਆਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਜੀ ਮੇਂ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਤਖਤੋਂ
ਕੇ ਪਾਠਭੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਅਵਚਲ ਨਗਰ ਗੋਬਿੰਦ
ਗੁਰੂਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀਦਾ ਘਰ ਪੁਰਆਨੰਦ ਇਕ
ਗਾਮ ਪਟਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਭਵ ਲੀਓ ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ
ਸੇ ਵਿਚਾਰਮਾਲੂਹਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀਓਂ ਕਰਕੇ ਸੰਜੁਗਤਹੈਂ ਸੋ ਏਕ
ਸ਼ਕਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੀਰਕੀ ਤਸਵੀਰਹੈ ਦੂਸਰੀਸ਼ਕਤੀਵਾਕ
ਸਿਧੀ ਸਰੂਪ ਤਾਕਤਹੈ ਤੀਸਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ
ਲਿਬਾਸ ਧਾਰਣਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਯੁਗਤ
ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਕੇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ
ਭੇਆ ਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਿਰੂਪਣੰ॥੮

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ—ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇਂਕੀ ਵਿਧੀ ਔਰ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕੇ ਅਰਥਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇਕਿ ਲਿਖਾਹੈ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗ ਸਮਾਈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਸਦਾਹੀ ਸਾਥ ਰਹਿਤਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥਕੋ ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ਰੋਵੈ ਦਹਿਸਿਰ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ਐਸੈ ਅਰਥਕੋ ਵਹਿਰ-ਲਾਪ ਕਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਦੋਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜੋ ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਅਰਥਸੇ ਬਿਵਹਾਰ ਸਿਧੀਰੂਪ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ॥ ਥਾਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ ਵਸਤੂ ਪਈਓ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਾਰੋ ॥ ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਬਿਵਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕੋ ਲੈਕਰ ਅੰਤ੍ਰਲਾਪ ਕਾ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਕੀ ਬਿਧੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਮੁਦਾਵਣੀਕੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਪਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਥਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਸਤੂ ਪਈਓ ਸਤੂ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਾਰੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਠਾਕਰ ਕਾ ਪਇਓ ॥ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠਕਾ ਅਰਥ

ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮੈ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾਕੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਥਾਲਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਜਬ ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਕੀ ਸਰੂਪ ਸਤਾਸੇਂ ਸਤਿ ਬੋਲਣਾਂਹੈ ਸੰਤੋਖ ਰਖਣਾਂਹੈ ਵਹੀਰ ਮੁਖ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀਨਿਰੋਧ ਸਰੂਪ ਵਿਚਾਰਹੈ ਔਰ ਮਿਤ੍ਰਸਤ੍ਰਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਂਨ ਰੂਪਸੇਂ ਬ੍ਰਧੀਕਾ ਨਿਸਚਲ ਕਰਣਾਂ ਹੈ ਸੋ ਇਸਉਕਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਜਬ ਪੁਰਖਨੇ ਥਾਲ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂਕੋ ਔਰ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਅਰਥ ਇਸਥਿਤੀ ਉਤਪਤੀ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਣ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰਣੀਆਹੈ। ਤਬ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਰੂਪ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਅਬ ਇਸਉਕਤ ਅੰਤਰਲਾਪਕਾਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਬਿਵਹਾਰ ਸਿਧੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਮੁਦਾਵਣੀਕੇ ਅਰਥਸੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਕੀ ਵਿਧੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਲਿਖਾਤ

"ਸਰਵ ਲੋਹਕੀ ਰਖਿਆ ਹਮਨੇ" ਇਸ ਕਾ ਭਾਹੈ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਬਿਵਹਾਰਕੀ ਰੀਤੀਕੋ ਲੈਕਰ ਯੁਧ ਜੰਗਕੇ ਸਮਾਜਸੇਂ ਭੂਮੀ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਜੁਧਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਲੋਹਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਐਸੇ

ਹੀ ਜੁਧ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਜਟਾਜੂਵ ਕੇਸ ਸਹਿਤ

"ਮੂਰਤ ਸੂਰਤ ਆਦ ਅਨੂਪ। ਨਾਨਕ ਜਾਚੇਂ ਸਤ ਸਰੂਪ। ਸਾਵਤ ਸੂਰਤਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ॥ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਗਰਭ ਕੇ ਅੰਦਰ ਮੂਰਤਕੇ ਸਵਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੈ ਅਰਾਧਤਾਹੈ ਸੋਈ ਸਾਵਤ ਸੂਰਤਹੈ ॥ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਲੋਹਕੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਰਖਿਆਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਲੋਹ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ "ਥਾਲ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ ਵਸਤੂ ਇਤਆਦੀ ਪੂਰਬ ਉਕਤਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਥਾਲ ਨਾਮ ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ ॥ ੧॥ ਸਤਿ ਘ੍ਰਿਤ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ॥ ੨॥ ਮਿਤ੍ਰੇਖ ਮੀਠੇ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ॥ ੩ ॥ ਵਿਚਾਰ ਮੈਦੇ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜਲ ਕਾਹੈ ॥ ੫ ॥ ਠਾਕੁਰ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗਰੀ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਠਾਕਰਕੇ ਅਰਾਧਨਭੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ ਸੋ ਠਾਕਾ ਅਰਥ ਇਸਥਿਤੀ ਜਹਾਂਨਕੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਕੂਕਾ ਅਰਥ ਪੈਦਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਰੈਕਾ ਅਰਥ ਪਰਲੈ ਕਰਣੇਂ ਵਾਲਾਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੀ ਵਿਧੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਕੇ ਛਕਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕੈਸੇ ਪਹਿਰੇ ਸੋਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਬਗਾ ਰਤਾ ਪੀਲਾ ਕਾਲਾ ਵੇਦਾਂ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਈਹਾਂ ਵੇਦਕਾਂ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਹੈਂ ਪੁਸਤਕ ਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਉਕਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਪੜੇ ਬੀਚਸੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੇਕਰ ਛਕਾਦੇਵੇਂਗੇ ਸੋ ਯਥਾਰਥਹੈ ਕਿਉਕਿ ਯਿਹ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸਭੀਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਐਸੇਹੀ ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੇ ਜੇਤੇਮਨ ਭਵੰਨ ਯਿਹ ਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ ਔਰ ਪਾਂਚ ਛਕਾਵਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਸਪਸਟ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ॥ ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ॥ ਇਤਿ ਆਦੀ ਪਾਂਚ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਪਾਂਚ ਪਾਠ ਕੇ ਲਿਖਣੇਸੇਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂਸੇ ਲੈ ਕਰਕੇ ਪਛੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਭਾਕੇ ਪਿਆਰਿਓਂ ਕੀ ਸੰਗਤਕਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਕੇਸ ਕਕਾ ਕੁਦਿਰਤਿਮੇਂਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬਮੈ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਅਬ ਚਾਰੋਂ ਕਕਿਓਂ ਕਾ ਪ੍ਰਦਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇ ਸੋ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਤਥਾਹੀ ॥ "ਤੂਹੀ ਕਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਖੰਡੋ ਖੜਗ" ਯੇਹ ਦੋਨੋ ਪਾਠ ਤਰਵਾਰ ਕਰਦ ਖੰਡੇਕੇਹੈਂ ॥ "ਕਰ ਕਰ ਕਰਤਾ ਕੰਙਣਾਂ ਪਹਰੇ

ਕਰ ਕੰਙਣ ਪਹੁਚੀ ਉਰਹਾਰਿ"। ਯੇਹ ਦੋਨੋ ਪਾਠ ਕੜੇ ਕਕੇਕੇ ਹੈਂ ॥ "ਕਛੇ ਕਾਛਨੀ ਬੀਰ ਬੰਕੇ। ਸਭੀ ਹੇ ਨਿਸੰਕੇ ਕਾਛਨੀ ਸੁਰੰਗੀ ਛਬ ਅੰਗ ਅੰਗੀ। ਕਰਮ ਕਰ ਕਛੋਟੀ ਮਫੀਟਸ੍ਰੀ" ਯੇਹ ਤੀਨ ਪਾਠ ਕਛਕੇਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਧਰਨ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕਰਗਹਿ ਬਨਾਈ। ਕਰਗਹਿ ਨਾਮ ਕੰਘੇਕਾਹੈ "ਕੇਸਵ ਚਲਿਤ ਕਰੇ ਨਿਰਾਲੇ" ਕੇਸਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਕੰਘੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ॥ "ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਕਰ ਬੀਜਨਾ ਕਰਬੀਜਨ" ਯੇਹ ਕੰਘੇਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ। ਵਿਧੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਕੇ ਭਯਾਹੈ। ਇਸ ਐਸੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਇਸ਼ਟ ਸਿਧੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਿਵਹਾਰਪਖਮੇਂ ਵਹੀਰਲਾਪਕਾ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੈਕਰ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰੋਂਕੀ ਸਿਧੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੋਨੋਕੇ ਸਬਦੋਂ ਕਰਕੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰਣੀ ਜਰੂਰੀਹੈ। ਔਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਾ ਅਨੂਗਾਮੀਕੇ ਮਤ ਕਾ ਫਿਰਕਾ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਨਹੀਂਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਸੇ ਖਾਰਜ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਅਵਲੰਬੀਓਂਕੇ ਸਨਾਤਨ ਅਨਾਦੀ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀ ਸਾਖੀਆਂ ਤਵਾਰੀਖਾਂਹੈਂ। ਸੋਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਸੇ ਬਾਹਰਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਹਮ

ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇਹੈਂ । ਔਰ ਜੈਸੇ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਦਾਰਮੇਂ ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਕਰਵੀਜਨ ਯਿਹ ਕੰਘੇ ਕਕੇ ਕਾ ਪਾਠ ਲਿਖਾਹੈ। ਸੋ ਵਿਦਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਕੇ ਸਫਾ ਕਰਣੇ ਕਾ ਸਾਧਨ। ਸੋ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਵੀਜਨਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ। ਕਰਵੀਜਨ। ਯੇਹ ਕੰਘੇ ਕਕੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਬੁਧੀਮਾਨ ਪੁਰੁਖੋਂ ਕੋ ਔਰ ਭੀ ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਣਾ ਜਰੂਰਿਤਹੈ । ਔਰ ਜਿਸ ਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇ ਸੇ ਅਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਗੁਪਤ ਹੋਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਣੇ ਕੀ ਕੋਈ ਜਰੂਰਿਤ ਨਹੀਹੈ । ਸੋ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਆਪਣੀ ਪਰਾਈ ਜਾਤ ਕੁਲ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥਕੋ ਤਵਾਰੀਖ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸਾਖਿਆਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆਹੈ। ਔਰ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਭੂਮੀ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰਣ ਕੇਵਾਸਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਆਗੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਂਗੇ ॥ ੯ ॥

ਇਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ। ਸਮਾਪਤੰ।

ਓੰ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕਰਕੇ ਕਬੁਧੀ ਦੋਸ਼ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਸੂਖਮ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਮੇਂ ਪੂਰਬ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂ ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆਥਾ। ਜੋਕਿ ਤੁਮ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਕਬੁਧੀ ਕੇ ਕਰਣੇਸੇ ਪੁਰੁਖਾਂ ਕੋ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੋ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਕਿਉਕਿ ਵੇਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਦਰ ਸ਼ਨ ਕਰ ਆਏਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ॥

"ਮੈ ਆਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਕੀਨੋਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰਵੇ ਕਾਜਾ। ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਧਰਮ ਚਲਾਵੇ। ਕਬੁਧਿ ਕਰਣ ਸੇ ਲੋਗ ਹਟਾਵੇ" ਇਤਿਆਦੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਦੇਖ ਲੈਣੇਕੀ ਜਰੂਰਿਤ ਹੈ। ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਹਿਤੇਹੈਂ "ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭ ਅਸ਼ਟ ਬਨਾਏ" ਸੋ ਸਾਖੀ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਅਪਣੇ

ਆਪਕੋਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾਤੇ ਭਏਹੈਂ । ਸੋ ਉਨ ਆਠੋ ਭੀ ਰੀਤੀ ਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਣਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਉਨਕੀ ਦੇਹ ਆਤਮਾ ਬੁਧੀ ਕੋ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਰੂਪ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰਿਤਹੈ । ਏਹ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੂਆਥਾ। ਸੋ ਵੋਹ ਉਪਦੇਸ ਹੀ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ਸੋ ਫਿਰ ਉਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਤੌਰ ਦੇਵਤਾ ਥਾਪੇ ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਉਨ ਆਠੋਂਕੇ ਅਸਥਾਨ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਉਨ ਸਭੀ ਨੇ ਭੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਵਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮਾਨਾਹੈ । ਬਿਆਪਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਭੂਲ ਗਏਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ਸੋ ਉਨਸੇ ਪੀਛੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ਼ਿਵਮਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਨੇ ਸੰਨਿਆਸ ਔਰ ਜੋਗ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮਤੋਂ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਔਰ ਕਾਨ ਕਾ ਫਾੜਨਾ ਇਨਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇਂ ਰੀਤੀ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਵਿਭੂਤੀ ਸਰੀਰ ਕੇ ਮਰਦਨ ਕਰਣੇਂਸੇਂ ਅਪਣੇ ਆਪਕੇ ਛਿਬਡਮਰੂ ਬਲ਼ੀ ਵਰਦ ਅਸਵਾਰ ਇਸ ਲਿਬਾਸਸੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਤੇ ਭਏਹੈਂ । ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਖਾਹੈ "ਕਾਂਹੂ ਕਾਨ ਫਾੜੇ ਕਾਂਹੂ ਦੰਡੀ ਹੋਇ ਪਧਾਰੇ ਬਾਰਾਂਮੇਂ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛੇ ਚਾਰ ਬੈਲ ਚੜ੍ਹੇ

ਡਮਰੂ ਡਮਕਾਵੇ ਇਤਿਆਦੀ ਸੋ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਯੋਗ ਸੰਨਿਆਸਕੀ ਪਧਤੀਓਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਯੋਗੀਓਂਕੋ ਦਰਸਨੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂਕੋ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ ਸ੍ਰਵਣ ਫਾੜ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਦੋਇ ਡਾਰੀ ਐਸੇਹੀ ਬੈਸਨੋ ਮਤ ਕੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ ਕੰਠੀ ਕੰਠ ਕਾਠਕੀ ਡਾਰੀ ਪਾਹਨ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆ ਕਾਹੂਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਿਓ ਸਿਰ" ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਏਕ ਸਹਿਰ ਕੇ ਦਸ ਮਾਰਗਹੈ ਉਨ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇਂ ਜਾ ਕਰਕੇ ਸਹਿਰਸੇਂ ਵਸਤੂਖਰੀਦ ਕਰੀ ਜਾਤੀਹੈ ਸੋ ਜੇ ਕਰਕੇ ਵਸਤੂਕੇ ਖਰੀਦ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਹੀ ਮਾਰਗਕੇ ਵਿਵਾਦਸੇਂ ਪਰਸਪਰ ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਜਬ ਬੰਦੀਖ਼ਾਨੇ ਮੇਂ ਫਸ ਜਾਤੇਹੈਂ ਤਬਤੋ ਸਹਿਰ ਕਾ ਜਾਣਾ ਅਰਵਸਤ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰਣਾ ਸਭੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕੀ ਸਿਧੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ ਮਤੋਂ ਕਾਪਰਸਪਰ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕਾ ਗਿਆਨ ਦੂਰਹੀ ਰਹਿ ਜਾਤਾਹੈ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ "ਮਹਾਂ ਦੀਨ ਮਤ ਕਾ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਂਦੀਨ ਊਪ ਰਾਜਾ ਲਿੰਗ ਵਿਨਾਂ ਕੀਨੇ ਸਭ ਰਾਜਾ" ਸੋ ਮਹਾਂਦੀਨ ਮਹੰਮਦਨੇ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੀ ਬਨਾਈ ਸਬੂਤ ਮੂਰਤੀ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰ ਦੈਈਹੈ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਇਸ

ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਆਠ ਸਾਖੀ ਵਿਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਛਿਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਗੋਰਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮਹਾਂਦੀਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇਨ ਸਭੀ ਮਤੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਆਤਮਬੁਧੀ ਜੋਹੈ ਪਾਹਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਰਚਿਤ ਮੂਰਤੀ ਕਾ ਮੁੰਡਨ ਕਾਟਨ ਫਾੜਨ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਵਿਕ੍ਰਤ ਕਰਣਾ ਜੋਹੈ ਇਨ ਸਭੀ ਕਬੁਧੀ ਕੋ ਦਸੋਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਨੌਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਭੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏਹੈ ॥ ੫ ॥ ਔਰਭੀ ਨਵੀਂਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਬੁਧੀ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਕਬੁਧੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਬੋਦੀ ਕਾ ਮੁੰਨਣ ੧ ਫਕਤ ਬੋਦੀ ਕਾ ਰਖਣਾ ੨ ਫਕਤ ਸਿਰਕਾ ਮੁਨਣਾ ੩ ਫਕਤ ਸਿਰਕਾ ਰਖਣਾ ੪ ਕੇਵਲ ਮੁਛਕਾ ਮੁਨ ਦੇਣਾ ੫ ਕੇਵਲ ਮੁਛ ਕਾਹੀ ਰਖਣਾ ੬ ਕੇਵਲ ਦਾਹੜੀ ਕੋ ਮੁਨਾ ਦੇਣਾ ੭ ਕੇਵਲ ਦਾਹੜੀਕਾਹੀ ਰਖਣਾ ੮ ਔਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਆਧੇ ਸਰੀਰਕੋ ਮੁਨਦਨਾ ਆਧੇ ਕੋਰਖ ਲੈਣਾ ੯ ਕੇਵਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰਕੋ ਨਾਈਸੇ ਮੁਨਾ ਕਰ ਸਾਫ ਕਰਾਦੇਨਾ ਯਿਹ ਦਸਮੀ ਕਬੁਧੀ ਹੈ ੧੦ ਸੋ ਇਸ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਹੀ ਕਬੁਧੀ ਕੋ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਰਕੇ ਰਚੀ ਹੂਈ ਸਾਬੂਤ

ਮੂਰਤੀਕੇ ਸਾਬਕ ਦਸਤੂਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਕੇ ਕਨੂਨਕੋ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕਰਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਾਇਆਹੈ "ਮਨ ਮੂੰਡਿਓ ਨਹੀ ਕੇਸ ਮੁੰਡਾਏ ਕਾਹਿ" ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਬੁਧੀ ਨਿਵਾਰਣ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਚਤੁਰਦਸ ਕਬੁਧੀ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥੧੦॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਕਾ ਮਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂਸੇਂ ਜੁਦਾਹੈ। "ਹਮਰਾ ਝਗਰਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ। ਪੰਡਿਤਿ ਮੁਲਾਂ ਛਾਡੇ ਦੋਊ।" ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕਾ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗਹੈ ਦੋਸੇਂ ਤੀਸਰਾ ਹਿੰਦੂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚ ਨਵ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਭੀ ਪੂਰਬ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਅਬ ਨਵੀਨ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। "ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹ ॥੧॥ ਹਿੰਦੂ ਪੂਜੇ ਦੇਹਰਾ ॥ ੨ ॥" ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀਕੇ ਦੇਹਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਣਾਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਦੇਹਰੇ ਮਸੀਤਸੇਂ ਜੁਦੇ।

ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ
ਨ ਦੇਹੁਰਾ ਨ ਮਸੀਤ। ਔਰ ਭੀ ਐਸੇਹੀ ਪਾਠੋਂ ਕੀ ਇਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਿਵਸਥਾਹੈ॥ ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ।
ਅਲਹ ਰਾਮਕੇ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਣ। ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ
ਹੈਂ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ
ਪਾਠੋਂ ਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈ॥
"ਬਖਸ਼ੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ॥ ੩॥ ਮਿਲਿ ਹਿੰਦੂ
ਨਾਮੇਂ ਪੈਜਾਇ॥ ੪॥ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਘਰ ਹਿੰਦੂ ਆਵੈ॥ ੫॥
ਸੂਤ ਜਨੇਊ ਪੜ ਗਲਪਾਵੈ ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ
ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਕਾ" ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਮਤ ਕੇ ਬੀਚ
ਜਨੇਊਕ ਪਹਰਣਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਵਿਧੀਹੈ। ਜੈਸੇਕਿ
ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਕਛ ਕੀ ਵਿਧੀਹੈ
ਐਸੇ ਸੂਤ ਜਨੇਊ ਪੜ ਗਲ ਪਾਵਣੇਂਕੀ ਵਿਧੀਹੈ ਸੋ ਇਸ
ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ
ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਛ ਰੂਪ ਜਨੇਊ ਪਹਰ
ਕਰਕੇ ਗਲ ਕੇ ਸੂਤ ਜਨੇਊ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਹੈ॥ ਇਸੀ
ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਮੇਂ ਸੂਤ ਜਨੇਊ ਔਰ ਕਛ
ਜਨੇਊਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀਂ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੁ
ਤਾਕਾ। ਕਛੇ ਕਾਛਨੀ ਬੀਰਬੰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਹਜਧਾਰੀ
ਔਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਦੋਨੋਂਹੀ ਮਤੋਂਮੇਂ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਔਰ
ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਤਗ ਕਪਾਹੋਂ ਕਤੀਏ ਇਸ ਪਾਠ ਕੋ ਲੇ

ਕਰਕੇ ਆਸ਼ੰਕਾ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਤਬ ਤੋ ਜਨੇਊ ਕਾ ਸਿਟਣਾ ॥ ਔਰ ਕਛ ਕਾ ਫਟਜਾਣਾ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂਹੀ ਬਰਾਬਰਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਹਿੰਦੂਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਕਛ ਜਨੇਊ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਬਿਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਬ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬਮੇਂ ॥ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ॥ ਹਿੰਦੂਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਰਸਕ ਦਿਖਲਾਏਹੈਂ ਐਸੇਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇਂ ਔਰ ਭੀ ਪਾਠ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਏਕ ੬ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਹਾਂਤੇ ਆਏ ੭ ਉਨ ਹਿੰਦੂ ਮੇਰਾ ਮਲਿਆ ਮਾਨ। ੮। ਐਸਾ ਹਿੰਦੂ ਪੇਖੋ ਕੋਇ। ੯। ਕੋਈ ਕਹੇ ਤੁਰਕ ਕੋਈ ਕਹੇ ਹਿੰਦੂ ॥ ੧੦। ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੀ। ੧੧ ਹਿੰਦੂ ਨਾਵੇ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ ਅਗਰਵਾਸ ਬਹੁ ਕਾਰ ।੧੨। ਸੁੰਨਤਿ ਕਰਿਆਂ ਤੁਰਕ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਔਰਤਕਾ ਕਿਆਕਰੀਏ ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਾਰ ਨ ਛੋਡੇ ਤਾਂਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਹੀਏ ॥ ੧੩ ॥ ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ਹਿੰਦੂ ਅੰਧਾ ਤੁਰਕੂ ਕਾਂਣਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿਆਂਣਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨਸੇਂ ਉਕਤ ਦੋ ਸੇ ਤੀਸਰੇ ਦਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਗਿਆਨੀਹੈਂ। ਸਿਆਣਾ ਇਸ ਕਥਨਸੇ। ਪੰਥਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਸੋਂ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾਹੈ। ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਮਾਰਗ ਹਿੰਦੂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੂਆ ਹੈ ਸੋ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀ ਕਵੀਨੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਕੋ।
"ਨਮੋ ਗੁਹਾਥ ਜੋੜ ਕੇ ਹੁਸਤ੍ ਤੇਜ ਤੋਰ। ਜਿਨ ਪਾਲਿਓ ਹਿੰਦਨ ਕੋ"। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਜੋਕਿ ਮੇਰੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਲਕ ਜਨੇਊ ਰਖਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਹੈ। ਸੋ ਉਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਕੇ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਵਿਖੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਉਪਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜੋ ਕਿ ਜਿਸ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਗਿਆਨਵਾਨੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਹੈ। ਉਨਸੇ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰਹੈ ॥ ੧॥ ਦੂਸਰਾ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਕਾ ਅਬ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖਿਓਂਸੇ ਰਹਿਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਸਰਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੰਸਾਰਸੇ ਵਿਰਾਗ ਵਾਲੇ ਜਿਗਿਆਸੂ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਹਮਾਰੀ ਨਮਸਕਾਰਹੈ ॥ ੩॥ ਚੌਥਾ ਅਰਥ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਵਿਸਿਸ਼ੁ ਬ੍ਰਹਮਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਦੇਸ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇ ਹਮਾਰੀ ਨਮਸਕਾਰਹੈ ॥ ੪ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਹਿੰਦੂ ਪਦੋਂ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛਤ੍ਰੀ ਬੰਸ

ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਰੂਹਕੇ ਬੀਚ ੫ ਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਛਤ੍ਰੀ ਹੈ ਪੁਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਕੇ ਨਹ। ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਦਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮਤ ਸੇ ਗਿਰੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਵੋਹ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਪਦ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਚੋਰ ਠਗ ਇਤਿਆਦੀ ਉਲਟੇ ਅਰਥ ਹੈਂ ਉਨਕੋ ਅਪਣੇ ਮਤ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਸੇ ਵਿਹੀਨ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਿਨ ਪਾਲਿਓ ਹਿੰਦਾਨਕੋ ਇਸ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਉਲਟੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਓਂ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਂ ਹਮਾਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਚੋਰਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਵੋਹ ਐਸੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣੇ ਵਾਲੇ ਇਨ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂ ਸੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋਕਿ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨਕੋ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੀ ਪੂਰਣ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਕਤ ਜੋ ਚਾਰ ਅਰਥ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਕੇ ਹੈਂ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਸਮਝਾਏ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਿਆਕਰਣ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕੌਮਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਬੀਚ॥ "ਹਿਡੀ ਗਤੀ ਨਿਰਾਦਰਓ" ਯੇਹ ਐਸਾ ਏਕ ਧਾਤੂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਧਾਤੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਗਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਿਰਾਦਰ ਯੇਹ ਚਾਰ ਅਰਥ ਹੈਂ। ਸੋ ਅਰਥ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕੌਮਦੀ ਬਿਆਕਰਣ ਕੇ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਸੇ

ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੋਣੇਸੇ ਯੀਹਾਂ ਨਹੀ ਲਿਖਾਹੈ । ਜੋ ਪੂਰਬ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਬੀਚ ਹਿੰਦੂ ਪਦਕੇ ਚਾਰ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਆਏਹੈਂ । ਸੋ ਬਿਆਕਰਣ ਸੇ ਭੀ ਵੋਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈਂ

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ॥੧॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖ ਬੀਚ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੇ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਲਾਮਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਗਰਭਕੇ ਅੰਦਰ ਬੁਤ ਜੈਸੇ ਬਨਤਾਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ "ਰਕਤ ਬਿੰਦ ਕਰ ਨਿੰਮਿਆਂ ਅਗਨ ਉਦਰ ਮਝਾਰ। ਪਾਣੀ ਮੈਲਾ ਮਾਟੀ ਗੋਰੀ ਉਸ ਮਾਟੀਕੀ ਪੁਤਲੀ ਜੋਰੀ" ਪਹਲੇ ਪਹਰੈਰੈਣਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾਹੁਕਮ ਪੈਆ ਗਰਭਾਸ ਸਿਰ ਤਲੇ ਪੈਰ ਉਪਰੇਬਸੰਦਤੋਕੁਹਬਝੇ ਬਾਇ। ਸੋਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਜੋਕਿ ਪ੍ਰਥਮ ਗਰਭਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਅਪਣੀ ਸਤਾਸੇ ਮਿਟੀ ਪਾਣੀਕੇ ਵਿਕਾਰ ਰਕਤ ਬੀਰਜ ਕਰਕੇ ਏਕ ਬੁਤ ਰੂਪ ਪੁਤਲਾ ਬਨਾਇਆਹੈ॥ ਸੋ ਉਸਕੋ ਪੰਜ ਤਤ ਪਰੀ ਰੂਪ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ "ਅੰਨਮੈਕੋਸ਼" ਬੁਤ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਸ ਅੰਨ ਮੈ ਕੋਸ਼ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੀ ਯੇਹ

ਬਿਵਸਥਾਹੈ ॥ ਇਸ ਐਸੇ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਜਬ ਗਰਭਕੇ ਅੰਦਰ ਹੋਤਹੈ । ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਉਸ ਭੂਤ ਰੂਪ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰਕੀ ਅਵਸਥਾਕੇ ਤੀਨ ਨਾਮਹੈਂ । ਸੋ ਏਕ ਤੋ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਲਾਮ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਪਹਿਰੇ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਸੋ ਏਹ ਤੀਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕ੍ਰਮਸੇ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । "ਪਹਲੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ । ਹੁਕਮ ਪਿਆ ਗਰਭਾਸ" ਸੋ ਈਹਾਂ ਪਹਰੇ ਨਾਮ ਇਸ ਅੰਨ ਮੈ ਕੋਸ਼ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਹੈ ॥ ੧॥ ਦੂਸਰਾ ਇਓਂ ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ॥ "ਹਰਪਹਿਲੜੀ ਲਾਮ। ਪ੍ਰਿਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਰਾਮਜੀਉ" ॥ ਈਹਾਂ ਪਹਿਰਿਓਂ ਕੀ ਤਰਾਂ ਲਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਸ ਅੰਨਮੈਕੋਸ਼ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰਕੀ ਅਵਸਥਾਹੀਹੈ ਸੋ ਈਹਾਂ ਪਹਲੜੀ ਲਾਮਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। "ਅਵਲ ਅਲਹੁਨੂਰ ਉਪਾਇਆ" । ਪਹ- ਲੜੀ ਲਾਮ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਬਿਅੰਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਅਪਣੀ ਸਤਾ ਕਰਕੇ। ਜੀਵ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਗਰਭਕੇ ਬੀਚਸੇ ਬਾਹਰ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੰਸਾਰਕੇ ਬੀਚ ਪ੍ਰਿਤੀ ਕਰੀਹੈ । ਸੋ ਯਿਹ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰਕੀ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਲਾਮ ਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਸੋ ਐਸੇ ਹੀਂ ਚਾਰੋਂ ਲਾਮਕਾ ਅਰਥ। ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ।

ਬਾਲ ਕਸੋਰ ਜੁਵਾ ਬ੍ਰਿਧਿ ਯਿਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਅਵਸਥਾਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ। ਕਥਨਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਿਆਸੇ ਵਿਹੀਨ ਪੁਰੁਖਹੈਂ ਸੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਲਾਂਮਾਂ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਚਾਰ ਤਰਫ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਕਾ ਫੇਰਣਾ ਤੋਰਣਾ ਚਲਣਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ। ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਿਨ ਪੁਰੁਖੋਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਐਸੇ ਵਿਪਰਜੇ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਹੈਂ ਉਨਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਕਵੀ ਭੀ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਸੰਗ ਦੂਰਸੇ ਹੀਂ ਤਿਆਗਣ ਕੀ ਜਰੂਰਤਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਾਂਮ ਕਾ ਅਰਥ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰਕੀ। ਅਵਸਥਾਉਣੱਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਰਤੇਹੈਂ। "ਨਹਿ ਬਾਰਕ ਨਹਿ ਜੋਬਨਾਂ ਨਹਿ ਬ੍ਰਿਧੀ ਕਛੂ ਬੰਧ। ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰ ਬ੍ਰਿਧ ਫੁਨ। ਬਾਰਾਂ ਬਰਖ ਵਿਲਪਣ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਵਰਖ ਕੁਛ ਤਪ ਨ ਕੀਓ। ਤੀਸ ਬਰਸ ਕੁਛ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ ਫਿਰ ਪਛਤਾਨਾ ਵਿਰਧ ਭੈਓ" ॥ ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਦਸ ਅਵਸਥਾਹੈ। ਐਸੇਦਸਬਾਲਤਣ ਬੀਸਰਮਣ। ਯਿਹ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਅਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀ ਹੈਂ। ਐਸੇਹੀ ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰ ਲਗਾ ਥਣ ਦੂਧ ਇਤਿਆਦੀ ਦਸ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਉਕਤ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈਂ ਸੋ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ

ਕਥਨ ਵਿਚਾਰਸੇ ਲਾਂਮ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬਤ੍ਰ ਅਸਥੂਲਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਕੇ ਫੇਰਣੇ ਤੇਰਣੇ ਕਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਵਹਿਰਲਾ ਪਕਾ ਪਖ ਮੇਂ ਲਾਂਮਾਂ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਭੈਆ ਹੈ ਅੰਤਰਲਾਪਕਾ ਪਖ ਮੇਂ ਲਾਂਮਾਂ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਿਆ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਨਿਦਿਆਸਣ ਸਾਖਿਆਤ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਸਾਧਨੋਂ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਲਾਂਮ ਸਰੂਪ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਗਰਭ ਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਇਸਥਿਰਰਹਿਣੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭੈਆ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪਹਰੇ ਅਵਸਥਾ ਲਾਂਮ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਹੀਂ ਪ੍ਰਯਾਇ ਸਬਦਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੇ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਖੋਲ ਕੀ ਉਣੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਅਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭੈਈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਖਟ ਉਰਮੀ ਖਟ ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਦਾਯੁਕਤਹੈ। ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। "ਖਟ ਨੇਮ ਕਰ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ"। ਇਸ ਪੰਗਤੀਕਾ ਅਰਥ ਖਟਵਿਕਾਰ ਖਟ ਉਰਮੀਹੈਂ । ਐਸੇਹੀ ਦਸ ਮ੍ਰਿਗੀ ਸਹਜੇ ਵੰਧਆਂਨੀ। 'ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਪਰ ਗੌਊ ਚਰਾਵੇ' ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਪੰਚਕੋਸ ਇਤਿ ਆਦਕ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕਾਨਿਰੂਪਣ ਹੈ । ਅਬ ਇਸ

ਉਕਤ ਪਹਰੇ ਅਵਸਥਾ ਲਾਂਮ ਕਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕਾ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਸੇ ਜੁਦੇ ਹੋਜਾਣੇਸੇ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਲਾਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜਿੰਦ ਬਹੁਟੀ ਮਰਣਵਰ ਲੈਜਾਸੀ ਪਰਣਾਇ। "ਤੀਨ ਸਿੰਙਿਣਾ ਕਰ ਦੇਹੀ ਕੀਨੀ। ਜਲ ਕੂਕਰ ਭਸਮੇਹੀ। ਇਕ ਦਬੇ ਇਕ ਦਝੀਏ ਇਕਨਾਂ ਕੁਤੇ ਖਾਇ। ਇਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਸਿਟੀਏ ਇਕ ਭੀ ਫਿਰ ਹਸਣ ਪਾਇ"। ਯਿਹ ਮ੍ਰਿਤੂ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਦਬਾਦੀਏ ਦਾਹਕੀਏ ਕੁਤਿਓਨੇ ਖਾਏ ਪਾਣੀਮੇਂ ਗਿਰਾਏ ਸੰਦੂਕੋਂਮੇਂ ਪਾਏ ਜਿੰਦ ਬਹੁਟੀ ਮਰਣ ਵਰਲੈਜਾਸੀ ਪ੍ਰਣਾਇ ਪਹਲਜੀ ਲਾਮ ਪ੍ਰਿਵਰਤੀ ਇਤਿਆ ਦੀ ਪਾਠਮੇਂ ਵਿਵਾਹਕਾ ਸਮਾਜਨਹੀਹੈ। ਮੂਰਖ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪਾਠਕੋ ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਸਮਾਜ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟਹੀਂਹੈ॥ ਇਤਿਸ੍ਰੀ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰਕੀ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਲਾਮ ਪਹਰੇ ਨਿਰੂਪਣੰ॥ ੧੨॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਵਾਦੀ ਕਾ ਕਥਨਹੈ ਗੁਰੂਮਤ ਕੇ ਬੀਚ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕਿਰਿਆ ਦੀਵਾ ਯਿਹ ਜੋ ਬਿਵਹਾਰਹੈ। ਸੋ ਇਨਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਣੀ ਜਰੂਰੀਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਸੇ ਜਬ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਬੰਧ ਕੋ ਛੋੜ ਦੇਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵੋਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਤਥਾਹੀ। ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀਵਾ "ਫੁਲਿ ਹਰ ਸਰਪਾਵਣੇ" । ਦੂਸਰਾ ਵਿਚਾਰ। "ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ ਦੁਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇਲ। ਉਨ ਚਾਂਨਣ ਉਨ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕਾ ਜਮ ਸਿਉਂ ਮੇਲ ਲੋਕਾ ਮਤਕੁਫਕੜ ਪਾਇ"। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੇ। ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤ੍ਰਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਕੇਸੋ ਗੋਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਸਦਿ ਅਹੁ ਹਰ ਹਰ ਕਥਾ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣ ਜੀਉ'। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬੀਚ। ਸਦਸਦਿ ਅਹੁ। ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਮੁਖਸੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨਸੇ ਆਵਾਹਨ ਕਰਣਾਹੈ। ਸਦ ਪਦਕਾ ਅਰਥਬੋਲਣਾਹੈ ਸਦਿਅਹੁ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਅੰਦਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਓਹੈ। ਔਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਕੇਸੋਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕੇ ਬੀਚ॥

"ਕੇਸੋ ਕੇਸੋ ਕੂਕੀਏ ਨਾ ਸੋਈਐ ਇਸਾਰ। ਕੇਸਵਾਵਹੌਨੀ ਸਿਖ ਸਖਾ ਬਹੁਤੇ ਕੀਏ ਕੇਸੋ ਕੀਓ ਨ ਮੀਤ"॥

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕੇਸਵ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਔਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਦਿਕ

ਕੇਸਵ ਪਦਕੇ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ । ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਗੋਪਾਲ
ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥਭੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੈ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਗੋ ਨਾਮ
ਉਪਲਖਣ ਵਿਧੀ ਸੇ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂਕਾਹੈ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਉਪਲਖਣ ਵਿਧੀਸੇ। ਨੌਪ੍ਰਮਾਣੋਂਕਾਭੀ ਗੋ ਨਾਮਹੈ।ਗੋ ਨਾਮ
ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਅੰਤਸ ਕਰਣਕਾਹੈ। ਗੋ ਨਾਮ ਗੌਊ ਸੇ ਲੇਕਰ।
ਸਭੀ ਜੀਵੋਂਕਾਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪਾਲ ਇਸ ਪਦਕੇ ਭੀ
ਪ੍ਰੇਰਕ ਪਾਲਕ ਰਖਕ ਉਤਪਾਦਕ। ਏਹ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ।
ਇਨ ਉਕਤ ਆਠ ਅਰਥ ਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਗੋਪਾਲ ਪਦਕਾ
ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂਕੇਧਾਰਣਕਰਣੇ
ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਕੋ ਨੌ
ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਚਨਾਂ ਗਿਆਨ ਸਮਰਥ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬ
ਪ੍ਰਾਣ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕੇ ਕਰਣੇ
ਵਾਲਾ ਐਸਾ ਜੋ ਹੈ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਗੋਪਾਲਹੈ । ਯੇਹੀ
ਕੇਸਵ ਪਦ ਕਾ ਭੀ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸਵ ਪਦ ਮੇਂ
ਜੋਕਿ ਪਦਹੈਂ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਭੀ ਅਰਥ ਪਾਂਚ ਤਤਹੀ ਹੈਂ
ਇਸ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ ਔਰ ਪੰਡਿਤ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਬ੍ਰਹਮ
ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਪੂਰਣ
ਸਨਾਤਨ ਯਿਹ ਦੋ ਹੈਂ। ਯਿਹੀ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਅਰਜੁਨਕੇ
ਪ੍ਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏਹੈਂ "ਅਜੋਨਿਤਿਆ
ਸਾਸ਼ੁਤੋ ਐਯੰਪੁਰਾਣੋ ਨਹੰਨਿਤੇਹੰ ਨਿਮਾਨੇ ਸ਼ਰੀਰੇ ਇਸ
ਕਥਨ ਸੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਪੁਰਾਣ ਇਸ ਪਦਕਾ ਬ੍ਰਹਮ

ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ ਯਿਹ ਉਕਤ ਸ਼ਲੋਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣੇਮੇਂ ਹਮਾਰਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀਹੈਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ। ਕੇਸੋ ਗੋਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਸਦਿਅਹੁ'। ਇਤਿਆਦੀ ਸ਼ਦ ਪੁਰਾਣ ਇਨ ਸਭੀ ਪਦੋਂ ਕੀ ਐਸੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਾਹੈ ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ਔਰ ਹੀ ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਅਬ ਉਕਤ ਸ਼ਦ ਕੇ ਸਭੀ ਪਦੋਂ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੰਡਿਤ ਪਦ ਕਾ ਪੂਰਬ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਅਰਥ ਸੁਖਮਨੀਮੇਂ ਭੀ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਮਨ ਪ੍ਰਬੋਧੇਸੋ ਵਿਚਾਰ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਪਣੇਸ਼ਰੀਰਕੇਸੰਬੰਧੀਓਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜਨੋਂ। ਕੇਸਵ ਗੋਪਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਹਰਹਰ। ਯਿਹ ਮੁਖਸੇਕਥਨ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਅੰਤਸਕਰਣਮੇਂ ਆਰਾਧਨ ਕਰਿਓ ਮਤਕੋਈ ਰੁਦਨਕਰਿਓ ਔਰ ਪੁਰਾਣ ਸਨਾਤਨ ਪੂਰਣ ਹਰਸਰੂਪ ਸਰੋਵਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰਕੇ ਬੀਚ। ਅੰਤ੍ਰਲਾਪਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ 'ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀਵਾ ਫੂਲ' ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰੀਓ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜੁਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆਹੈ। 'ਯਤ ਕਰੋ ਸੀਯਤ ਅਸਨਾਸੀ ਤਤ ਕੁਰੂਮਦ ਅਰਪਣੰ'।

ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੈ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਹਮਾਰੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਸੋ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸਮਗ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀਸੀ ਸੋ ਸਮਗ੍ਰੀ ਅਰਪਣ ਕਰਣੇਸੇਂ ਭੀ ਅਰਜੁਨਕੇ ਪਾਸ ਬਨੀ ਹੀ ਰਹੀਥੀ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਉਕਤ ਪਿੰਡ ਪਤਲਾਦਿਕੋਂ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਸੋ ਯਿਹ ਪਾਂਦੇਭੀ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਬੀਚ ਸਮਰਪਣ ਕਰਣੇਸੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਪੜੇਹੀ ਰਹਿਤੇਹੈਂ ਅਥਵਾ ਪਿੰਡਪਤਲਕ੍ਰਿਆਦੀਵਾਫੁਲ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਪਿੰਡਰੂਪ ਸਰੀਰਕੇ ਹੋਤੇਹੀ ਦੀਵਾਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੇ ਕ੍ਰਿਜਾਣ ਰੂਪ ਸ਼ਿਥਿਲ ਹੋਣੇਸੇ ਪਹਿਲੇਹੀ । ਫੁਲਰੂਪਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀਤਲਾਸੇਂ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਹੋ ਕਰਕੇ ਪੁਤਲੀ ਨਾਮ ਕਪਤਕੋ ਬਨਾਲੇਵੇ ਪੁਰਖ ਯਿਹ ਤੀਸਰੀਪਾਤਸਾਹੀਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ । ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ । ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ ਪਿੰਡਪਤਲ ਮੇਰੀ ਕੇਸੋਕ੍ਰਿਆ ਇਤਿਆਦੀ ॥ ਔਰ ਜੇਕਰਕੇ ਪੂਰਬ ਪਖੀ ਕਥਨ ਕਰੇਗਾ ਜੋਕਿ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਇਤਿਆਦੀ ਬਿਵਹਾਰਕੇ ਕਰਣੇਸੇ ਜਰੂਰ ਸ੍ਵਰਗ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਸੋਤਬਤੋ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਕੇ ਸ੍ਵਰਗ ਜਾਣੇ ਕੀ ਸਬੂਤੀ ਪਿੰਡਪਤਲਕੇ ਕਰਣੇਸੇਹੈ । ਸੋਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਰਾਮਾਇਣ ਭਾਗਵਤਕੇ ਬੀਚ ਨਹੀ ਲਿਖਾਹੈ । ਔਰ ਜੇ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਪਤਲਕੇ ਜਰੂਰ ਕਰਣੇਸੇਹੀ ਦੋਨੋਂ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਵਰਗ ਪਹੁਚੇਹੈਂ । ਤਬ

ਤੋ ਯਿਹ ਬਹੁਤ ਸਿਥਲ ਵਿਚਾਰਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮੁਕਤ ਮਾਰਗਕਾ ਉਪਾਇ ਅਵਤਾਰੋਂਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਾਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਣੇਂ ਵਾਲੇਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਤੋ ਅਵਤਾਰੋਂਕੀ ਅਪਣੀਹੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂਹੋਸਕਤੀ ਹੈ. ਸੋ ਏਹ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਣ ਵਾਲੇਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਕਤੀ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਗਤ ਅਵਤਾਰਾਂਕੇ ਹੋਣੇਸੇ ਸੋਵੋਹ ਮੁਕਤ ਸਰੂਪਹੈਂ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਯੇਹ ਉਕਤ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਸੋ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਮੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਔਰ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਮੁਕਤ ਕਰਣੇ ਮੇਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਮਰਥ ਹੈਂ। ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰਕੋਹੀ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਵਸਤੂ ਅਪਣੇ ਸਰੀਰਮੇਂ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਚਾਰੋ ਬਾਤ ਜੀਵਣਮੇਂ ਔਰ ਮਰਣੇ ਮੇਂ ਏਕ ਪੁਰੁਖਕੀ ਸਿਧਕਰੀ ਹੋਈਹੈਂ ਸੋਚਾਰੋਹੀ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਕੁਛਭੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀ ਦੇਤੀਹੈਂ। ਸੋਜੈਸੇਕਿ ਏਕ ਪੁਰਖਨੇ ਅੰਨਖਾਇਆਹੈ ਜਲਪੀਆਹੈ ਔਰ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆਹੈ। ਸੋਉਸ ਪੁਰੁਖ ਕਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਕਾਮੋਂਕੇ ਹੋਣੇਸੇ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਤ ਕੋਈ ਪੁਰਖਕੋ ਚਾਰੋਂਕਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀ ਭਯਾਹੈ ਸੋਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮਰਣੇ

ਮੇਂਭੀ ਦੂਸਰੇਕੇ ਦੇਣੇਮੇਂ ਯਿਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਜੇਮੁਹਕਾ ਘਰਮੋਹੇਘਰਮੇਂ ਪਿਤਰੀਦੇਇ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠਕੇ ਅਰਥਕੀ ਕਿਆ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ॥ ਸੋ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇਹੈ। ਸੋ ਪਿਤਰਨਾਮ ਪੁਰਖਕੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਇਤਿ ਆਇਕੋਂਕਾਹੈ ਸੋ ਜੀਵਤਿਆਂ ਕੋ ਦੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ਮਰਿਆਂ ਕੋ ਨਹੀ। ਚੋਰਕਾਅਗਾ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮਹੈ ਊਹਾਂ ਵਸਤੂ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਫਲਭੋਗਣਾਹੈ ॥ ਚੋਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਦਲਾਲਕੇ ਹਥ ਬਢੇਜਾਂਮੇਂਗੇ॥ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਅਵਲੋਕ ਕਰਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕੀ ਸਿਧੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਆਲਸਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਣਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਔਰ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਾ ਵਿਧਾਨ ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਸੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੋਨੋਮੇਂਹੀ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ। "ਫਿਰ ਆਇ ਕੁਰੂਖੇਤ ਸਤ ਗੁਰੂ ਜਮੁਨ ਗਇ" ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਤਿਆਦੀ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂਕੇ ਸਮੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਧੂਪ ਦੀਪ ਆਰਤੀ ਪੂਜਨ ਕਰਣ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਔਰ ਸਰੀਰਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂਕਾ ਜੋਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਸੋ ਵੋਹੀ ਹਮਨੇ ਨਿਯਮ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਕੋਈ ਜਾਦੇ ਕਮ ਅਖਰ ਨਹੀ ਲਗਾ- ਯਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋਣੇ ਸੇ

ਪੀਛੇ ਦੂਸਰੇਕਾ ਦੀਆ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾਹੈ । ਸੋਇਸਮੇਂ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ ॥ "ਆਇਆ ਗਯਾ ਮੋਇਆ ਨਾਉਂ । ਪਿਛੇ ਪਤਲ ਸਦੇ ਕਾਉਂ । ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ । ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁੜੇ ਕਛੂ ਨ ਖੈਹੈਂ । ਕੌਊਆ ਕੂਕਰ ਖਾਂਹੀ" ॥ ਔਰ ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ "ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ" ॥ ਸੋਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾਏਕ ਨਾਮਹੀ । ਹਮਾਰਾ ਦੀਵਾ ਜਲਾਨਾਂਹੈ । ਲੋਕਾਮਤ ਕੋਫਕਲ ਪਾਇ । ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆਹੈ ॥ "ਨਾਨਕਪਿੰਡ ਬਖਸੀਸਕਾ ਪਿੰਡਪਤਲ ਮੇਰੀ ਕੇਸੋ ਕ੍ਰਿਆ" ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕ੍ਰਿਆ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਦੀਵਾ ਫੁਲ ਯੇਹ ਪਾਂਚੋਂ ਹਮਾਰੀ ਕੇਸੋ ਪ੍ਰਮਾ-ਤਮਾਹੀਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥

ਇਤੀਸ਼੍ਰੀ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਵਿਵਾਹ ਆਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂ ਵਿਵਾਹਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਪਾਂਚੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਕਾ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਵਿਵਾਹ ਭਯਾਹੈ । ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਏਕ ਸ਼ਰਤਕਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਨਾਇਆ ਹੂਆ ਥਾ । ਸੋ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਕੋ ਜੀਤਕੇ ਪਾਂਚੋਹੀ ਦ੍ਰੋਪਦੀਕੋ

ਲੈਆਏ ਥੇ। ਸੋ ਰਾਜਿਓਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਐਸੇ ਵਿਵਾਹ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਭੀ ਰਾਜਿਓਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਐਸ ਹੀ ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਵਿਧਾਨਹੈ। ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਪਖ ਮੇਂ ਬਿਵਹਾਰਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। ਰਾਮਰਾਇਜਿਓਂ ਭਾਵਰ ਲੈਹੋਂ ਇਤਿਆਦੀ ਵਿਚਾਰ॥ ੧॥ ਦੂਸਰਾ ਵਿਵਾਹ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਨੈਸ਼ਿਧ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਨਲ ਰਾਜਾਕੇ ਸਾਥ ਦਮਿਅੰਤੀ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰੀਨੇਉਸ ਰਾਜਾਕੀ ਤਸਵੀਰਕੋ ਮੰਗਾ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਨਲ ਰਾਜਾਕੋ ਆਪ ਦੇਖ ਲੀਆਥਾ। ਸੋ ਫਿਰ ਔਰ ਸਭੀ ਰਾਜਿਓਂ ਕੀ ਸਭਾ ਕੇ ਬੀਚ ਨਲ ਰਾਜਾ ਕੋ ਦੇਖਕੇ ਉਸਕੇ ਗਲ ਬੀਚ ਦਮਿਅੰਤੀ ਨੇ ਮਾਲਾ ਪਾ ਦਿਤੀਥੀ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਵਾਹਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵੰਬਰਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਭੀ ਯਿਹ ਸ੍ਵੰਬਰਹੀ ਵਿਵਾਹ ਉਤਮ ਹੈ ਸੋ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ "ਹਰ ਮੇਰਾ ਪਿਰਮੈ ਹਰ ਕੀ ਵਹੁਰੀਆ ਮੰਗਲ ਸਾਜਭੈਆ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨਾ ਗਾਇਆ ਰਾਮ। ਅਬਨਾਸੀ ਵਰ ਸੁਣਿਆ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨਾ ਪਾਇਆ ਰਾਮ॥ ੨॥" ਅਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂ ਤੀਸਰੇ ਵਿਵਾਹਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ ਕੇ ਸਾਥ ਰਾਧਕਾ ਜੀ ਕਾ ਵਿਵਾਹ ਭੈਆਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਵਾਹਕਾ ਨਾਮ ਪਾਣੀ ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਵਾਹ ਕਹਿਤੇਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਸਮੇ

ਕੇ ਬੀਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਧਕਾਜੀਕਾ ਪਰਸਪਰ ਆਪਸਮੇਂ ਹਾਥ ਸੇਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਉਠਨੇ ਬੈਠਨੇਂ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਕੇ ਮਤਮੈਂ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚਾਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਗ੍ਰਹ ਵਿਵਾਹਕਾ ਕਰਣਾ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਉਤਮਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੜਕੀਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਲੜਕਾ ਦੇਖ ਕਰਕੇ ਲੜਕੀਕੋ ਲੜਕੇਕਾ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਦੇਵੇਂ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਵਾਹ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਵਾਹਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਬੀਚ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾਪਖਮੇਂ ਵਿਵਹਾਰਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਮੇਂ ਇਸ ਸਰਬ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਵਿਧੀ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਹੈ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾਹੈ ਹੌਂਮਤ ਮੰਦ ਚਰਣ ਸਰਣਾਗਤ ਕਰਗਹ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ਇਤਿਆਦੀ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਅਨੰਤਪਾਠਹੈ ॥ ੩ ॥ ਅਵਚੌਥੇ ; ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਵਹੀਰਲਾਪ ਕਾ ਪਖਮੇਂ ॥ ਕੁੜਮ ਕੁੜਮਾਈ ਆਇਆ । "ਨਾਭ ਕਮਲ ਮਹ ਵੇਦੀ ਰਚਲੇ" ਇਤਿਆਦੀ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨਾਭ ਕਮਲ ਜੈਸੀ ਗੋਲ ਔਰ ਕਮਲ ਜਿਤਨੀਹੀ ਲੰਬੀ ਵੇਦੀ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਗਡਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈ ਸੋਉਸ ਵਖਤਮੇਂ ਵਿਵਾਹਕਾ ਜੋ ਸਮਾਜਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਸਭੀ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਫੇਰਿਓਂ ਕੀ ਵਿਧੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ "ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਮਿਲਿ

ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਫੇਰੇ ਭਤ ਦਿਵਾਏ । ਗਾਵੋ ਗਾਵੋਰੀ ਦੁਲਹਿਨੀ ਮੰਗਲ ਚਾਰ" ॥ ਇਤਿਆਦੀ ਔਰਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ । "ਰਾਮ ਰਾਇ ਸਿਉ ਦੂਨੋ ਪਾਇਆ ਅਸ ਵਡ ਭਾਗ ਹਮਾਰ" । ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੋਨੋਂ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਿਵਾਹਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਆਹੈ । ਸੋ ਸਰਬ ਮਹਾਨ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਿਓਂ ਯੋਗ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭਟਾਂ ਭਗਤਾਂ ਕਵੀਆਂਕੇ ਨਹੀਂਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬਮੈਂ ॥ ਉਸ ਉਥਾਨਕਾਕੇ ਵਿਚਾਰਣੇਸੇ ਵਿਵਾਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਕਬੀਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦਕੀ ਸ਼ੰਕਾਜੋਹੈ ਸੋ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇਗੀ ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਔਰ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ਵੇਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਸੇ ਔਰ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਬਲਵੰਡ ਸੱਤੇਕਾ ਅਥਵਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਮੇਂ ਦਖਣਾਕਾ । ਸੋਤਪਸਾਧਨ ਸਮੇਂਹੀ ਕਥਨ ਕਰਾਹੂਆ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ । ਔਰ ਅੰਤ੍ਰਲਾਪਕਾ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਪੂਰਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕੀ ਵਿਧੀ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਲਿਖੀਹੈ । ਸੋਬਿਆਖਿਆ ਜਰੂਰ ਦੇਖ ਲੈਣੀ

ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਿਵਾਹ ਕੀ ਵਿਵਸਥਾਕਾ ਪਦਾਰਥ ਸਰਬਕੇਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਆਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅਬ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਜੈਕਿ ਜਬ ਇਸਤ੍ਰੀਕੇ ਮਰਣੇਸੇ ਪੁਰੁਖ ਔਨ ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇਤਾਹੈ ਐਸੇਹੀ ਪਤੀਕੇ ਮਰਣੇਸੇ ਔਰਤ ਕੋਭੀ ਦੂਸਰੇ ਪਤੀਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ ਅਪਣੇ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆਕੇ ਵਾਸਤੇ ਯਿਹਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇਂ ਵਿਵਾਹ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ॥ ਔਰਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਭੀ ਲਿਖਾਹੈ ਖਸਮ ਮਰੇ ਤੋ ਨਾਰ ਨ ਰੋਵੇ ਉਸਿ ਰਖਵਾਲਾ ਔਰੋ ਹੋਵੇ ॥ ੫ ॥ ਐਸੇਹੀ ਦੀਰਘ ਤਮਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਸਕਾਸਤੇ ਛਤ੍ਰੀ ਰਾਜਾਕੇ ਘਰਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਹੈ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਭਾਰਤ ਸਾਰ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਦੀਰਘ ਤਮ ਨਾਮਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਸਕਾਸਤੇ ਛਤ੍ਰੀਓਂਕੇ ਘਰਮੇਂ ਪੁਤ੍ਰ ਹੂਏਹੈਂ ਐਸੇਹੀ ਬਿਆਸਜੀਸੇਂ ਭੀ ਛਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਘਰ ਮੇਂ ਬਿਦਰ ਪੰਡੂ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਯਿਹ ਤੀਨੋ ਭਏਹੈਂ ਐਸੇਹੀ ਪੰਡੂ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣੇਕੀ ਭੀ ਵਿਵਸਥਾਹੈ ਯਿਹ ਵਿਵਾਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂਕੇ ਮਤਸੇਹੈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਵਿਵਰਜਿਤਹੈ। ਔਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂਕੇ ਮਤਸੇ ਤੋ ਜੇ ਕਰਕੇ ਛਤ੍ਰੀਕੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੇ ਪੁਤ੍ਰਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਾ ਲੈਣੇਕੀ ਜਰੂਰਤਹੈ ॥ ੬ ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਜੇ

ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਪੁਰਖਕੇ ਸਾਥ ਚਿਤਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਵੋਹ ਪੁਰੁਖ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਜ਼ੋਰਸੇ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਤਬ ਉਸ ਵਿਵਾਹਕੋ ਗੰਧਰਵ ਵਿਵਾਹਭੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਰਾਖਸ ਵਿਵਾਹਭੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਯੇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੀ ਰੀਤੀਸੇ ਵਿਵਾਹਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਮੇਂ ਯੇਹ ਵਿਵਾਹ ਨਹੀ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ਔਰਜੋਪੂਰਬ ਉਕਤ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬੀਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਹੈਂ । ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਮੇਂ ਵਿਵਾਹ ਯਥਾਰਥਹੈਂ। ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਮੀਚੀਨ ਹੈਂ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਿਵਾਹ ਵਿਚਾਰ ਵਿਵੇਚਨੰ ॥ ੧੪ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਖਣਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਬ ਦੁਰਗਾ ਆਰਾਧਨ ਸੇ ਪਸਚਾਤ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਦਖਣਾਂ ਦੇਤੇ ਭਏਹੈਂ । ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਦਖਣਾ ਨਹੀ ਲਈਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਦਖਣਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਭਯਾਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ "ਚਰਪਟਾਇ ਚਿਤਮੇ ਜਰਓ ਤ੍ਰਿਣ ਜਿਉਂ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਇ। ਖੋਜ ਰੋਜਕੇ ਹੇਤ ਲਗਦੀਓ ਮਿਸ੍ਰਜੂ ਰੋਇ"।

ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਪਣੇ ਦਿਨੋਂਕੇ ਰੋਜਗਾਰ ਕੋ ਰੋਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਤਾ ਭਯਾਥਾ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਦੈਆ ਰਾਮ ਨਾਮਕ ਘਰਕਾ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸਮਝਾਤਾਹੈ ਅਥਵਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਸਿਖਿਭੀ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੋ ਸਮਝਾਤੇਹੈਂ। ਕਿ ਤੁਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਕਰੋ ਦਖਣਾ ਆਪਕੋ ਲੈਣਾਹੀ ਜਰੂਰ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਦੈਆਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਨ ਦੋਨੋਂਕਾ ਸੰਬਾਦ ਹੋਰਹਾਹੈ। ਸੋਉਸ ਦੈਆਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਬਾਰਾ ਵਖਤ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਤੁਮ ਦਖਣਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਲੇਵੋ। ਕ੍ਰੋਧਕੋ ਛੋੜਦੇਵੋ। ਸੋ ਦੈਆ ਰਾਮਨਾਮਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਫਿਰ ਕਹਿਤਾਹੈ ਜੋਕਿ ਹੇ ਮਿਸ੍ਰਜੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਸੇਂ ਕ੍ਰੋਧ ਨਕਰੋ। ਹਮਕੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਸੇ ਬਹੁਤਲਾਭ ਭਏਹੈਂ। ਸੋ ਏਹ ਦੋਨੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂਕਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬਾਦ ਜੋਹੈ ਸੋ ਪੂਰਵ ਤਪ ਸਾਧਨ ਸਮੇਂਹੀ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਕੇ ਹੋਣੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਦੀਆ ਥਾ। ਸੋ ਵੋਹੀ ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸਬਦਕੇ ਅਰਥਸੇ ਜੋਉਹਾਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ ਪਾਠ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋਉਸ ਪਾਠਕੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੋਕਰਕੇ ਦਯਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਹਿਤਾਹੈ। ਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਤਥਾਹੀ "ਜੁਧ ਜਿਤੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ॥ ੧॥ ਇਨਹੀਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਦਾਨਕਰੇ ॥ ੨॥ ਅਘ ਓਘ ਟਰੇ ਇਨਹੀ ਕੇਪ੍ਰਸਾਦ॥ ੩ ॥ ਇਨਹੀਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਨ ਧਾਮ ਭਰੇ॥੪॥ ਇਨਹੀਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਵਿਦਿਆ ਲੈਈ ॥ ੫ ॥ ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਭ ਸ਼ਤ੍ਰ ਮਰੇ ॥ ੬ ॥ ਇਨਹੀਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਤੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ॥ ੭॥ ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨਹੀ ਕੀ ਸੁਹਾਵਤ॥ ੮॥ ਦਾਨ ਦੀਓ ਇਨਹੀਕੋ ਭਲੋ॥ ੯ ॥ ਆਰੋ ਫਲੇ ਇਨਹੀ ਕੋ ਦੀਓ" ॥ ੧੦ ॥ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸ ਬਾਰਕੇ ਸਮੁਝਾਨੇ ਸੇਭੀ ਮੈਥਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਬ ਫਿਰ ਘਰਕਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਦਯਾ ਰਾਮ ਮਿਸਰ ਸਮਝਾਤਾ ਹੈ। ਜੋਕਿ ਹੇ ਮਿਸ੍ਰ ਤੁਮ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ। ਮੋਗ੍ਰਿਹ ਮੇਂ ਤਨਤੇ ਮਨਤੇ ਸਿਰਲੌ ਧਨਹੈ ਸਭ ਇਨਹੀਕੋ॥ ੧੧॥ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਾਰਭੀ ਪ੍ਰੋਹਤ ਮੈਥਲ ਕੋ ਕਹਿਤਾ ਭਯਾਹੈ ਜੋਕਿਹੇ ਮੈਥਲ ਮਿਸ੍ਰ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਔਰ ਮੇਰਾ ਯਿਹ ਸਿਰ ਯਿਹ ਸਭੀ ਕੁਛ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸਹੈ। ਸੋਸਭੀ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਕਾਹੈ। ਅਬ ਫਿਰਭੀ ਬਾਰਵੀ ਵਖਤ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਦਯਾ ਰਾਮ ਮੈਥਲਕੋ ਕਹਿਤਾਹੈ ਜੋਕਿ ਹੇ ਮੈਥਲ ਤੁਮਾਰੇ ਹਮਾਰੇ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰੋੜੋਂ ਗੁਰੂਜੀ ਪਾਸ ਹੈਂ ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ॥ 'ਨਹੀ ਮੋਸੋਂ ਗ੍ਰੀਵ ਕ੍ਰੋੜ ਪੜੇ'॥

ਸੋ ਹਮ ਤੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਹੁਕਮਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਖਾਤਰ ਕਰਾਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹਮ ਨੇ ਤੁਮ ਕੋ ਬੁਲਵਾਇਆਥਾ ਹਮਾਰਾਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਦੋਸ ਨਹੀਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਰਾਜੀ ਹੋਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਦਖਣਾਂ ਲੈ ਲੇਵੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ । ਮੇਰੋ ਕਛੂ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀ । ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇਂ । ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ । ਦੈਆਰਾਮ ਮਿਸ੍ਰ ਕਾ । ਔਰ ਭੀ ਕਥਨ ਵਿਚਾਰ ॥ 'ਛਤ੍ਰੀ ਸਭੈ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਪਨ ਕੇ । ਇਨਪੈ ਕਟਾਖ ਕ੍ਰਿਪਾਕੇ ਨਿਹਾਰੇ । ਸੋਇਸਕਾ ਅਰਥ ਉਕਤ ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਇਨਹੀਂ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਸਾਥ । ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆਸੇ ਸਿਧ ਕੀਏ ਹੂਏ ਕਾਰਜਹੈ । ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਕੇ ਧਰਮਕੀ ਰਖਿਆਕੇ ਵਾਸਤੇਹੈ । "ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭਤਾਂਕਾ । ਇਸ ਕਥਨਸੇਂ । ਯਿਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥ ਹੈ । ਭੂਲਨ ਕੋਪਛਿਤਾਵੋ । ਭੂਲਕੇਭੀ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਕਰੋ । ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰਥਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ । ਜੋਕਿ ਕਿਸੀ ਮੂਰਖ ਕਾ ਕਥਨਹੈ । ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸਾਹਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਔਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ॥ ਯਿਹ ਸਭੀ ਕੁਛ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਕਾਹੈ । ਜਬ ਯਿਹ ਐਸਾ ਉਲਟਾ ਅਰਥ ਭੈਆਹੈ । ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਅਰਥਕੇ ਕਰਣੇਂਸੇਂ ਤੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹਜੀ

ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣਹੀ ਗੁਰੂ ਸਿਧਿਹੋ ਸਕਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਉਨ ਐਸੇ ਕਮਤਾਗਤ। ਉਲਟੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ। ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿਖੋਂਸੇ ਪੂਛਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਕਿ ਤੁਮ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹਜੀਕੇ। ਤਨ ਸਿਰ ਲੈਣੇਕਾ ਉਲਟਾ ਅਰਥ ਕਿਉਂ ਕਰਤੇਹੋ। ਤਬ ਉਨ ਬੇਵਕੂਫੋਂ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ, ਇਨਹੀ ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਯਿਹ ਤਾਤ ਪਰਯ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਆਦਸ਼ ਇਨਹੀਂ ਪਦ ਬਿਆਖਿਆ ॥ ੧੫ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੈ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨਹੈ। ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤੋਂਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇ। ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ। ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਰਜੋਗੁਣ ਤਮੋ ਗੁਣ ਯੁਗਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਜੁਧ ਧੰਗਾ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ। ਖਾਲਸਾਸਿੰਘਹੈਂ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਕੀ ਰਹਿਤ ਰਖਤੇਹੈਂ। ਔਰ ਸਤੋ ਗੁਣ ਯੁਗਤ ਜੋ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਹੈਂ। ਸੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕਰਕੇ ਦਸੋਂ ਹੀਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਰਹਿਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। "ਕਿਉਂਕਿ ਆਦ ਅੰਤ ਏਕੋ ਅਵਤਾਰਾ। ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਓ ਹਮਾਰਾ"। ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਦਸੋਹੀਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਕ ਸਮਾਨ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਕਾਰਣਸੇ। ਦਸੋਂ ਹੀਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕਾ ਲਿਬਾਸ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇਂ ਦਸੋਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੇਸ ਸਹਿਤ ਜਟਾਜੂਟ ਹੈਂ। ਸੋ ਵੈਸੇਹੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ। ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਕੀ ਰੀਤ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕੋ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਸਦਾਹੀ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਔਰ ਜੋ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਰੀਤ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕੋ ਏਕ ਸਮਾਨ। ਬਰਾਬਰ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਉਨ ਪੁਰਖੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇ ਕੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂਕੇ ਬੀਚ। ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਕਰਣੇਸੇ। ਬਿਪ੍ਰੀਤਹੀ ਫਲ ਹੂਆ ਕਰਤੇਹੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਮੇਂ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਬਰਾਬਰਹੀਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ। ਰੀਤ ਮ੍ਰਜਾਦਾਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀ ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦਸੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਜੀਕੇ ਬੀਚ ਨਿਸਚੇ ਰੀਤੀ ਕੀ ਮ੍ਰਜਾਦਾਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਵਿਚਾਰ

ਕੋ ਲੇਕਰ। ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ । ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਕੀ ਰੀਤੀਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਰਕੇ ਕਛ ਕੜਾ ਕੰਘਾ ਕਰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਇਤਿਆਦਿ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤੋ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਬ ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨੌਂਪਾਤ ਸਾਹੀਕੀ ਬਿਵਹਾਰ ਰੀਤੀਸੇਂ। ਔਰ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਨਿਰਮਲਿਓਂਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਦ-ਰਸਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਇਸੀ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ। ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇ ॥ "ਮਾਨੋਮਨ ਮੇਂ ਅਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਮਨਾਈ ਚਲੇ ਆਤੀਤਕੇ ਵੇਸ ਕੋ ਧਾਰਰਾਈ"। ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜੋਕਿ ਏਕ ਸਮੇਂਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਤਿਆਗੀ ਕੇ ਲਿਵਾਸ ਕੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਮੇਂ ਧਾਰਣ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਯਿਹ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਇਸ ਉਕਤ ਤਿਆਗੀ ਲਿਵਾਸ ਸੰਧੂਰੀ ਭਗਮੇਂ ਬਸਤ੍ਰਕੋ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਧਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਨਿਰਮਲਿਓਂ ਕੇ ਭਗਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਔਰ ਤਿਆਗੀ ਲਿਵਾਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ। ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਨਿਰਮਲਿਓਂਕੇ ਮਾਰਗਮੇਂ। ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਮ੍ਰਜਾਦਾਹੈ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਬੀਚ ਭਿਆਹੈ। ਸੋ ਸਭੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ

ਲਿਖਾਹੈ। ਪੂਰ ਆਨੰਦ ਦ ਇਕ ਥਾਊਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤੋਂ ਕਾ। ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਤਥਾਹੀ "ਊਧੋ ਇਨਾਂ ਗੋਪੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਸਾਰਾ ਨੰਦਕੇ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਜਾਇ ਆਖਣਾ। ਭਗਮਾਂ ਤਾਂ ਵੇਸ ਸਾਡੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਲਲਾਈ ਸਹੀਓ ਜਾਰੜੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਹੀ ਕੰਧ ਮੂਲ ਝਾਕਣਾ" ॥ ਔਰ ਛਿਪੀ ਕਾ ਪਾਠ 'ਅੰਗ ਵਿਖੇ ਸਜਕੇ ਭਗਵੇਂ ਪਟ। ਹਾਥਨ ਮੇਂ ਛਿਪੀ ਆਗਹਿ ਲੈਹੋਂ। ਸਿਆਮ ਗੈ ਏਕ ਯੋਹ ਠੌਰ ਵਿਖੇ ਤਹਿ ਠੌਰ ਵਿਖੇ ਹਮ ਹੂ ਚਲ ਜੈਹੋਂ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ "ਵੇਲੇ ਜਿਨਕੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ" ਇਤਿਆਦੀ ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋਕਿ ਜਿਸ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਫਿਰਕਾ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਸੇ ਬਾਝ ਕਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਬੀਚ ਔਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਮਤੋਂ ਕੇ ਫਿਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਏਹੈਂ। ਸੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਵਹਾਰ ਅਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਯਥਾਰਥ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਮੇਂ ਭੀ ਸੰਸੇ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਮਲਿਓਂ ਸੰਤਾਂ ਕੀ ਕਛ ਕੌਪੀਨ ਦੋਨੋ

ਕਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਹੈ॥ ਕਛ ਕੰਘੇ ਕਾ ਪਾਠ॥ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਕਰ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਫਿਰ ਭੀ ਅਬ ਕੰਘੇ ਕਕੇ ਕਾ ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ 'ਧਰਣ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕਰਗਹ ਬਨਾਈ' ਸੋ ਇਸ ਪਾਠ ਮੇਂ ਵਹਿਰਲਾਪਕਾ ਪਖ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਕਰਗਹ ਯੇਹ ਨਾਮ ਕੰਘੇ ਕਕੇ ਕਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਕਰਵੀਜਨ ਈਹਾਂ ਕਰਵੀਜਨ। ਯੇਹ ਨਾਮ ਕੰਘੇ ਕਕੇ ਕਾ ਹੈ। ਔਰ ਕਰਵੀਜਨ। ਯੇਹ ਨਾਮ ਪਖੇਕਾ ਭੀਹੈ 'ਐਸੇ ਹੀ ਕੇਸਵ ਚਲਿਤ ਕਰੇ ਨਿਰਾਲੇ' ਇਸ ਪਾਠਮੇਂ ਕੇਸਵ ਨਾਮ ਕੰਘੇ ਕਾ ਹੈ। ਔਰ ਕੇਸਵ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਕਾਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਕੌਪੀਨ ਕਕੇ ਕੇ ਭੀ ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ "ਰਹੇ ਗਗਨ ਸਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਮੇਸਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜੀਣਾ। ਸਤਿਵੰਧ ਕੌਪੀਨ ਭਰਪੂਰ ਲੀਣਾ ਰੰਗ ਰਸੀਣਾ"। ਐਸੇ ਹੀ ਲੰਗੋਟੀ ਕਛੋਟੀ ਯੇਹ ਭੀ ਦੋਨੋ ਨਾਮ ਕੌਪੀਨ ਕੇ ਹੀਹੈਂ। ਸੋਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ 'ਚਲਤੀ ਬਾਰ ਨ ਕਛ ਮਿਲਿਓ ਲੈਈ ਲੰਗੋਟੀ ਤੇਰ' ਦੂਸਰਾ ਪਾਠ। 'ਕ੍ਰਮ ਕਰ ਕਛੋਟੀ ਮਫੀਟਸਰੀ' ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਕੇ ਫਿਰਕੇ ਲਿਬਾਸ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭਯਾ ਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਲਿਬਾਸ

ਕਾ ਫਿਰਕਾ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੀ ਰੀਤੀਕੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾਸੇ। ਨਿਰਮਲੇ ਹਿਤੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਪਰਮ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ।

"ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਅਪਾਰ ਤਾਸ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨ ਕੋਊ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲਾ। ਸਾਧ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਤਾਕੇ ਕਰਮ। ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਵੇਦ ਨ ਜਾਨੇ। ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ। ਸੰਤ ਸਰਣ ਜੋ ਜਨ ਪੜੇ ਸੋ ਜਨ ਉਧਰਣ ਹਾਰ" ਇਤਿਆਦੀ ਅਨੰਤ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੇ ਲੀਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇ ਲਿਖਾਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਅਲਹਿਦੇ ਮਤਹੈਂ। ਸੋ ਉਨਕਾ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਕੇ ਬੀਚ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਬਾਰਾਂ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀਛੇ ਚਾਰ' ਯੇਹ ਬਾਈਮਤ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ। "ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਂਈਂ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ। ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤ ਮਹਿ ਰਹਿਤੇ ਕਰ ਕਰ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ। ਦਰ ਘਰ ਮਹਿਲਾਂ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡ ਵਲਾਇਤ ਦੇਸ ਗਏ। ਪੀਰ ਪਿਕਾਂਬਰ ਸਾਲਕ ਸਾਦਕ ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਥਾਇ ਪਏ। ਖਲੜੀ ਖਪੜੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੁਤ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ"।

ਸੋ ਈਹਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ

ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਦਾਨ ਤਪ ਇਤਆਦਿਕਾਂ ਕੋ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦਕੇ ਉਕਤ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ ਸਰਬਕੇ ਪ੍ਰਤੀਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦਕੇ ਅਰਥਸੇ ਮਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਭੂਖਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਉਲਟ ਕਰ ਸ਼ਿਰ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਭਖਣ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਅੰਨ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਬ੍ਰਤੋਂਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਜੋਗੀਂ ਹੈਂ ਜਤੀਹੈਂ ਸੰਜਮੀਹੈਂ ॥ ੬ ॥ ਪੀਰਹੈਂ ਪਿਕੰਬਰਹੈਂ। ਸਾਲਕਹੈਂ ਸਾਦਕਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਖਲੜੀ ਵਾਲੇ ਕਾਪੜੀਏਹੈ ਖਪੜੀ ਵਾਲੇ ਘੋਰੀਹੈਂ। ਦਮੜੀ ਵਾਲੇ ਨਾਂਗੇਹੈਂ ਲਕੜੀ ਵਾਲੇ ਦੰਡੀ ਸੰਨਿਆਸੀਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਸ਼ਿਖਾਕਾ ਅਰਥ ਚਾਰ ਵਰਣਹੈਂ। ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਕਾ ਅਰਥ। ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮਹੈਂ ਧੋਤੀਕਾ ਅਰਥ ਯੋਗ ਮਾਰਗਮੇਂ ਨੇਤੀ ਧੋਤੀ ਕ੍ਰਿਯਾਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਹੈਂ ॥ ੯ ॥ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਤੇਈ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮਤੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਪੈਤਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਔਰ ਮਤੋਂ ਕਾ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਕੀਆਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਔਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਮਤੋਂਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣਹੈ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਕੇ ਮਤਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਸੇਂ । ਅਪਣੇ ਮਤ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਣਕੀ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਨਾਏ ਹੂਏ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਸੇ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਣਾਂ ਮਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਉਸ ਪੁਰਖਕੋ ਉਸ ਕਾ ਸਿਸ਼ ਕਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਵੋਹ ਉਕਤ ਐਸਾ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਮਤਸੇਂ ਗਿਰਾ ਹੂਆਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ । ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਸਿਧਾਂਤ । ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਸਮਝਣਕੀ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ । ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ। "ਗੁਰੂ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂਨਿਵਲ ਮਨ ਕੋਠਾ ਤਨ ਛਤ। ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਮਨਕਾ ਤਾਕ ਨ ਉਘੜੇ ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥ। ਜੇਸੌ ਚੰਦਾਉਗਵੇ ਸੂਰਜ ਚੜੇ ਹਜਾਰ। ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ" ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਮੇਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਜਾਰੋਂ ਪਾਠਹੈਂ ॥ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਇਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਯਿਹੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਵਿਚਾਰ ਮਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ॥ ੯੬ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਸਿਖਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀਸੇ ਹੈਆਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋ ਹੈਆਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬ ਉਥਾਨਕਾ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ ਕਰਤਾ ਜੋ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋਹੀਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਕੀ ਵੇਦਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਐਸੇਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂਕੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਉਥਾਨਕਾਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ ਅਵਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖਕਾ ਕਥਨਹੈ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉੱਤ੍ਰ ਉੱਤ੍ਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਬ ਪੂਰਬਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈਂ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਕੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਉੱਤ੍ਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਪ੍ਰਤਖ ਸ਼ਬਦ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਕਰਕੇ ਸੋ ਪਰਮਪਰਾਸੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕਾ ਜਲੋਂਕੇ ਬੀਚ ਗੁਪਤ ਹੋਣਾ ਜੋਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈ ਸੋ

ਜਲਸੇ ਲੇਕਰ ਪਾਂਚੋ ਤਤ। ਸੂਰਜ ਚੰਦਰ ਤਾਰਕਾ ਮੰਡਲ ਯਿਹ ਐਸਾ ਸਰੂਪ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾਹੈ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟਕੋ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹਜਾਰੋ ਪਾਦ ਹਜਾਰੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਇਤਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਯੁਗਤ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਜਲ ਭਾਗਮੇਂ ਗੁਪਤ ਹੋਕਰਕੇ ਜਲਕੇ ਜੀਵ ਜੋ ਮਛਸੇਂ ਆਦਸੇਂ ਲੇਕਰਕੇਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਜੀਵਾਂਕੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਅਪਣਾਂ ਆਸਰਾ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨ ਜਲ ਜੀਵੋਂਕੇ ਊਪਰ ਇਸਿਥਿਤਿ ਹੋਤੇ ਭੈਏਹੈ॥ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇਂ। ਤਟਸਤਲਖਣ ਸਰੂਪ ਲਖਣੋਂ ਕਰਕੇ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਹੈ ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਮਛ ਕਛ ਕੂਰਮ ਆਗਿਆ ਔਤ੍ਰਾਸੀ। ਇਨ ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਣੇਕਾ ਨਾਮਹੀ ਤਟਸਤਲਖਣ ਉਸਤਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਔਰ ਇਸੀ ਉਕਤਕੋ ਸਰੂਪਲਖਣ ਮਛਕੇ ਊਪਰ ਗਮਨ ਭੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕਾ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਗਗਨਮੈ ਥਾਲ ਰਵਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਣੇ ਇਤਿਆਦੀ ਵਿਸੇਣੋਂ ਕਰਕੇ ਮਾਂਨਸ ਧਿਆਨਸੇਂ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਮਹਾਰਾਜਨ ਔਰ 'ਸੋਦਰ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੇਹਾ' ਇਤਿਆਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਧੀਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸੀ ਸੋਦਰ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਬਿਅੰਤ ਉਸ ਸਮੇਂਮੈ

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰੀਹੈ ਜਲਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਹੋਕਰਕੇ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤਮੇਂ ਪ੍ਰਸਾਦਸੇਂ ਜਲ ਪੂਜਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜਲਕਾ ਨਾਮਹੀ ਵਰੁਣ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਰੁਣਸਰੂਪ ਜਲਕਾ ਪੂਜਨਹੈ ਜਲਵਰਣ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਏਕਹੀ ਸਰੂਪਨਾਮਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ਗੁਰੂ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲ ਨਿਰਮਲ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨਮੇਂ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈਂ ਯਿਹ ਦਸ ਅਖਰਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆਹੈ ਔਰ 'ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏਹੈਂ ਸੋ ਤੀਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇਹੈਂ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਏਕਹੀ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਅਵ 'ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਸ ਵਿਸੇਸਣ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੈਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ।

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭੌ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀਭੀ ਸਚ ॥ ੨ ॥

ਸੋ ਈਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਏਹ ਬੀਸ ਪਦਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ੴ ਇਸ ਪਦ ਕੇਸਤਾਈਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਬੀਚਸੇ ਏਕ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖ ਸਰੂਪ ਅਰਥਹੈਂ ਉਸ ਲਖ ਰੂਪ

ਅਰਥਕੇ ਔਰ ਅਠਾਰਾ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਵਿਸੇਸਟਹੈਂ। ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਤਦ ਰੂਪ ਸਰੂਪਸੇਂ ਸੋ ਏਕਹੀ ਲਖ ਸਰੂਪ ਅਰਥ ਵਿਸੇਸ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਔਰ ਨਾਨਕ ਇਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਗੁਣ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਬ੍ਰਹਮਨੇਂ ਅਠਾਰਾਂ ਵਖਤ ਬੁਲਾ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਰਬਸੇ ਪਰੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਸਪਸ਼ਟ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੋ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਸੋ ਸਤਿਹੈ। ਨਾਮਹੈ ਕਰਤਾਹੈ ਪੁਰਖਹੈ ਸੋ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਸਾਥ ਨਾਨਕ ਇਸ ਪਦਕਾ ਚਾਰਹੀ ਵਖਤ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸੋ ਇਸੀ ਰੀਤੀਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਚੌਦਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਚੌਦਾਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥ ਨਾਨਕ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣਹੈ। ਸੋਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸਤਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈ ਮੇਂ ਅਬਾਧਹੈ। ਨਾਮਕਾ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪਹੈ ਕਰਤਾਕਾ ਅਰਥ ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਤ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਪੁਰਖ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਣਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਔਰ ਸਭੀ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਹੈਂ ਸੈਕਾ ਅਰਥਸੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਭੀ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਸਗੁਣ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕੇਪ੍ਰਤੀ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਪੁਰਖ'

ਇਸ ਮੰਤ੍ ਕਰਕੇ ਔਰ ਦੋਨੋਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਨੀਤਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਉਥਾਨਕਾ ਪਰਕਰਣਮੇਂ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਹੀ ਜਰੂਰੀਹੈ ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਿਸ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬਰਨ ਰੂਪ ਜਲ ਅਵੇਦ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਗੁਪਤ ਹੋਕਰਕੇ ਮਛ ਕਛ ਕੂਰਮੋਂਕੇ ਊਪਰ ਇਸਥਿਤ ਰਹੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਅਪਣੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਜਲ ਪਿਰਥਿਵੀ ਆਕਾਸ ਆਦਿਕ ਅਵੇਵਾਂਕੋ ਅਪਣੀ ਸਤਾਸੇਂ ਧਾਰਣ ਕਰ ਰਹੇਹੈਂ ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥

"ਜੇਨ ਕਲਾ ਧਾਰਿਓ ਆਕਾਸੰ। ਬਾਝ ਕਲਾ ਧਰ ਗਗਨ ਧਰੈਈਆ। ਹੁਕਮੇ ਧਾਰ ਅਧਰ ਰਹਾਵੈ। ਬਿਨ ਥੰਮਾਂ। ਗਗਨ ਰਹਾਇਆ ਹੁਕਮੇ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ"

ਸੋ ਇਸ ਐਸੇ ਸਹਸ੍ ਸੀਰਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਕਾਸਸੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੁਧ ਸਫੁਰਣ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪਸੇ ਵੈਧਨ ਭਯਾਹੈ ॥ ਸੋ ਯਿਸਿ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਚੌਤੀ ਅਖਰਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨਿ ਬਵੰਜਾ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵੇਦਪੁਰਾਣ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਬਿਆਸਜੀਨੇ ਰਮਣਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਚੌਤੀ ਅਖਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ਨਾਨਾਖਿਆਨ ਪੁਰਾਣ ਵੇਦਵਿਧਿ

ਚੌਤੀਸ ਅਖਰਮਾਂਹੀ। ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤ੍ਰਿਕ ਉਪਦੇਸ ਵਿਚਾਰ ॥੧੭॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਸੋਲਾਂ ਮਹਾਵਾਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ 'ਆਦ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਓ ਹਮਾਰਾ' ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਆਦ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੰਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂਜੀ ਸੋ ਦੋਨੋ ਸਰੂਪਹੀ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਅਵਾ-ਤਰ ਕੇ ਆਠੋਂ ਹੀ ਅਵਤਾਰਹੈਂ। ਸੋ ਏਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਉਥਾਨਕਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਬੀਚਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ॥

"ਏਹ ਵਿਧ ਕਰਤ ਤਪਸਿਆ ਭਓ। ਦੋ ਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਯੋ" ॥ ਸੋ ਨਾਮੋ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਅੰਤਮੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਸਰਾ ਨਾਮ ਸਿਆਮ ਕਵੀਹੈ । ਐ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪਕੇ ਊਪਰ। ਸਿਆਮ ਕਵੀਸਰ ਪੈ ਬਲ ਜਾਵੇ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਨਾਮ ਗੋਵਿੰਦ ਦਾਸ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। "ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ" ॥ ੪ ॥ ਪਾਂਚਵਾਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਗੋਵਿੰਦ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ । ਸਦਾ ਦਾਹਨੇ

ਦਾਸ ਕੋ ਦਾਨ ਦੀਜੈ। ਸਦਾ ਸਾਹ ਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਰਖਿ ਕੀਜੈ ॥ ੫ ॥ ਔਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਛੇਵਾ ਨਾਮ ਕਵੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਤੇਹੈਂ ॥ ਅਬ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਵਖਾਨੋ। ਤਪ ਸਾਧਤ ਯੇਹ ਬਿਧਿ ਮੋਹ ਆਨੋ। ਭ੍ਰਾਤ ਮਾਤ ਮੋਰੇ ਅਲਖ ਅਗਾਧਾ। ਵਹੁਵਿਧਿ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾਂ ਨਾਮ ਕਵੀ ਲਿਖਤੇਹੈਂ ॥

[ਕਵੀਓ ਵਾਚ]

ਚੌਪਈ ॥ ਯਿਹ ਕਥਨ ਕਹਕੇ ਅਪਣੇ ਅਵਤਾਰਕਾ ਧਾਰਣ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। "ਮੁਰਪਿਤ ਪੂਰਬ ਕੀਸ ਪਿਆਨਾ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਕੇ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਨਾ। ਜਬ ਹੀਂ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਭਏ ॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਵਿਤਏ। ਪਟਣੇ ਸ਼ਹਰ ਵਿਖੇ ਭਵ ਲਯੋ। ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹਮਰਾ ਭਯੋ। ਔਰ ਭੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣੇ ਕਵੀ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਤੇਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਚ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਜੋਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ 'ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ। ਕੀਨੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰਵੇ ਕਾਜਾ। ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਧਰਮ ਚਲਾਵੇ। ਕਬੁਧਿ ਕਰਣ ਸੇ ਲੋਕ ਹਟਾਵੇ'। ਸੋ ਜਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਐਸੇ ਕਥਨ ਕੀਆ

ਹੈ। ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਣਾ ਕਵੀ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤੇ ਭਏ ਹੈਂ। ਸੋਈ ਕਵੀ ਨਾਮ ਅਪਣਾ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। ਕਵਿਓ ਵਾਚ

ਦੋਹਰਾ ਠਾਂਢ ਭਇਓ ਮੈ ਜੋਰ ਕਰ ਵਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਾਇ। ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ਸੋ ਯੇਹ ਕਵੀ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਆਗੇ ਅਪਣੀ ਅਰਜ ਕਰਣੇ ਵਖਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਔਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਯੇਹ ਦੋ ਨਾਮ ਅਪਣੇ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਹੈਂ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਯੇਹ ਦੋਨੋ ਨਾਮ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦੋਨੋ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਬੀਚ ਨਹੀ ਲਿਖੇਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੇ ਯਿਹ ਉਕਤ ਛੇ ਨਾਮਹੈ। ਔਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠੋਂਕੇ ਬੀਚ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਕਵੀ ਹੀ ਨਾਮਹੈ ॥

ਕਵਿ ਉਵਾਚ ਬੇਨਤੀ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੇ ਰਛਿਆ ॥ ਇਤਿਆਦਿਕ ਕਵੀ ਨਾਮਕੇ ਪਾਠਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਸਾਇਰਇਉਂ ਕਹਿਤਾ ਹੈ। ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਂ ਸੇ। ਆਦ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਕਵੀ ਹੈ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਆਠ ਹੀ ਗੁਣਹੈਂ ਨੌਮਾਂ

ਔਰ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ ਆਠ ਗੁਣ ਸੰਯੁਗਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਆਠੋਂ ਗੁਣਾਂ ਕਾ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋਪ੍ਰਥਮ ਸੂਰਤ ਗੁਣ ਸੂਰਮਤਾਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਗਤ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋ ਹੋਣੇ ਸੇ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਯੁਗਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਹੀ ਧਰਮ ਕਾ ਸੰਰਖਣ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਇੰਦ੍ਰੀਜਿਤ ਸਰਬ ਵਿਖਿਓਂ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਓ ਕਾ ਰੋਕਣਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਸਰਾ ਗੁਣ ਦਾਨ ਕਰਤ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਮੇਂ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥਾ ਗੁਣ ਅਹਿੰਸਤੁ ਹੈ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਂ ਅਬ ਅਹਿੰਸਤੁ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ॥ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਧੀ ਸੇ ਜਗਿ ਮੇਂ ਜੀਵ ਕਾ ਮਾਰਣਾ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਰੀਛ ਰੋਝ ਸ਼ਿੰਘਾਰਾ। ਇਤਿਆਦੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਕੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਉਧਾਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਾਰਤੇ ਥੇ ॥ ੪ ॥ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਪਾਂਚਮਾਂ ਗੁਣ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਰਚਨਾਂ ਕਰਤ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਛੇਮਾਂ ਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਤ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਸਾਤਮਾਂ ਗੁਣ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰਬ ਕਾਲ ਗਿਆਤਾ ਸਰਬਗ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ਆਠਮਾਂ ਗੁਣ ਸ਼ਾਂਤਚਿਤ ਖਿਮਾ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਗਤ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਆਠ ਗੁਣਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ

ਹੋਵੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾ ਜਾਪਜੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਬੋਧਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਰਾਜਨੀਤੀਹੈ ਚੰਡੀਚਲਿਤ੍ਰ ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰ ਯਿਹ ਦੁਰਗਾ ਕਾ ਪੂਜਨਹੈ ਚੌਵੀ ਅਵਤਾਰੋਂਕੀ ਕਥਾ ਪਰ ਮਤੋਂਕੇ ਭੇਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰਮਾਲ਼ਾ ਮੇਂ ਸੂਰਮਿਓਂਕੇ ਯੁਧਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ। ਹਕਾਇਤਾਂ ਨੁਰੰਗੇ ਕੋ ਨਸੀਹਤ ਸਮਝਾਵਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈਂ। ਔਰ ਚਾਰਸੌ ਚਾਰ ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਛਲੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਐਸੇ ਛਲੋਂ ਸੇ ਬਚਨਾਂ ਹੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਔਰਜੋ ਪੂਰਵਤਪ ਸਾਧਨਸਮੇਂ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗਕੇ ਚਰਣਤਰ ਸਤਦ੍ਵ ਤੀਰ ਇਤਿਆਦੀ ਜੋ ਪਾਠ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏਹੈਂ। ਸੋਇਨਿ ਐਸੇ ਸਰਵ ਪਾਠੋਂਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਸਮੇ ਯਥਾ ਜੋਗ ਵਿਵਹਾਰਸੇ ਕਰਣੀ ਯਥਾ ਉਚਿਤ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਯਿਹ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕੀ ਇਸ ਰੀਤੀਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਸੋਯਿਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰਹੈ ਜਿਹੀ ਹਮਾਰਾ ਪਰਮ ਸਿਧਾਂਤਹੈ। ਇਸ ਹਮਾਰੇ ਪਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇ ਬੀਚ। ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀ ਹੈ । ਔਰ ਕੋਈ ਭੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਕਾ ਪੁਸਤਕ ਹਮ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇਹੈਂ। ਔਰ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂਕਾ ਯਿਹ

ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂਹੈ। ਜੇਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਉਨ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋ ਪੂਛੇ। ਜੈਕਿ ਤੁਮਾਰਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਕੌਣਹੈ । ਔਰ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣਹੈ। ਕਿਸ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਤੁਮਾਰੇ ਗੁਰੂਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਸੋਵੋਹ ਗੁਰੂਕੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕ ਤੁਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਨਾਇਆਹੈ। ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਔਰਨੇ ਬਨਾਇਆਹੈ॥ ੫ ॥ ਸੋ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਮਤਸੇ ਗਿਰਾ ਹੂਆ ਪੁਰਖ ਉਕਤ ਪਾਂਚੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਕਾ ਉੱਤ੍ਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਤਾਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੧੮ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਬਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਬਹੁਤ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ ਹਮਾਰੇ ਮਤਮੇਂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਗੁਰਧਾਰਣ ਕਰਣੇਕੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਮਿਥਿਆ ਪ੍ਰਲਾਪਕਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਸਵਦ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇਂ ਨਿਰਾਕਰਣਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਵਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆਕਾ ਖਜਾਨਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸਮਝੇ ਜਾਤੇਹੈ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਔਰ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਜਾਣਨਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਭਰਾਹੂਆਹੈ ॥ ਸੋ ਜੈਸੇਕਿ ਲਿਖਾਹੈ ਪੁਸਪਮਧ ਜਿਉ ਬਾਸ

ਬਸਤਹੈ ਜਲਸਤੂਹੀ ਥਲਸਤੂਹੀ ਐਸੇਹੀ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿ ਲਿਖਾਹੈ ਗਗਨਮੈਂ ਥਾਲਰਵਿਚੰਦਦੀਪਕਬਨੇ ॥ ਉਸ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੇਤ੍ਰਹੈ ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਜਾਂਕੇ ਤੁਪਤ ਰਸੋਈ ਬੈਸੰਤਰ ਜਾਂਕੇ ਕਪੜੇ ਧੋਈ ਸੋ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਬਸੰਤ੍ਰ ਯਿਹ ਤੀਨੋ ਨਾਮ ਛਤ੍ਰੀ ਰਾਜਿਓਂਕੇਹੈ ॥ ਔਰ ਕੁਦਰਤੀ ਜੋ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਤਾਹੈ ਜਾ ਪਾਂਚੋਤਤਿਹੈ ਯਿਹ ਆਠੋ ਕਿਸੀ ਰਾਵਣ ਜੈਸੇ ਰਾਜਿਓ ਪੁਰਖੋਕੇ ਹਾਥ ਪੈਰ ਧੁਲਵਾਨੇ ਜਾਂ ਕਪੜੇ ਧੋਨੇ ਜਾ ਰਸੋਈ ਕਰਣਾ ਇਨਿਕਾਮੋਕੋ ਨਹੀ ਕਰਤੇਹੈ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸਿਧਾਂਤਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਸਵਦੋ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਅਗਨੀ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕੋਮੇਂ ਜੁਦੀਹੈ ਔਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਜ ਛਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੋਂਮੇਂ ਰਾਵਣਰਾਜਾ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖੋਂਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਸੇ ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਰਸੋਈ ਕਰਣੇਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਵਹਾਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜੁਦੀਹੈ ਸੋ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਗੁਰੂਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਸਵਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਆਦਗੁਰਏਨਮਃ । ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਸਨਾਤਨ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਨਮਸਕਾਰਹੈ । ਈਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੈ । ਜੁਗਾਦਗੁਰਏਨਮਃ । ਈਹਾਂ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸਟੀਸੇ ਵਿਨਾ ਜੋ

ਸਗੁਨ ਵਿਰਾਟ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥ ਉਸਿਕੋ ਨਮਸਕਾਰਹੈ॥ ਇਸਿਪਾਠਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥਭੀ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵਇਨਮਃ ਈਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਦੇਵ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥ ਦਸਗੁਰੂਜੀ ਅਵਤਾਰਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਸਤਿਪੁਰਖ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਤਿਸਿਕੇ ਸੰਗ ਸਿਖਿ ਉਧਰੈ ਇਤਿਆਦੀ ਐਸੇ ਦਸ਼ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਖਜਾਨਾ॥ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਵ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਕੀਏਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਦੇਵਇਨਮਃ ਈਹਾਂ ਇਸਿ ਪਾਠਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਔਰ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੋਧਕਰਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਮਦਰਸ਼ੀ ਪੁਰਖਹੈ ਉਸਿਐਸੇ ਗੁਰੂਕੀ ਮਹਿਮਾ ਔਰ ਉਸਿ ਐਸੇ ਗੁਰੂਕਾ ਧਾਰਨ ਕਰਣਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਨਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਗੁਰੁਦੇਵਦਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਉਪਦੇਸੈ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਦਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸਹੈ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਜੀ ਉਨਿ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸੋ ਕਰਕੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾਹੈ ਜੇਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਗਿਆਨ ਆਸਰੇ ਇਨਿ ਦੋਹੋਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਕਰਾਦੇਵੇ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ 'ਗੁਰੂ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲ ਮਨ ਕੋਠਾ ਤਨ ਛਤ। ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਕਾ

ਤਾਕ ਨ ਉਪਛੇ ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥ'। ਵਜ੍ਰਕਪਾਟ ਮੁਕਤੇ ਗੁਰਮਤੀ। ੬। ਜਵ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਜਣਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪੁਰਖ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ ਤਵ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਵਜ੍ਰਕੇ ਜੋ ਕਿਵਾੜ ਤਖਤੇਹੈਂ ਸੋ ਅਵਿਵੇਕ ਤਖਤੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤਸੇ ਖੁਲ ਜਾਤੇਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤ ਤੂ ਲੇਹ ਇਆਨੇ' ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਮਾ ਲਿਖੀਹੈ ਤਿਸਿ ਗੁਰੁਕੋ ਹਰ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਮੇਂ ਗੁਰੁਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਣਾ ਭੋਜਨ ਖੁਲਾਨਾ ਪੈਰੋਂਕਾ ਧੋਨਾ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੀਹੈ ਔਰਭੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੇ ਮੇਰਾ ਸਤਿ ਗੁਰੂ। ਇਤਿਆਦੀ ਇਸਿ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਸਕੇ ਹਿਰਦੇਕੀ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਤਖ-ਤਿਓਂਕਾ ਗੁਰੂ ਸਕਾਸਤੇ ਖੁਲਣਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ 'ਆਤਮ ਵੇਧਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਔਰ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਇਨਿ ਦੋਨੋ ਸਰੂਪੋਕੇ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਕ ਸਵਦ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਸਿਸਕੇ ਪਾਸ ਹਿਰਦੇ ਦੇਸਮੇਂ ਅਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਨਿਵਰਤਨਾਮਕ ਤਾਲਾ ਲਗਰਹਾਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਹਿਰਦੇ ਦੇਸ ਰੂਪ ਜੋ ਅੰਤਸ ਕਰਣਹੈ ਅੰਦਰਮੇਂ ਉਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਰੂਪ ਕੋਠਾਹੈ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾਮ ਤਨ ਰੂਪ ਕੋਠੇਕੀ ਛਤਿਹੈ ੭ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁੰਜੀ ਤਾਲਾ ਕੋਠੇ ਛਤ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਕੀ ਵਿਵਸਥਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇ

ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰਕੇ ਵੀਚ ਪਾਂਚੇਂ ਕੋਸ ਯਿਹ ਪਾਂਚ ਸਤੀਰ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇਹੈਂ ਇਨ ਬਾਹਰਕੇ ਐਸੇ ਪਾਂਚੋ ਸਤੀਰੋਂਕੇ ਊਪਰ ਪਾਂਚੇਂ ਤਤੋਂਕੇ ਪਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਜੋ ਪਚੀ ਹਿਸੇਹੈ ਸੋ ਪਚੀ ਬਾਲੇ ਚੜੇ ਹੂਏਹੈ ਸੋਉਨ ਪਚੀ ਬਾਲਿਓਂਕੇ ਵੀਚ ਜੀਵੋਂਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣਕਾ ਕਾਰਣ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪ ਫਟੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀਹੈਂ ॥ ਸੋ ਇਸ ਐਸੇ ਮੰਦਰਮੇਂ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜ ਲਗੇ ਹੂਏਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਕਿਵਾੜੋਂਕੋ ਖੋਲਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਯੁਗਤ ਕਿਸੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਸਰਵ ਪੁਰਖਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਥਾਰਥਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਉਕਤ ਮੰਦਰਕੇ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਕਿਵਾੜੋਂ ਕੇ ਖੁਲੇਸੇ ਵਿਨਾ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਸਾਖੀ ਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਕੋ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖੀਕਾ ਸਰੂਪ ਗੁਪਤ ਹੋ ਰਹਾਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ' ਜਾ ਭੀਤਰ ਜੋ ਰਾਮ ਵਸਤ ਹੈ ਇਤਿਆਦੀ ਔਰਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠਹੈ ਔਰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਵਿਚਾਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਿਖਾਹੈ। ਜੈਸਕਿਲਿਖਾਹੈ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜੋ ਸਿਖਾਮੇਂ ਚੂਕ। ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਕਿਉ ਬਾਂਸ ਬਜਾਈ ਫੂਕ" ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗਵਿਜੇ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਪ੍ਰਕਰਣੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀ
ਕਾ ਕਥਨਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ
ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੁਧਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿ ਏਕ ਸਬਦ ਕੇ ਕਥਨ
ਸੇਂਤੋਹੈ "ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉਂ ਬਾਦਰ ਕੀ
ਛਾਈ" ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਸਬਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ
ਹਰਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰ ਰੂਪ ਨਜਰੀ ਆਇਆ ਸੋਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਪਰਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਾਰਣ ਰੂਪ
ਕਰਕੇ ਜੋਈਸ਼ਰ ਰਚਿਤ ਵਸਤੂ ਨਜਰ ਆਤੀਹੈ ਸੋ
ਵਸਤੂ ਉਸ ਈਸ਼ਰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਕਾ ਸਰੂਪਹੀਹੈਂ
ਕਾਰਣ ਸਰੂਪ ਹੋਣੇਂ ਕਰਕੇ ਸੋ ਜੈਸੇਕਿ ਉਦਭਿਦ
ਖਾਣੀਮੇਂ ਕਪਾਹਕੇ ਬੀਜਸੇਂ ਰੂਈ ਪੈਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਗੰਨੇਂਕੇ ਬੀਜਸੇਂ ਗੰਨਾਂ ਪੈਦਾਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਗੰਨਾਂ ਕੁਪਾਹ ਇਨ
ਦੋਨੋਂਕੇ ਬੀਜਮੇਂ ਹੀ ਰੂਈ ਔਰ ਰਸ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਯਥਾਰਥਹੈਂ
ਸੋ ਉਸ ਬੀਜ ਰਸ ਰੂਈ ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਰਚਣੇਮੈਂ ਸਭੀ ਪੁਰਖ
ਅਸਮਰਥ ਹੈਂ ਤੀਨੋਂਹੀ ਪੁਰੁਖਕੀ ਅਕਲਸੇਂ ਪਰੇਹੈਂ ਪਰੰਤੂ
ਪੁਰੁਖ ਅਪਣੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਕੁਪਾਹਕੀ ਰੂਈਸੇਂ ਕਪੜਾ ਬਨਾ
ਲੇਤਾਹੈ ਔਰ ਗੰਨੇਂ ਕੇ ਰਸਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਦਾਰਥ
ਬਨਾ ਲੇਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਰੂਪ
ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਇਸ ਉਕਤ

ਪਰਕਾਰਸੇ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਨਜਰ ਆਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਪਦ ਅਰਥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਰਕੈ ਰਚੇ ਹੂਏ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਰੂਪਹੀਹੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਈਸ਼ਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਔਰ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਈਸ਼ਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਜੋ ਪਦਾਰਥਹੈਂ ਸੋਈਸ਼ਰਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈਂ ਜੀਵਕੀ ਅਕਲ ਕਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਸਭੀ ਵਿਨਾਸ਼ੀਹੈ ਸੋਈਸ੍ਵਰ ਜੀਵ ਦੋਨੋ ਰਚਿਤ ਜੋ ਪਦਾਰਥਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋਹੀ ਪ੍ਰਤਖਿ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਚਨਾ ਪਖਮੈ ਲਿਖਾਹੈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹਰਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰਰੂਪ ਨਜਰੀ ਆਇਆ ਔਰ ਜੀਵ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸਭੀ ਨਿਸਫਲ ਹੋਣੇਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ 'ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੇ ਜਿਉਂ ਬਾਦਰਕੀ ਛਾਈ' ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਅਰਥਕੀ ਸਰਬਤ੍ਰਹੀ ਯਿਹੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ 'ਸੂਰਯ ਚੰਦਰ ਤਾਰਕਾ' ਪਾਚੋਂ ਤਤ ਗ੍ਰਹਣ ਭੂਕੰਪ ਬਦਲ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀ ਸਾਖਿਆਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਈਸ਼ਰਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਸਰੂਪਹੀਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹਰਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰ ਰੂਪ ਨਜਰੀ ਆਇਆ' ਸੋ ਇਸਮੇਂ ਕਿਸਕੀ ਆਸੰਕਾਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ 'ਦਿਨ ਰਵ ਚਲੇ ਨਿਸ ਸਸ ਚਲੇ' 'ਅਸਮਾਨ ਧਰਤੀ

ਚਲਾਵਾਂ" ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠਕੇ ਅਰਥਸੇਂ ਤੋ ਯਿਹ ਉਕਤ ਹਰਕਾ ਰੂਪ ਜੋ ਪਦਾਰਥਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸਿਧ ਹੋਤੇਹੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ ਉਤ੍ਰਮੇਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਦੂਸਰਾ ਪਾਠ ਲਿਖਤੇਹੈ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਾਂ ਕਾਲਕੇ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਵਿਚਾਰਮੈਂ। "ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ" ਇਸ ਕਥਨ ਸੇਂ ਜਮੀਨ ਆਸਮਾਨ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਇਤਿ ਆਦੀ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਬ੍ਰਹਮਕਾਹੀ ਸਰੂਪਹੈ। ਮਹਾਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਯਿਹ ਉਕਤ ਐਸਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਮਹਾਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ। ਸਕਲ ਕਾਲਕਾ ਕੀਆ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਅਸ ਮਾਨ ਧਰਤੀ ਸੂਰ ਚੰਦ੍ਰ। ਜਿਸ ਮਹਾਕਾਲ ਵਿਰਾਟਕਾ ਐਸਾ ਸਰੂਪਹੈ। ਸੋ ਉਸੀ ਮਹਾਕਾਲ ਵਿਰਾਟਕੀ ਸ਼ਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਇਤਿਆਦੀ। ਯਿਹ ਸਭੀ ਅਵਤਾਰ ਖਿਲ ਵਾੜਹੈ। ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਕਾਲ ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਪੁਧਰਾ। ਕਾਲ ਪਾਇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਅਵਤਰਾ। ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰ ਵਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸਾ' ਇਤਿਆਦੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਕਥਨਸੇ ਪਾਚੋਂ ਤਤ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਇਤਿਆਦੀ ਮਹਾਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਖਿਆਤ ਇਸ ਐਸੇ ਸਰੂਪਸੇ ਔਰ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਮਹਾਕਾਲਕਾ ਸਗੁਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ। ਸੋ ਅਵ ਇਨ ਉਕਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਜੀਕੇ ਸਭੀ ਪਾਠੋਂ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਏਕ ਵਾਕਿਤਾ ਕਰਕੇ "ਦਿਨ ਰਵ ਚਲੇ ਨਿਸ ਸਸ ਚਲੇ ਅਸਮਾਨ ਧਰਤੀ ਚਲਣਾ।" ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤਕੇ ਬੀਚਮੇ ਔਰ ਸੂਰ ਚੰਦ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਔਰ ਅਸਮਾਨ ਧਰਤੀਕੇ ਬੀਚਮੇ ਚਲਣਾਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸਭੀ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਐਸੇ 'ਸੰਸਾਰ ਹਰ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ'। ਇਸਕਾ ਯਿਹ ਅਰਥਹੈ। ਇਸ ਸਬਦ ਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰੂਣ ਮਹਾਂਕਾਲਕੇ ਅੰਗਹੈਂ। ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾ ਹੈ। 'ਜੋ ਦੀਸੇ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੇ। ਏਹ ਜਗ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ' ਇਤਿਆਦੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਾਠਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਹੀ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਇਤਿਆਦੀ ਜੋਹੈਂ। ਇਨ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥਾਂਕੋ ਵਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਇਸਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਹੈ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਮਨੋਰਾਜ ਕਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਪਦਾਰਥ ਸਭੀ ਫਨਾਹਹੈਂ। ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ 'ਜਿਸ ਵਿਰਾਟ ਮਹਾਂਕਾਲਕੇ ਅੰਗ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰਕਾ' ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀ 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ' ਇਸਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਸੋਵੋਹੀ ਮਹਾਕਾਲ

ਭਗਵਤੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਭਗਵਾਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ । ਸੋਉਸੀ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀਹੈ । ਸੋ ਸਰਬ ਪੁਰੁਖੋਂ ਕੋ ਹੀ ਆਤਮ ਬੋਧਕੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਕਾਲਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤ ਹੈ । ਸੋਇਸੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ।

'ਅਕਾਲ ਪੁਰੁਖ ਕੀ ਦੇਹਮੇਂ ਕੋਟਕ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ । ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਤੇ ਰਵਿ ਸਸਿ ਕ੍ਰੋਰ ਜਲੇਸ' ।

ਇਸ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ਼ਿਵ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨ ਯਿਹ ਦੋਨੋ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈਂ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾਹੈ । ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਾਮਨ ਯਿਹ ਦੋਨੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹੈਂ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਕੇ ਬੀਚ ਜੋ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਰਵਿ ਸਸਿ । ਯਿਹ ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈਂ । ਸੋ ਸਭੀ ਹੀ ਆਦਿਤੀ ਕੇ ਬੇਟੇ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈਂ । ਉਨ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਹੀ ਯਿਹ ਭੀ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋਉਨਕੇ ਨਾਮਸੇ ਹੀ ਸੂਰਜ ਵੰਸੀ ਚੰਦ੍ਰ ਵੰਸੀ ਯਿਹ ਛਤ੍ਰੀਓਂਕੇ ਨਾਮਹੈਂ ਐਸੇ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰੁਣ ਯਿਹ ਭੀ ਉਨ ਛਤ੍ਰੀਓਂਕੇ ਨਾਮਹੈਂ । ਇਸ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ । ਜੋਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ 'ਗਗਨਮੈ ਥਾਲ' ਇਸ ਸਬਦਕਾ ਅਰਥ ਜੋ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਰਵ ਸਸਿਹੈ ਇਨਮੈ ਐਸੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੰਜੁਗਤ ਜੋ ਵਿਰਾਟ ਮਹਾਂਕਾਲਕਾ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ । ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਮਹਾਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ॥ ਆਦਿਤੀ

ਕੇ ਦੇਵੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਰਵਿ ਸਸਿ ਜੋ ਛਤ੍ਰੀਹੈਂ। ਸੋ ਯਿਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਕਬੀਭੀ ਛਤ੍ਰੀ ਨੇਤ੍ਰ ਨਹੀ ਬਨ ਸਕਤੇਹੈਂ ॥ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਹੈਕਿ ਜੈਸੇ ਆਤਮਾ ਯਿਹ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖੀ ਕਾਹੈ ਸੋ ਅਪਣਾ ਆਪਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਸਤਿਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਆਤਮਾ ਨਾਮ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾਭਾਸਕਾਹੈ। ਸੋ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਆਤਮਾ ਨਾਮ ਸਤਿ ਔਰ ਮਿਥਿਆ ਦੋਨੋਂ ਕਾਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਏਹ 'ਸੰਸਾਰ ਹਰ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰ ਰੂਪ ਨਜਰੀ ਆਇਆ' ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਪਾਠ ਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਯਿਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਰਵਿ ਸਸਿ ਇਸ ਸਤਿ ਰੂਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਾ ਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਜੋਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਇਤਿਆਦੀ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਿਥਿਆ ਰੂਪਜੋ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮਭੀ ਸੰਸਾਰਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਏਹ ਸੰਸਾਰ ਹਰਕਾ ਰੂਪਹੈ। 'ਹਰ ਰੂਪ ਨਜਰੀ ਆਇਆ' ਸੋ ਈਹਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਰਵਿ ਸਸਿ ਯਿਹ ਸਤਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਔਰ ਜੀਵ ਰੂਪ ਜੋ ਛਤ੍ਰੀਹੈ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਰਵਿ ਸਸਿਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਬਿਨਾਸੀ ਹੈਂ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ।

'ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ'

ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੀਵ ਰੂਪਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਔਰ ਜੀਵ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਅਨਿਤਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸੰਕੇਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਹੀ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਸੋ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ॥

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸਬਦਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਵਿਵਸਥਾਸੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਤ ਅਨਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ॥੧੯॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇ ਬੀਦਮੇਂ ਸਾਖੀ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਔਰਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਅਖਰੋ ਕੇ ਪਾਠ ਸੇ ਸਾਖੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀਹੈ। ਸੋ ਉਨ ਸਭੀ ਸਾਖੀਓਂਕਾ ਉਨ ਅਖਰੋਂ ਸੇਂਹੀ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆਹੈ। ਜੋਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ 'ਸਹਸ੍ਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੁਆਇਆ' ਇਤਿਆਦੀ ਯਿਹ ਏਕਹੀ ਸਬਦਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦੋਸੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਸੋ ਦੋਸੋਂਹੀਕੀ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇ ਨਹੀਹੈ। ਸੋਉਪਰਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਕਾ ਦਿਖਲਾਨਾਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਮੰਨੇ ਨਾਮ ਸੋਈ

ਜਿਣ ਜਾਇ ਔਰੀ ਕਰਮ ਨਲੇਖੇ ਪਾਇ"। ਸੋਇਸਕਾਅਰਥ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ। ਜੋਕਿ ਯਿਹ ਦਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਸੋਂਹੀਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸੇ ਜੋਕਿ ਉਨ ਦਸੋਂਕੋ ਵਿਪਤੀ ਹੋਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਨ ਦਸੋਂ ਕੇ ਹੀ ਔਰੀ ਕਰਮਥੇ। ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਉਨਕੇ ਵੋਹ ਅਛੇ ਕਰਮ ਨਹੀਥੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ ਕਰਮੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਉਨ ਦਸੋਂਕਾ ਐਸਾ ਉਕਤ ਬਿਵਹਾਰ ਭੈਆਹੈ ਸੋਸਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਾਣਤੇ ਹੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਚਾਰਸੇ ਆਦਮ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਆਦ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ। ਸਾਖੀਆਂਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਵਿਦਿਆਸੇ ਵਿਹੀਨ ਪੁਰਖਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਅਰਥਕੋ ਯਥਾਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇਹੈਂ ਸੋ ਸਾਖੀਆਂ ਬਣਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੋ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ। ਔਰ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸਾਖੀਆਂਕੇ ਕਥਨਕੀ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਪਾਠ ਬੀਚ ਸਾਖੀਆਂਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਣਕੀ ਜ਼ਰੂਰਿਤ ਨਹੀਂਹੈ। ਸੋਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਬੀਚਮੇਂ 'ਕਿਸੀਨੇ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ। ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਸੰਗਤ'। ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿ

ਦਿਤੀਥੀ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਬੀਓਸੇਂ ਨਿਕਾਲ ਦਿਤੀਹੈ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਬ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ਼ਬਦੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਪਾਖੰਤਣ ਵਾਜਬਜਾਇਲਾ ਸੋ ਇਤਿ ਆਦੀ ਪਾਠਸੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਕੇ ਸਿਧਾਂਤਮੇਂ ਜੈਸੇ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਅਸਥਾਨੋਂਮੈਂ ਪੂਰਣ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀਂ। ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠ ਕਰਕੇ। ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪੂਰਣ ਹੀ ਹੈ ਸੋਇਸ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮਾਲੂਮਹੋ ਜੋਕਿ ਨਾਮ ਦੇਵ ਕੀ ਗੌਊਕੇ ਜੀਵਾਵਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਔਰ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਅਸਥਾਨਸੇਂ ਨਹੀ ਆਏਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਏਕਹੈ ਔਰ ਸਰਬ ਅਸਥਾਂਨੋ ਮੇਂ ਵਿਦਮਾਨਹੈ ਔਰਮਤੋਂ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇਤੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਂਡਵਾਂਕੀ ਸਹਾਇਤਾਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁਆਰਕਾਸੇਂ ਆਏ ਥੇ ਹਾਥੀ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਸੇਂ ਆਏ ਥੇ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਪਰ ਮਤ ਕੋ ਲੇ ਕਰ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਭੈਆਹੈ ਗਰੁੜ ਕੇ ਊਪਰ ਚੜਕੇ ਹਾਥੀਕੇ ਪਾਸ ਜਬ ਪਹੁਚੇਥੇ ਸੁ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਰੁੜਕੇ ਖੰਭੋਂਕੀ ਅਵਾਜ ਹੋਤੀ ਭੈਈਥੀ ਸੋ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀ-ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ 'ਪਾਖੰਤਣ

ਵਾਜ ਬਜਾਇਲਾ' ਸੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਪਰਮਤਮੇਂ ਹਾਥੀ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਥੀ ਸੋ ਵੈਸੇ ਹੀਂ ਨਾਮ ਦੇਵਕੀ ਹੋਊ ਜੀਵਾਵਣੇ ਵਖਤ ਸਰਬ ਅਸ-ਥਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਂ ਉਸੀ ਅਸਥਾਨ ਮੇਂ ਵੈਸਾਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਕੀ ਯਥਾਰਥ ਰਖਿਆ ਕਰੀਹੈ ਔਰਭੀ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਵੇਦ ਪੜੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਮੁਖ ਆਗਰ" ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਜਸੋਧਾ ਕਿਸੀ ਵਖਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀਕੋ ਕਹਿਤੀ ਭੈਈਥੀ ਤੁਮ ਅਪਣੇ ਮੁਖਕੋ ਉਘਾੜੋ ਤੁਮਨੇ ਮਿਟੀ ਕਿਉਂ ਖਾਈਹੈ ਸੋ ਜਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਕੋ ਉਘਾੜਿਆਥਾ ਸੋ ਤਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਕੇ ਮੁਖਕੇ ਅੰਦਰ ਵੇਦ ਪੜਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਸੋਧਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਥਾ ਸੋ ਅਬ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਕਾ ਮੁਖ ਹੀ ਏਕ ਵਿਰਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਔਰ ਭੀ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਵਿਰਾਟਹੈ ਸੋ ਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਿਸ ਵਿਰਾਟਕੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਸੋਧਾਂ ਜੈਸੇ ਵਿਰਾਟਕੇ ਦੇਖਣੇ ਦਿਖਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਮਹਾਂ ਵਿਰਾਟ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ 'ਗਗਨ ਮੈਥਾਲ ਰਵ ਚੰਦ' ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇ ਨਿਰੂ-ਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਜਸੋਧਾਂਨੇ ਵਿਰਾਟ ਦੇਖਾਹੈ ਸੋ

ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਸਰਧਾ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸੇ ਅਨੇਕ ਵਿਰਾਟ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇਂ ਦੇਖਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਅਰਥੋਂਕੀ ਸਰਬਤ੍ਰ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਐਸੇਹੀ 'ਰਾਤ ਕਰੀ ਖਟ ਮਾਸਨ ਕੀ' ਇਸ ਪਾਠਕੇ ਅਰਥ ਕੀਭੀ ਬਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੀਹੈਂ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਗੋਪੀਓਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੇ ਰਾਸ ਮੰਡਲਮੇ ਅਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਏਕ ਹੀ ਰਾਤ ਗੋਪੀਆਂਕੋ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਮਾਲੂਮ ਭੈਈ ਥੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇ ਕਿਸੀ ਅਵਤਾਰ ਕੇ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇਣੇ ਕਰਕੇ। ਚਾਰ ਤਤ ਅਥਵਾ ਛੇ ਤਤ ਕਭੀ ਭੀ ਨਹੀ ਬਨ ਸਕਤੇ ਹੈਂ। "ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਅਜਹੂ ਸੋ ਬਲਕੇ ਦੁਆਰ ਖੜਿਓਂ ॥" ਇਸ ਪਾਠ ਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਬਲ ਰਾਜਾ ਛਤ੍ਰੀਕੀ ਦਾਨਕੇ ਦੇਣੇਕੀ ਬਾਮਨ ਬ੍ਰਹਮਣਕੇ ਬੀਚ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰੂਪ ਜਾਣਨੇਕੀ ਅਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਬਾਮਨ ਬ੍ਰਹਮਣਕੋ ਹਰਵਖਤ ਅਪਣੇ ਦਰਵਾਜੇਖੜੇਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਬਿਵਸਥਾ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਬਨਤੀਹੈ। ਔਰ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਹੈ। ਸੋ ਕਿਸੀ ਏਕ ਆਦਮੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ਰਾਵਣ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤ੍ਰ। ਯਿਹ ਸਭੀ ਰਾਵਣਕੇ ਕਾਰਜਾਂ ਕੇ ਕਰਤੇ ਥੇ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਚੰਦ

ਸੂਰਜ ਜਾਂਕੇ ਤਪਤ ਰਸੋਈ ਬੈਸੰਤਰ ਜਾਂਕੇ ਕਪੜੇ ਧੋਈ'।
ਇਸ ਸ਼ਬਦਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਰਾਵਣ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਅਤਸੇ
ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਬ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਸਰੂਪ
ਨਿਰੂਪਣਮੇਂ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ
ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਰੂਪ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਕਿਸੀਕੀ ਰੋਟੀ
ਪਾਣੀ ਕਪੜਾਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਕਾਤੇ ਧੋਤੇ ਭਨਾਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ
ਰਾਵਣ ਕੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸੀ ਆਦਮੀ ਕਰਤੇਥੇ
ਸੋ ਉਨ ਆਦਮੀਓਂਕਾ ਨਾਮਹੀ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਵਾਯੂ
ਬਸੰਤ੍ਰਹੈਂ। ਐਸੇ ਹੀ ਗੋਤਮ ਨਾਰ ਦੇਖ ਇੰਦ੍ਰ ਲੁਭਾਨਾ।
ਈਹਾਂ ਭੀ ਯਿਹ ਇੰਦ੍ਰ ਛਤ੍ਰੀਕਾ ਨਾਮਹੀਹੈ ॥
ਐਸੇਹੀ ਪਾਂਡਵਾਂਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜਿਨ
ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਮੀ ਹੋਤੇਹੈਂ ਉਨ ਕੇ ਪਿਤਾਭੀ ਪੁਰਖਹੀ
ਹੂਆ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਨਿਯਮਸੇਂ ਪਾਡਵਾਂਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ
ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਕੁਵੇਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਯੇਹ ਸਭੀ ਛਤ੍ਰੀਆਂ
ਕੇ ਨਾਮਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਂਚੋਂ ਹੀ ਪਾਂਡਵਾਕੋ ਜੈਸੇ
ਕੌਰਵ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋ ਇਸੀ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ
ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਸ੍ਰਬਤ੍ਰ ਹੀ
ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੇਕਤਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਬਦ ਅਰਥ ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣੰ॥ ੨੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮਸੇ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਪਰਮਤਕੇ ਬੀਚ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਕਥਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਮੇਂਭੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਰਾਜ ਨੀਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਪਰਮਤੋਂਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦੇਖਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਸੁਤੰਤ੍ਰਹੀ ਦੇਵੀ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੀ ਕਥਾਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਅਰਥਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਹੈ। ਔਰਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਕੀ ਫਤੇ ਇਹ ਪਾਠ ਲਿਖਾਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਹੇ ਸ੍ਰੀਕੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਤਾ ਦੇਵ ਇਸ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਕੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕਮੇਂ ਫਤੇ ਹੋਵੇ ਔਰ ਕਿਸੀ ਵਾਦੀ ਕੀ ਆਸੰਕਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ "ਮਥਾ ਟੇਕ" ਇਹ ਪਾਠ ਕਹੀਂ ਨਹੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਪਾਠ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਸੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦਸੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਦੋ ਪਾਠ ਲਿਖੇਹੈਂ। ਮਥੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ਤਿਸੁ ਸਾਹਬ ਕੀ ਟੇਕ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਜੀਵਕੇ ਮਥੇਕੇ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਦੂਸਰੇ ਪਾਠਕਾ ਅਰਥਹੈ ਉਸ

ਸਾਹਬ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾ ਆਸਰਾਹੈ ਸੋ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਪਾਠੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਮਿਲਾਨੇਂਸਂ ਜੋ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਯਾ ਜਾਤਾਹੈ ਜੈਕਿ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਜੋ ਹੈ ਓਸ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ। ਮਥੇ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਭੋਗੋ ਕੇ ਭੁਗਾਵਣੇਮੇਂ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਹੈ ਸੋ ਏਹ ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਦੇਕਹੀਂ ਅਰਥ। ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਐਸੇ ਅਰਥਕਾ ਵਾਚਕ । ਮਥਾ ਟੇਕ। ਯਿਹ ਐਸਾ ਏਕ ਹੀ ਪਦਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮਥਾ ਟੇਕਤੇਹੈਂ ਇਸ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਦਾਰਥ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਤ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀਵਾਹਿਗੁਰੂਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਤੇਹੈ ਯਿਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਸਭੀ ਮਤੋਂ ਕੀ ਨਮਸਕਾਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ । ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ ਅਨਿਕਬਾਰ ।ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗਕੋਬੀਰ ਸਲਾਮਾਂਲੇਕ' ਸੋ ਇਤਿਆਦੀ ਨਮਸਕਾਰਕਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਸਰਬ ਮਤ ਸਾਧਾਰਣ ਜੈਸੇ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇਂ ਸਭੀ ਮਤੋਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਮਾਨਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਸਿਆਂ ਕੋ ਅਪਣੀ ਅਪਣੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ ਜਿਸਕਾ ਮਤ

ਸਰਬ ਊਪਰ ਨੀਚੇ ਮਧਿ ਆਠੋਂ ਹੀ ਕ੍ਰੋਣ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰਕਾ ਮੰਡਲ ਇਸ ਐਸੇ ਕੁਦਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿਰਾਟਕੇ ਸਰੂਪਕਾ ਅੰਦਰ ਅੰਤਸਕਰਣਮੇਂ ਅਪ੍ਰੇਖ ਹੋਣੇਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਪ੍ਰੇਖ ਮੇ ਪਾਂਚੋਂ ਹੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਪੂਰਣ ਹੈ। ਸੋ ਏਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ' ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਵਿਰਾਟ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਣੀ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਰਹਿਤ ਪੁਰਖ ਝੂਠੀ ਬਣਾਵਟ ਕੋ ਬਣਾ ਕਰਕੇ ਝੂਠੇ ਮਤੋਂ ਕੇ ਮਾਂਨਣੇ ਵਾਲੇ ਯਥਾਰਥ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਨਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਐਸਿਓਂ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇਂ ਕੋਟਕ ਵਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ। ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਤੇ ਰਵਿ ਸਸਿ ਕ੍ਰੂਰ ਜਲੇਸ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਭੀ ਰਵਿ ਸਸਿ ਏਹ ਛਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਕੀਆ ਹੈ ਜਰੂਰ ਅਵ-ਲੋਕਨ ਕਰ ਲੈਣਾਂ ਐਸੇ ਹੀ 'ਜਿਤ ਦਰ ਲਖ ਮਹੰਮਦਾ' ਇਸ ਮੇਂ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਭੀ ਖੰਡਨ ਹੈ। "ਕਾਹੂ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਓ ਸਿਰ ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਇਓ। ਕਾਹੂ ਲਖਿਓ ਹਰ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮੇਂ ਕਾਹੂੰ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਓ"।

ਐਸੇ ਹੀ ਪਾਂਡਵਾਂ ਕੀ ਅਠਾਰਾਂ ਖੂਹਣੀਆਂ ਫੌਜ ਦਲ ਕਾ ਸੁਮਾਰ ਭਾਰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ।

'ਤ੍ਰੀਲਖ਼ ਦੰਤੀ ਤ੍ਰਿਯੰਨਰਥਨਾਂ ਛਤ ਕੋਟੀ ਜੋਧਾ ਨਵ ਕੋਟੀ ਵਾਜੀ' ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਛਪੰਜਾ ਲਾਖ ਉਸ ਦਲ ਕੇ ਬੀਚ ਹਾਥੀਸੇਂ ਕੁਲ ਪਾਂਡਵਾਂ ਕੀ ਅਠਾਰਾਂ ਖੂਹਣੀਕਾ ਸੁਮਾਰ ਆਠ ਊਪਰ ਸਾਠ ਅਰਵ ਸੈਂਤੀ ਕ੍ਰੋੜ ਬਾਰਾਂ ਲਾਖ ਇਤਨਾ ਭਾਰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਔਰ ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਅਠਾਰਾਂ ਹੀ ਖੂਹਣੀ ਅਠਾਰਾਂ ਹੀ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਸਭੀ ਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏਥੇ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ 'ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ੯ਪ ਗਏ ਖੂਹਣ ਲਖ ਅਸੰਖ' ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸਭੀ ਕੌਰਵ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਅਛੇ ਕਾਮੋਂ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜੂਏ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਅਪਣੇ ਰਾਜ ਕੋ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੀਆ। ਸੋ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਭੀ ਉਨ ਸਭੀ ਨੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੀਆ ਥਾ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਖਿਮਾਂ ਵਿਹੂਣੇ ਪਖ ਗਏ' ਸੋ ਜੈਸਾ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕਾਮ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਵੈਸੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀ ਕਰੀ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਭੀ ਪਖੰਡ ਖੰਡਨ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਖ਼ੂਕ ਮਲਹਾਰੀ ਗਜ ਗਦਹਾਂ ਵਿਭੂਤ ਧਾਰੀ

ਗਿਦੂਆ ਮਸਾਨ' ਇਤਿਆਦੀ ਇਸ ਕਥਨ ਸੇ ਭੀ ਪਖੰਡ ਕਾ ਹੀ ਨਿਰਾਦਰਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਅਨੇਕ ਪਖੰਡੀਓਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸੇ ਨਿਰਾਦਰੀਹੈ। 'ਅੰਗਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਏਕ ਗਿਆਨ ਕੇ ਵਿਹੀਨ ਛੀਨ ਕੈਸੇਕਿ ਤਰੱਤਹੈ' ਸੋ ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਝੂਠੇ ਮਤੋਂ ਕੇ ਅਧਿਆਸ ਵਾਲਿਓਂ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਅਧਿਆਸ ਮਤ ਨਿਰਾਦਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ॥੮੩॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਰਾਜਾ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕੇ ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਏਕ ਕੋਈਕ ਰਾਜਾ ਕੀ ਵਿਖੈ ਕੇ ਬੀਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਹੁਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਬਸਮੇਂ ਹੋ ਰਹਾ ਥਾ। ਸੋ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਜੋ ਜੁਬ ਰਾਜ ਰਾਜਾ ਕਾ ਅਧਕਾਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਥਾ ਸੋ ਉਸਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣੇ ਕਾ ਹੁਕਮ ਰਾਜਾ ਸੇ ਦਿਵਾ ਦੀਆ ਥਾ ਉਸ ਰਾਜਾਕੇ ਵਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲੀ ਰਾਣੀ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਵੋਹ ਏਕ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਥਾ ਔਰ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਰਾਜਕਾ ਅਧਕਾਰੀ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਥਾ। ਸੋ ਜਬ ਉਸਕੇ ਮਾਰਣੇ ਕਾ ਰਾਜਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆ

ਥਾ ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਵਖਤ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਵਜੀਰ ਮੰਤ੍ਰੀਸਭੀ ਸਮਝਤੇ ਹੈ ਜੋਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਛਲੋਂ ਸੇ ਬਚਨਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਬ ਉਨਕੇ ਕਹਣੇ ਸੇ ਵੋਹ ਅਪਣਾ ਹੁਕਮ ਹਟਾ ਦੀਆ ਥਾ ਸੋ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਉਸਕੇ ਮਾਰਣੇਕਾ ਦਿਵਾ ਦੀਆਥਾ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਰਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯਿਹੀ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਹੋਤਾ ਭਿਆਥਾ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਛਲੋਂ ਸੇ ਅਪਣੇ ਸਿਸ਼ੋਂ ਕੋ ਬਚਾਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਬੀਚ ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਰ ਛਲੋਂ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਿਹਹੈ ਇਨ ਚਾਰ ਸੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਛਲੋਂ ਸੇ ਬਚਣੇ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤਿ ਹੈ ਸੋ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਛਲਸੇ ਹੀਪਾਂਡਵਾਂ ਕਾ ਰਾਜ ਬਰਬਾਦ ਭਿਆਹੈ। ਸੋ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। 'ਰੋਵੇਂ ਪਾਡਵਭਏ ਮਜੂਰ' ਸੀਤਾ ਕਾ ਬ੍ਰਤਾਂਤ। 'ਰੋਵੇਂ ਦਹਿਸਿਰ ਲੰਕ ਗਵਾਇ' ਦੂਸਰਾ ਪਾਠ। 'ਸੀਤਾ ਲੈਗਿਆ ਦਹਿਸਿਰੋ ਲਛਮਨ ਮੂਆ ਸਰਾਫ'। 'ਤੀਸਰਾ ਪਾਠ ਮਨ ਵਿਚ ਝੂਰੇ ਰਾਮਚੰਦ ਸੀਤਾ ਲਛਮਣ ਯੋਗ'॥ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਚਲਿਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਕਥਨਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆਨੇ ਸਭੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਵਸ ਕਰਲੀਆਹੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਇੰਦ੍

ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਕਾ ਅਹਲਿਆਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਗੌਤਮ ਨਾਰ ਦੇਖ ਇੰਦ੍ਰ ਲੁਭਾਨਾਂ। ਹੋਇ ਸਹਸ ਭਗ ਪਛੋਂ ਤਾਨਾਂ'। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜਨਮੇਜਾ ਕਾ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਕਾ ਸ਼ਿਵਨੇ ਸਿਰ ਕਾਟਾਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾਟੀ ਗਈਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਏਕ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾਨੇ ਏਕ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਥੀ ਸੋ ਫਿਰ ਉਸ ਲੜਕੀ ਕੇ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਕਰਣੇ ਕੀ ਆਪ ਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂਨੇ ਇਛਿਆ ਕਰੀ ਥੀ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਛਿਵਨੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕੇ ਸਾਥ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਕਾ ਸਿਰ ਕਾਟ ਦੀਆਹੈ ਸੋ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਮਿਨਕੀ ਪੁਸਤਕਕੇ ਬਾਈ ਤੇਈਕੇ ਸਲੋਕ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀਂ ਛਿਵ ਕਾ ਭੀ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ 'ਕਾਲੇ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਸਿਵਜੀ ਵੋਹ ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ ਫਿਰਿਓ ਹਮ ਜਾਂਨਿਓ' ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਏਕ ਭਸਮੰਤ੍ਰ ਨਾਮਕ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇਂ ਛਿਵ ਸੇਂ ਹੀਂ ਵਰ ਲੈ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵਕੋ ਮਾਰ ਕਰ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਖੋਸ ਲੈਣੇ ਕੀ ਇਛਿਆ ਕਰੀ ਥੀ ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਛਿਵ ਭਾਗਾ ਜਾਤਾ ਥਾ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਸ਼ਿਵ ਆਪਣੇਂ ਨਾਂ ਬਚਣੇ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਭੈਸੇਂ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ ਭੈਆ ਥਾ ਸੋ ਅਬ ਭੀ ਬਦਰੀ ਕਿਦਾਰ ਮੇਂ ਉਸੀ ਭੈਸੇ ਕਾ

ਪਿਛਾ ਪੂਜਤੇਹੈ ਔਰ ਨਿਪਾਲਮੇਂ ਉਸਿ ਭੈਸੇਂਕਾ ਮੁਖ ਪੂਜਤੇਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਉਸ ਪਹਾੜਮੇਂ ਉਸਿ ਭੈਸੇ ਨੇਂ ਟਕਰ ਮਾਰੀਥੀ ਸੋ ਤਬ ਨਿਪਾਲਮੇਂ ਉਸ ਭੈਸੇ ਕਾ ਸਿਰ ਜਾ ਨਿਕਲਿਆਹੈ ਸੋਈ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਕਥਨਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕਿ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਇਸਿਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੋ ਭੀ ਐਸੀ ਖਰਾਬੀ ਹੋਂਣੇ ਸੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਰ ਛਲ ਕਾ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਹੈ। ਸੋ ਸਰਬ ਮਹਾਸ਼ੇ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋ ਇਨ ਐਸੇ ਛਲੋਂ ਸੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਚਣਾਹੀਂ ਯਥਾਰਥ ਹੈ।

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਛਲ ਨਿਰਾਦਰ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੨੪॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਰਹਾਉ ਘਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਸਜਨੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਰਹਾਉ ਪਦ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸਥਿਤ ਹੋਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸੋ ਇਸਕਾ ਖੁਲਾਸੇ ਸਪਸਟ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਗਵੈਈਓਂ ਕੇ ਮਤਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਸੂਤ੍ਰ ਭਾਸ ਸੰਗੀਤ ਸੂਤ੍ਰ ਦਰਪਣ ਇਤਿਆਦੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਰਕੇ ਪਾਂਚ ਤਾਨ ਕਾ ਨਿਰੂ-

ਪਟ ਜੈਸੇ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਸਬਦ ਰਾਗ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਜਬ ਯਥਾਰਥ ਗਾਇਨ ਕੀਏ ਜਾਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਬ ਗਾਇਨ ਕੇ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਸਬਦ ਪਾਂਚਤਾਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਵਡੇ ਗਵੈਈਏ ਗਾਇਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਅਸਥਾਈ ਕੀ ਤਾਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਸ ਅਸਥਾਈਕੀ ਤਾਨਕੋ ਹਰੇਕ ਵਖਤ ਫਿਰ ਤੁਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸੀ ਤਾਨ ਮੇਂ ਹਰ ਵਖਤ ਇਸਥਿਤ ਰਹਣੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ। ਰਹਾਉ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਲਿਖਾ ਹੈ। 'ਠਾਕੁਰ ਤੌ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ' ਯੇਹ ਰਹਾਉ ਕੀ ਤੁਕਹੈ। ਅਬ ਅੰਤਰੇ ਕੀ ਤੁਕ ਕਹਿਤੇਹੈਂ 'ਉਤਰ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ' ਯੇਹਅੰਤਰੇ ਕੀ ਤੁਕ ਕਹੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਔਰ ਐਸੇਹੀ ਜਬ ਅਸਥਾਈ ਮੇਂ ਅੰਤਰੇ ਕੋ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਨਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਮਧ ਕੀ ਤਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਦਮ ਤਾਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੇ॥ ਰਹਾਉ॥ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਯਿਹ ਉਕਤ ਅਰਥ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਉਕਤ ਤੀਨੋਂ ਤਾਨ ਜੈਸੀ ਉਸੀ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬੀਚ ਗਵੈਈਏਂ ਸੰਚਾਈ ਕੀ ਤਾਨ ਕੋ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਅਸਥਾਈ ਕੀ ਤਾਨ ਕੋ ਗਾਇਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਚਾਰ ਤਾਨ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸੰਚਾਈ ਕੀ ਪਾਂਚਮੀ ਤਾਨ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥

ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਿਓਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਕੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਇਸ ਪਦ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਰਹਾਉ ਪਦ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣਕਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਬ ਘਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਘਰ ਸਤਾਰਾਂ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਤਾਰਾਂ ਭੇਦ ਸੇ ਤਾਲ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਵੈਯੀਓਂ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਭੀ ਸਤਾਰਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਤਾਲੋਂ ਕੇ ਭੇਦਹੈਂ। ਸੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਆਦਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਜੋਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਘਰ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਤਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਤਾਲ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈਂ। ਯਕਾਥਥਾ ਫੇਈਆ ਸੂਲ-ਫਾਕਤਾ ਤੀਨਤਾਲ ਚਾਰ ਤਾਲ ਪੰਚ ਤਾਲ ਗਣੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਮੀ ਰੁਦ੍ਰ ਤਾਲ ॥ ੧੧ ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਗਿਆਰਾਂ ਤਾਲੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਹੈਂ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਭੀ ਛੇ ਤਾਲ ਹੈਂ ਸੋ ਯਿਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਘਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਰਹਾਉ ਘਰ। ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਐਸੇਹੀ ਗਾਇਨ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਿਓਂਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪ ਅਕਲ ਕੇ ਅੰਧੇ ਪੁਰਖਹੈਂ ਸੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ

ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਕੀ ਆਖੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸੁਰਮਾਂ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈਂ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤੀਨ ਕਾਰਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕੇ ਬੀਚ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਨਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਜਿਤਨੇ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਸੇਂ ਲੈਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਨ ਸਭੀ ਰਾਗਾਂ ਕੇ ਉਸ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬੀਚ ਉਸ ਅਸਥਲ ਮੇਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੜਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਨਹੀ ਰਾਗੋਂ ਕਾ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਸਥਲ ਕੇ ਰਾਗ ਸ਼ਬਦ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨਾਮ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗੈ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਇਸ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪਾਤਸਾਹੀ ਔਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦ ਮੇਂ ਸਸਾ ਅਖਰ ਸਤਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। 'ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਊ। ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਕੋਊ' । ਸੋ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਸਸੇ ਅਖਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਯਥਾਰਥ ਹੈ । ਔਰ ਸਸੇ ਅਖਰ ਕੇ ਊਪਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਸੋਈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਏ। ਸੰਗ ਰਾਗਣੀ ਤੀਸ। ਸਭੀ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗਨ ਕੇ ਆਠਾਰਾਂ

ਦਸ ਬੀਸ। ਸੋਇਸ ਅੰਤਕੇ ਸਸੇ ਅਖਰਨੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਆਦ ਮੰਤ੍ਰ 'ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਹੀ ਬੋਧਨ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਆਦ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਨਾਮਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਨਾਨਕ ਪਦਕਾ ਪਾਠਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਆਦ ਮੰਤ੍ਰਕਾਹੀ ਸਸਾ ਰਾਗਮਾਲ਼ਾ ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਹੈ। ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਾਗਮਾਲ਼ਾ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਕੇ ਅੰਤ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਨਹੀ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ੨ ॥ ਅਬ ਤੀਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। "ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਣ ਵੇਦ ਵਿਧਿ। ਚੌਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਹੀਂ। ਬਿਆਸ ਵਿਚਾਰ ਕਹਿਓ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਨਾਹੀ" ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਇਤਿਆਦਕ ਸੰਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਰਮਾ ਹੂਆ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦਿਖਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੈਸਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ 'ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਇਸ ਐਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਸਸੇ ਤੇ ਲੈ ਕਰਕੇ ਦਦੇ ਅਖਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯੇਹ ਚੌਥੀ ਅਖਰ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਨਾਨਕ ਇਸ ਨਾਮ ਤੇ ਬਿਨਾ ਸੋ ਯੇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ

ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਫਿਰ ਇਸ ਚੌਤੀ ਅਖਰ ਕੇ ਮੰਤ੍ ਸੇ ਉਤ੍ ਜਪ ਪਾਠ ਹੈ ਸੋ ਅਕਾਲ ਸਗੁਣ ਬ੍ਹਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਕਹਾਹੈ ਤੁਮ ਇਸ ਚੌਤੀ ਅਖਰ ਕੇ ਮੰਤ੍ ਨੂੰ ਜਪ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਜੋ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਮੇ ਪ੍ਮਾਰਥ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ ਮੇਂ ਚੌਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਹੀ। ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਇਸ ਉਪਕ੍ਮ ਮੰਤ੍ਮੇਂ ਨਹੀਹੈ। ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਉਪਸੰਘਾਰ ਸਮਾਪਤੀ ਸੂਚੀਪਤ੍ ਰੂਪ ਰਾਗਮਾਲਾਮੇਂ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀਹੈ। ੩॥ ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਸਾਖਿਆਤ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ ਰੂਪ ਸਰਬ ਰਾਗੋਂ ਕੀ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਣੀਤਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਕਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਮੇਂ ਚਾਰ ਮੰਤ੍ ਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪ੍ਥਮ ਪੌੜੀ ਸਤਿਨਾਮ ਇਤਿਆਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਹੀ ਇਕ ਮੰਤ੍ ਹੈ॥ ੧॥ ਦੂਸਰਾ ਚੌਤੀ ਅਖਰ ਕਾ ਮੰਤ੍ਹੈ ੨॥ ਤੀਸਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯੇਹ ਚਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਮੰਤ੍ਹੈ॥੩॥ ਓਂ ਨਮੋਂ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈ। ਯੇਹ ਦਸ ਅਖਰ ਕਾ ਮੰਤ੍ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਓਂ ਕੇ ਸਾਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਓਂ ਸੇ ਪੂਰਵ ਇਕੋ ਪਾਠ ਨਹੀ ਪੜਨਾ। ਓਂ ਸੇ ਪਰੇ ਕਾਰ ਪਾਠ ਭੀ ਨਹੀ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਾਠ ਮੇਂ। ਕਾਰਇਕ।

ਏਹ ਲਿਖਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਪਾਠ ਮੇਂ ਪੜਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਹਰੇਕ ਪਾਠੋਂ ਮੇਂ ਬਿਨਾ ਲਿਖੇ ਹੀ ਇਨ ਉਕਤਚਾਰ ਅਖਰ ਕੋ ਪੜਤੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਅਵਗਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ ਅਕਲ ਵਾਲਿਓਂਕੋ ਜੋ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਊੜੇ ਅਖਰਸੇਂ ਪੂਰਬ ਏਕੜਾ ਨਹਿ ਕਹੈ ਸੋਊਹਾਂ ਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਵਾਚਕ ਲਾਖਣਕ ਵਿੰਜਕ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੀ ਪਦ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਇਕੋ ਪਾਠ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੜਤੇਹੋ ਸੋ ਤਬ ਉਨਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਉਤ੍ਰ ਨਹੀ ਆਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ੧ਕੋ ਓਂਕਾਰ ਪੜਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਪਾਂਚ ਹਜਾਰ ਅਖਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਪੜਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਅਨਰਥ ਕੀ ਨਿਵਰਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ '੧ ਓਂ ਸਤਿਨਾਮ' ਇਸ ਪਾਠ ਕੇ ਪੜਨੇ ਕੀ ਸਰਬ ਸਜਨਾਂ ਕੋ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਹਾਉ ਘਰ ਪਦ ਰਾਗਮਾਲਾ ਅਰਥ ਬਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੨੪ ॥

ੴ ਪਰਬ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਨ ਮੈਂ ਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੁਖੋਂ ਕਰਕੇ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋਣੇਂ ਸੇਂ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੀ ਜੂਨੀ ਕੋ ਸਰਬ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਸਿਧਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈਂ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇਂ ਦੁਖੋਂ ਕੀ ਔਰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਸੀ ਮੰਦੀ ਜੂਨੀ ਭੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਨੰਤ ਹੀ ਹੈ ਸੋ "ਜੈਸੇਕ ਅੰਧ ਵਧਰ ਕੁਸਟ ਪੰਗੁ" ਇਤਿਆਦੀ ਅਨੇਕ ਦੁਖ ਗ੍ਰਸਤ ਜੋਨੀ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਦੁਖ ਮ੍ਰਿਤੂ ਜੋਨੀ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। "ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਏ ਸੰਗ ਰਾਗਣੀ ਤੀਸ। ਸਭੀ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗਨਕੇ ਆਠਾਰਾਂ ਦਸਬੀਸ" ਸੋ ਯੇਹ ਖਟਤੀਸ ਆਠਾਰਾਂ ਦਸ ਬੀਸ ਸਭੀ ਕੁਲ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਚੁਰਾਸੀਹੀਹੈਂ। ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਇਸ ਕਥਨ ਸੇ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਸਟ ਰਾਗ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਭੈਰੋ ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਦੀਪਕ ਮਾਲਕੋਸ ਮੇਘ ਹਿੰਡੋਲ ਯੇਹ ਛੇ ਰਾਗਹੈਂ। ਉਨ ਗਾਏ ਇਸਕਾ ਅਰਥ। ਉਸ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਜਬ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤੀ ਕੋ ਕਰਕੇ

ਗ੍ਰਾਮ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ ਖਟ ਰਾਗਕਾ ਗਾਇਨ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਤਬ ਉਕਤ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਜੂੰਨੀ ਸੇ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕੀ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬਿਆਪਕਹੈ ਸਾਖੀ ਸਦਾ ਨਿਤ ਅਸੰਗਹੈ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਅਨਿਤਹੈ ਜਗਤ ਸੁਪਨੇ ਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ਹੈ ਸੋ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇ ਸੇ ਯੇਹ ਅਪ੍ਰੋਖ ਬੋਧ ਯਥਾਰਥ ਹੋਤਾਹੈ। ਔਰ ਖਸਟਰਾਗ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਕੀ ਪਾਂਚ ਹੀ ਜੋ ਬਾਹਜ ਬ੍ਰਿਤੀਹੈਂ ਔਰ ਉਨ ਹੀ ਪਾਂਚ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਭੀਤ੍ਰ ਜੋ ਅੰਤਸ ਕਰਣ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿਤੀਹੈਂ। ਅੰਤਸ ਕਰਣ ਇਸ ਉਕਤ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਅੰਤਸ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਕਾ ਹੈ। ਕਰਣ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਬੋਧ ਕਰਾਵਣੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂਕਾ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਕਾ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰਥਹੈ। ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਕੇ ਕਰਾਵਣੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਯੇਹ ਛੇ ਵ੍ਰਿਤੀ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਛੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇਵ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਜੋ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਦਾ-ਰਥੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਰਾਗ ਹੈ ਸੋ ਇਨ ਐਸੇ ਵਿਖਿਓਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਰੂਪ ਮਾਲਾ ਇਸ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੇ ਗਲ ਮੇਂ ਪੜੀ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਰਾਗਮਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪ ਰਾਗ

ਮਾਲਾ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਚੁਰਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਰਾਗੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆਹੈ "ਰਾਗ ਏਕ ਸੰਗ ਪੰਚ ਬਰੰਗਨ। ਸੰਗ ਅਲਾਪੇ ਆਠੋ ਨੰਦਨ। ਗਾਇਨ ਤਾਰਮਲਾਵਈ" ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਰ ਕਾ ਭੇਦ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਸੁਰ ਵਿਧੀ ਸੇ ਤੀਨ ਸਪਤਕ ਕੇ ਬੀਚ ਬਾਈਆਂ ਕੋ ਲੇਕਰ ਛਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੈਂ। ਤੀਨ ਹੀ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਸਪਤਕ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਪ੍ਰਤੇਕ ਸਪਤਕ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਤੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਤੇਕ ਛਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਤੀਨ ਸ੍ਰੁਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾਂ ਕੁਲ ਏਕ ਸੌ ਅਠਤਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਯਥਾਰ ਬੋਧ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਲਿਖਾਹੈ॥

ਇਤਿਸ੍ਰੀ ਸੁਰ ਭੇਦ ਰਾਗਮਾਲਾ ਚੁਰਾਸੀਨਿਰੂਪਣੰ॥ ੨੫॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਰਤਨੋਂ ਕਾ ਨਿਕਾਲਣਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਿਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਰਤਨ ਚੌਦਾਂ ਨਿਕਾਲੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ

ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਵਿਦਿਤ ਹੋਵੇ ਜੈਕਿ ਬਹੁਤ ਸੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਹੀਨ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਮ ਉਲਟੇ ਹੀ ਅਰਥ ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਕਿਸੀਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਜਮੀਨ ਕੋ ਏਕ ਕੋਈਕ ਆਦਮੀ ਚਿਟਾਈ ਕੀ ਤਰਾ ਸੇ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲੈਗਿਆਥਾ। ਸੋ ਇਸ ਝੂਠਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਕੋਈ ਭੀ ਬਿਵਸਥਾ ਨਹੀ ਬਨਤੀ ਹੈ। ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਚਾਰਾਂ ਵੇਦਾਂ ਕੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੀਆਥਾ ਤੁਮ ਚਾਰੋਂ ਭਟ ਬਨ ਜਾਵੋ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀਕੇ ਕਥਨਸੇ ਚਾਰ ਵੇਦ ਆਪਹੀ ਸੋਲਾਂ ਭਟ ਸਰੂਪ ਆਦਮੀ ਬਨ ਗਏਥੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਭੀ ਕੋਈ ਬਿਵਸਥਾ ਨਹੀ ਬਨਤੀਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰੋਹੀ ਵੇਦ ਪਤ੍ਰਿਆਂਕਾ ਸਮੁਦਾਇਹੈ। ਸੋ ਕਵੀ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਕੇ ਸਮੂਹ ਭਾਗਵਤ ਕੀ ਲਤਿ ਬਾਂਹ ਟੁਟੀ ਹੂਈ ਨਹੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਔਰ ਕਵੀਭੀ ਕਿਸੀਕੇ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇਣੇ ਸੇ ਭਾਰਤ ਕਾ ਪੁਸਤਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਵਾ ਖੇਤੀ ਕਰਤਾ ਕਿਸੀ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਸੋਕਵੀ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪਤ੍ਰੋਂਕਾ ਪੁਸਤਕ ਦੁਕਾਨ ਖੇਤੀ ਕਰਤਾ ਨਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਔਰ ਜਮੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਕੁਦਿਰਤ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸਕੋ ਕਵੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਚਿਟਾਈ ਕੀ ਤਰਾ ਸੇ ਲਪੇਟਕੇ ਨਹੀ ਲੇਜਾ

ਸਕਤਾਹੈ ਸੋ ਅਬ ਇਸ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਫਕਤ ਵੇਦਸੇਂ ਆਤਮ ਬੋਧਕ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਵਰ ਸਰਾਫਤੇਕਾਗਜ ਪਤ੍ਰਕਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀ ਬਨਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਸੇਂ ਮਾਲੂਮਹੈ ਜੋ ਅਵਤਾਰ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਕੁਵੇਰ ਧਰਮਰਾਜਹੈ ਸੋ ਇਨ ਕੋ ਵਰ ਸਰਾਫ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਯੇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ। ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰਹੈਂ ਔਰ ਇਨਕੋ ਦੇਵਤਾਭੀਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਇਨ ਹੀਂ ਚਾਰੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸੋਲ੍ਹਾਰੂਪ ਬਨਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਰਾਜ ਜੀਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੰਸ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭਟ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਿਵ-ਸਥਾਹੈ ਸੋ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ। ਸੋ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕੇ ਬੀਚ ਨਲ ਰਾਜਾ ਕਾ ਔਰ ਦਮਿਅੰਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਅੰਬਰ ਵਿਵਾਹਕਾ ਰਚਾ ਗਿਆਥਾ। ਸੋਉਸ ਸ੍ਵਅੰਬਰ ਵਿਵਾਹਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰੁਣ ਕੁਵੇਰ ਧਰਮਰਾਜ ਯੇਹ ਚਾਰੋਂਹੀ ਅਵਤਾਰ ਗਏਥੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਮੇਂ ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਭੀ ਹੀਂ ਜਾਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਅਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀਓਂਕੇ ਵਿਵਾਹਮੇ ਜਾਤੇ ਭੈਏਹੈਂ। ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਨੈਸਿਧ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦਮਿਅੰਤੀਕਾ ਸਭੀ ਲਿਖਾ ਹੂਆਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਯ

ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਪਾਛੇ ਅਵਤਾਰੋਂਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭਟ ਅਵਤਾਰ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਕਾਗ਼ਦ ਪਤ੍ਰ ਕੋ ਭਟ ਨਹੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋ ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣੇ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣੋਮੇ ਲਿਖਾਹੈ ਬਹੁਤ ਅਤੀ ਕਲੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਸਮੇ ਬੀਚ ਮੇਰੂ ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਕੀ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬੀਚ ਮੰਧਾਣੀ ਬਣਾਈ ਥੀ॥ ੧॥ ਨੀਚੇ ਕਛੂ ਦੀਆ ਥਾ॥ ੨॥ ਊਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੈਠਾ ਥਾ॥ ੩॥ ਬਾਸਕ ਸਰਪ ਨੇਤੇ ਕੀ ਦਾਮੀ ਬਨਾਈ ਥੀ॥ ੪॥ ਏਕ ਸਿਰਾ ਉਸ ਸਰਪ ਰੂਪ ਰਸੀ ਕਾ ਦੇਵਤੇ ਖੈਂਚਤੇ ਥੇ॥ ੫॥ ਦੂਸਰਾ ਸਿਰਾ ਉਸ ਰਸੀ ਕਾ ਰਾਖਸਦੈਂਚਿਤੇ ਥੇ॥ ੬॥ ਚਾਰੋ ਤਰਫ ਸੇਵੋਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰਮਟਕੀ ਦੂਧ ਕੀ ਥੀ॥ ੭॥ ਉਸ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਬੀਚ ਦੂਧ ਥਾ। ਅਥਵਾ ਪਾਣੀ ਥਾ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਰਿੜਕਿਆ ਥਾ॥ ੮॥ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਕੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲੇ ਥੇ॥ ੯॥ ਵਾਂਡਣੇ ਕੇ ਵਖਤ ਹਾਥੀ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਦੀਆ ਥਾ॥ ੧੦॥ ਘੋੜਾ ਸੂਰਜ ਕੋ ਦੀਆ ਥਾ॥ ੧੧॥ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਯਿਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ॥ ਸੋ ਅਬ ਨਵੀਨ ਰੀਤਸੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਭੀ ਪੁਰੁਖ ਯਿਹੀ ਉਕਤ ਬਿਵਥਸਾ ਕਰਤੇਹੈਂ ਵੋਹ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਜੀ ਮੇ ਲਿਖਾਹੈ । ਜਿਨ ਸਮੁੰਦ੍ ਵਿਰੋਲਿਆ ਕਰਨੇਹੀ ਤਾਣ । 'ਜਿਨ ਵਾਸਕ ਨੇਤ੍ਰੀ ਘਤਿਆ ਕਰਮੇਰ ਮਧਾਣ' । ਇਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਾਠਕਾ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਜੋ ਅਰਥਹੈ ਹੈ। ਸੋ ਵੋਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਉਨ ਗੁਰੂ ਮਤ ਕੇ ਅਵਲੰਵਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਅਕਲ ਕੇ ਖਜਾਨਿਆਂ ਕੋ ਜੋਕਿ ਤੁਮ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਕਰਤੇਹੈਂ ਜੋ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂਕੇ ਯਿਹ ਐਸੇ ਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈਂ ਤੋ ਤਬ ਤੁਮ ਉਤ੍ਰ ਕਹੋ । ਜੋ ਜਬ ਸਮੁੰਦ੍ ਬੀਚ ਸੇ ਨਿਕਾਲ ਕੇ ਹਾਥੀ ਇੰਦ੍ ਪਾਸ ਪਹੁਚਾਇਆ ਥਾ। ਸੋ ਤਬ ਉਸ ਹਾਥੀ ਕੋ ਊਪਰ ਕੈਸੇ ਕਿਸੀਨੇ ਖੈਂਚਿਆ ਥਾ। ਔਰ ਸੂਰਜ ਕੇ ਪਾਸ ਕੈਸੇ ਘੋੜਾ ਪਹੁਚਾਇਆਥਾ॥੧॥ਔਰ ਸੂਰਜ ਇੰਦ੍ ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੈਸੇ ਰਹਿਤੇ ਥੇ ॥ ੨॥ ਔਰ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੀ ਕੁਦਰਿਤ ਰੂਪ ਜਮੀਨ। ਸੋਤੋ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ। ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ। ਇਸ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਤਦਰੂਪਸੇਂ ਸਰੂਪਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅੰਗ ਰੂਪ ਜਮੀਨ ਕੋ ਏਕ ਆਦਮੀ ਚੁਰਾਕੇ ਕੈਸੇ ਲੈਗਿਆਥਾ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸ਼ਬਦਕਾ ਉਲਿਟਾ ਅਰਥ ਕਰਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋ । ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦੇਣੇ ਕੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਿਤਹੈ। ਸੋ ਉਨ ਅਕਲ ਵਾਲਿਆਂਕੋ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ।

ਜੋ ਕਿ ਘੋੜਾ ਹਾਥੀ ਧਨੰਤ੍ਵੈਦ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਹੀ ਜੇਰਜ ਖਾਂਣੀਹੈਂ। ਸੋ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਕੇ ਰਿੜਕਨੇਸੇਂ ਕੈਸੇ ਨਿਕਸੇ ਥੇ ਔਰ ਅਬ ਭੀ ਯਿਹ ਪਾਣੀ ਕੇ ਰਿੜਕਣੇ ਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਨਿਕਸਤੇਹੈਂ ॥ ੩ ॥ ਯਿਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਸੋ ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਪਖ ਮੇਂ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਕੇ ਸ਼ਿਧਾਂਤ ਕੋ ਯਥਾਰਥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ। ਸਮੀਚੀਨ ਰੀਤੀਸੇ ਪਰਮਾਰਥ ਸਿਧੀ ਕੋ ਲੈਕਰ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਕਾ ਸਾਧਕ 'ਜਿਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਰੋਲਿਆ'। ਇਤਿਆਦੀ ਜੋ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਕੇ ਬੀਚ ਪਾਠ ਕਥਨ ਕੀਏਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਪਾਠੋ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੨੬ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਈਹਾਂ ਮਧਮ ਅਧਕਾਰੀ ਜਿਗਿਆਸੂਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜਬ ਅਛੇ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕਾ ਸ੍ਵਰਗ ਮੰਦ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰਬੁਧੀ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਖੋਸ ਲੀਆਥਾ ਸੋ ਉਸ ਵਖਤ ਦੇਵਤਿਆਂਨੇ ਉਨਸੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾਂ ਪਦਾਰਥ ਹੀਰਾ ਪੰਨਾ ਮੋਤੀ ਲਾਲਜਵਾਹਰ ਨੀਲਮ ਪੁਖਰਾਜ ਨੀਲਮਣੀ ਸੂਰਜ ਮਣੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਣੀ ਪਾਰਸ ਚਿੰਤਾ ਮਣੀ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨਾਂ ॥ ੧੪ ॥ ਯੇਹ ਚੌਦਾਂ

ਪ੍ਕਾਰਕੇ ਰਤਨ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਰਤਨ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਔਰ ਜਲ ਨਿਧਿ ਸਮੁੰਦ੍ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਲੁਕਾ ਦੀਏ ਥੇ ਜੋ ਜਬ ਫਿਰ ਉਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸੂਰਗ ਕਾ ਰਾਜ ਲੇ ਲੀਆ ਥਾ। ਸੋ ਤਬ ਅਪਣੇ ਚੌਦਾਂ ਹੀ ਰਤਨਾਂ ਕੋ ਦੋਨੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇ ਨਿਕਾਸ ਲੀਆ ਥਾ ਸੋ ਉਨ ਰਤਨੋਂ ਕੇ ਨਿਕਾਸਣੇ ਵਖਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਯਤਨ ਕਰਣੇ ਸੇ ਸੋ ਦੋਨੋ ਸਮੁੰਦ੍ ਰਿੜਕਣੇ ਜੈਸੇ ਹੀ ਹੋਗਏ ਥੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੇਕ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਫਿਰਣੇ ਕਾ ਬਹੁਤ ਖਲਲ ਪਹੁਚਾ ਥਾ ਸੋ ਜੈਸੇ ਅਗਸਤ ਬ੍ਾਹਮਣ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ ਪੀਣੇ ਕਰਕੇ ਸਮੁਦ੍ ਕੋ ਉਸ ਵਖਤ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਪਹੁਚੀ ਥੀ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਬਾਸਕ ਜੈਸੀ ਲੰਬੀ ਰਸੀ ਕੇ ਸਾਥ। ਸੁਮੇਰੁ ਮੰਦ੍ਾਚਲ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਰਬਤੋਂ ਜੈਸੀ ਮਧਾਣੀ ਕੇ ਸਾਥ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰੋਂ ਕੋ ਰਿੜਕ ਦੇਈਏ। ਐਸੇ ਹੀ ਦੋਨੋਂ ਸਮੁਦ੍ ਹੋ ਗਏ ਥੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਹੀ। ਸਮੁਦ੍ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਰਿੜਕਣੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕੇ ਰਥ ਚਕ੍ਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਨੇਂ ਹੂਏ ਹੈਂ ਪੁਰਾਣੋਂ ਕਰਕੇ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਸਿਧਿ ਹੀਹੈ। ਸੋ ਯੇਹ ਉਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਰਾਜ- ਨੀਤੀ ਪ੍ਦਰਸਨ ਕੇ ਲੀਏ। ਇਸ ਮਧਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਖ ਮੇਂ ਪੁਰਾਣੋਂ ਕਾ ਅਨੁਵਾਦ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਪ੍ਸਿਧ ਲਿਖੇਹੈਂ। ਇਸ

ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਫਲਿਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਮਧਿਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੇ ਲੀਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ "ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇ ਖੀਰ ਮਥਿਆ ਅੌਰ ਭਖਲਾਇ ਜੋ ਅਸੀਕੀਆ॥ ੧॥ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਰਤਨ ਉਮੰਨੇ ਮੇਰ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀ॥ ੨॥ ਜਿਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਰੋਲਿਆ ਕਰ ਮੇਰ ਮਧਾਣ॥ ੩॥ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲਿਓਨ"। ਇਤਿਆਦੀ ਪਾਠੋਂ ਮੇਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗਲਾਰੀ ਪੰਛੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਤਾਂਚੇ ਵਾਂਧਵਾ ਇਸ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਮੇਂ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਗਰੁੜ ਪੰਛੀ ਜਿਸ ਕਾ ਭਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਜੇਰਜ ਖਾਣੀ ਮੇ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸ਼ ਮੇਂ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਔਰ ਗਰੁੜ ਪੰਛੀ ਅੰਡੇ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਸਮੇਂ ਉਨਕਾ ਭਾਈ ਹੋਣਾਤੋ ਨਹੀ ਬਨ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਅਰਥ ਬਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੇ ਲੀਏ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਰੂਪ ਅਰੁਣ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਸੂਰਜ ਹੈ। ਸੋ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਾ ਹੈ 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ' ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਮੇ ਸੋ ਕੁਦਰਤੀ

ਸੂਰਜ ਚਾਰੋ ਖਾਣੀ ਮੇ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਪੋਤਾ ਭੀ ਸੋ ਨਹੀ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਸੂਰਜ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈ ਜਿਸਸੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਕਾ ਵੰਸ ਚਲਾ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸ਼ ਮੇਂ ਸ੍ਵਅੰਭੁਮ ਨੂ ਸਤਰੂਪਾ ਸੇ ਕਸਪ ਆਦਿਤੀਕਾ ਬੇਟਾ ਸੂਰਜ ਅਵਤਾਰ ਭਯਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਗਰੁੜ ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸ੍ਵਅੰਭੂ ਮਨ ਸਤਰੂਪਾ ਕਾ ਪੋਤਾ ਭਯਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਅਰੁਨ ਪਿੰਗੁਲਾ ਛਤ੍ਰੀ ਭੀ ਉਨਕਾ ਪੋਤਾ ਹੁਯਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। 'ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾਰੀ ਪੰਛੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਤਾਂਹਿ ਵਾਦਵਾ'। ਅਬ ਪੰਛੀ ਰਾਇ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਪੰਛੀ ਪਖੀ ਯੇਹ ਦੋਨੋਹੀ ਪ੍ਰਯਾਇ ਸਬਦਹੈਂ ਔਰ ਪਖੀ ਇਸ ਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈਂ ਏਕ ਜਾਂਨਵਰ ਦੂਸਰਾ ਪਖਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਸੋ ਯੇਹ ਦੋਨੋਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਹੈ। ਰਾਇ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਰਾਜਾਹੈ। ਸੋਈ ਪਖਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਹੈ ਜੈਕਿ ਹੇ ਜਿਗਿਆਸੂ ਜੋ ਗਰੁੜ ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸ਼ ਬੀਚ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਜੋ ਹੈ ਵੋਹ ਹੈ ਪਖ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸਕਾ ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲੇ ਕੀਆਂ ਲਾਤੇਂ ਉਸ ਗਰੁੜ ਛਤ੍ਰੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਮਦਤ ਸੇ ਭੀ ਸਾਬੂਤ ਨਹੀ ਭਈਆਂ ਹੈਂ। ਯੇਹ ਬਿਵਸਥਾ ਸਬਦ ਕੇ ਪੰਛੀਰਾਇ

ਗਰੁੜ ਇਸ ਪਾਠ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਉਲਟਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਬਿਵਸਥਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਏਕ ਕੁਦਰਤ ਰੂਪ ਅਰੁਣ ਸੂਰਜ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਅਰੁਣ ਸੂਰਜ ਪਖੀ ਰਾਜ ਗਰੁੜ ਛਤ੍ਰੀ ਵੰਸਕੇ ਬੀਚ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਮਨੁਸੋਂ ਕੇ ਹੈਂ ॥ ੩ ॥ ਔਰ ਤੀਸਰੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਜਾਨਵਰੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ ਪਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਅੰਡਜ ਖਾਣੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਪਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਕੇ ਅਸਵਾਰੀ ਦੇਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਨਹੈ। ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਨੰਬਰ। ਅਰੁਣ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੀ ਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ਦੂਸਰਾ ਨੰਬਰ। ਅਰੁਣ ਸੂਰਜ ਗਰੁੜ ਚੰਦ੍ਰ। ਯਿਹ ਜੇਰਜ ਖਾਣੀ ਪੁਰੁਖ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਸਰਾ ਨੰਬਰ। ਅੰਡਜ ਖਾਣੀ ਗਰੁੜ ਪੰਛੀ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਯਿਹ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੀ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਔਰ ਮਧੁਮ ਅਧਕਾਰੀ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਜੋ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਰਿੜਕਣਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਉਸਮੇਂ ਜੀਵੋਂਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ਼ ਪਰ ਮਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਰਕੇ ਬਿਅਰਥ ਹੀ

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਨਰਕ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਰਾਖਸ਼ ਥੇ। ਸੋਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਹੀਂ ਦੇਵ- ਤਿਆਂ ਕੋ ਜੀਤ ਕੇ ਸ੍ਵਰਗ ਮੇਂ ਜਾ ਬਸੇ ਹੈਂ । ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕੋ ਕਲੰਕਹੈ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰਹੈ ਸ਼ਿਵ ਭੀ ਛਤ੍ਰੀ ਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕੇ ਸਾਥ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਸ਼ਿਰ ਕਾਟਾਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਗਰੁੜ। ਯਿਹ ਭੀ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋ ਉਸੀ ਸਬਦਕੇ ਬੀਚਮੇਂ। ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਕਾ ਭੀ ਸਰਬ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਲਛਮਣ ਕੇ ਬਰਛੀ ਲਗਣੇ ਕਾ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਅਰੁਣ ਕੀ ਲਾਤਕਾ ਟੂਟਜਾਣਾ ਜੋ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਕਾ ਸਿਰ ਕਟਜਾਣਾਂ ਜੋ ਹੈ। ਔਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਰਾਫ ਸੇ ਕਲੰਕ ਲਗਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਔਰ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਭੀ ਹਜਾਰ ਭਗ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਹੀ ਬਨ ਸਕਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਸਰੂਪ ਜੋ ਅਰੁਣ ਨਾਮਕ ਵਿਸ੍ਵ ਪ੍ਰਕਾਸਕ। ਅਗਨੀ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਰੂਪ। ਸੂਰਜ ਅਕਾਸ ਮੰਡਿਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਰਹਾਹੈ ਔਰ ਐਸੇ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਨ ਕੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਰਾਫ ਸੇ ਭੀ ਲਾਤ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਟੂਟਤੀਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਔਰ ਛਤ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਭੀ। ਵਿਸ੍ਵ ਕਾ ਸੂਰਜ ਯਿਹ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਬ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਸਿਧਿ ਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮਧਮ ਅਧਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਥਨ ਪੰਛੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਅਰੁਣ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣੰ॥੨੭॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗਕੇ ਲੀਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਸਬਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਸਮੁਦਰ ਕੋ ਰਿੜਕ ਕਰਕੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਇਸਸੇ ਪੂਰਬਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਲਕੇ ਸਮੁਦਰਕੇ ਔਰ ਦੂਧ ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਬੀਚਸੇਂ ਹਾਥੀ ਘੋੜਾ ਆਦਮੀ ਯਿਹ ਵਸਤੂ ਨਹੀ ਨਿਕਸਤੀਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕਾ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥ ਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ "ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਮੇਂ ਬਸੰਤਰ ਸਗਲ ਦੂਧਮੇਂ ਘੀਆ" ਸੋ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਬਨ-ਸਪਤੀ ਰੂਪ ਲਕੜੀਸੇ ਆਦ ਲੈ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀ ਅੰਸ ਪਾਖਾਣ ਆਦਕਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਸਰਬਮੇਂ ਅਗਨੀ ਸੂਖਮ ਰੂਪਸੇਂ ਰਹਿਤੀਹੈ ਔਰ ਬਾਲਣੇਂ ਸੇਂ ਵੋਹ ਅਗਨੀ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਦੂਧ ਕੇ ਅਵੈਵੋਂ

ਘ੍ਰਿਤ ਪੂਰਣ ਹੋ ਰਹਾਹੈ ਸੋ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦਕੇ ਇਸ ਐਸੇ ਅਰਥਸੇਂ ਦੂਧਕਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣੇ ਕਰਕੇ ਬੀਚਸੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜਾ ਆਦਮੀ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ। ਨਿਕਸਤਾ ਔਰ ਘ੍ਰਿਤ ਹੀਂ ਦੂਧਕੇ ਰਿੜਕਣੇਂ ਸੇ ਨਿਕਸਤਾਹੈ ਔਰ ਪਾਣੀ ਕਾ ਸਮੁਦਰ ਰਿੜਕਣਾ ਤੋ ਸਰਬਥਾ ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਕੇ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਈਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਲਿਖਤੇਹੈਂ। "ਜਲ ਮਥੀਏ ਜਲ ਦੇਖੀਏ ਭਾਈ। ਇਹ ਜਗ ਏਹੋ ਵਥ ॥ ੧ ॥ ਨੀਰ ਵਿਰੋਲੇ ਖਪ ਖਪ ਮਰਤਾ ॥ ੨ ॥ ਦਧਕੇ ਭੋਲੇ ਵਿਟੋਲੇ ਨੀਰ ॥ ੩ ॥ ਝੂਠੇ ਕਹਾਂ ਵਿਲੋਵਤ ਪਾਨੀ ॥ ੪ ॥ ਪੋਖਰ ਨੀਰ ਵਿਰੋਲੀਏ ਮਾਖਨ ਨਹੀ ਰੀਸੇ ॥ ੫ ॥ ਸਾਖਤ ਦੁਸ਼ਟ ਪਾਣੀ ਜਿਉ ਮਥੀਏ ॥ ੬ ॥ ਜਲ ਮਥੀਏ ਨੈਨੂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸੇ ॥ ੭ ॥" ਇਤਿ ਆਦੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਕੇ ਪਾਠੋਂ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਕੇ ਸਮੁਦਰ ਕਾ ਰਿੜਕਣਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਸਮੁਦਰ ਰਿੜਕਣੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨਿ ਪਾਠੋਂਕੇ ਅਰਥ ਵਿਦਿਆ ਵਿਹੀਨ ਕਮ ਤਾਕਤ ਪੁਰਖਾਂਕੇ ਪ੍ਰਤੀਨਹੀਆਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਪਾਠ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ। "ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇਖੀਰ ਮਥਿਆ ॥ ੧ ॥ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋ ਰਤਨ ਉਪੰਨੇ ॥ ੨ ॥ ਜਿਨਸਮੁੰਦਰ ਵਿਰੋਲਿਆ ॥ ੩ ॥" ਇਤਿਆਦੀ ਔਰਭੀ ਬਹੁਤ ਪਾਠ

ਹੈਂ ਔਰ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਮਥਨਕੇ ਪਾਨ ਲਿਏ ਹੈਂ ਸੋ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਬਿਆਖਿਆਸਭੀ ਹੀ ਸਬਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਬ੍ਰਾਬਰਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਅਬ ਈਹਾਂ ਵਿ-ਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਿਨਕੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰੋਂਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਅਵਿਦਾ ਰੂਪ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ ਛਾਇਆ ਹੂਆਹੈ ਸੋ ਉਸਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧ ਸਰੂਪ ਸੁਰਮਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਉਕਤ ਸਬਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਨੇ ਸੇ ਜੋ ਚੌਦਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰਤਨਹੈਂ ਸੋ ਉਨਕੇ ਨਿਕਾਲਣੇ ਕਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਯੇਹ ਨਾਮ ਰੂਪ ਆਤਮਕ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੀ ਏਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਅਹੰਕਾਰ ਮੇਰੂ ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਯੇਹ ਮੰਧਾਣੀਹੈ ॥ ੨ ॥ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਵਾਸ਼ਨਾ ਯੇਹ ਦੋਨੋਂ ਤਰਫੋ ਕੀ ਰਸੀ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤੀ ਕੇ ਗੁਣ ਯੇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀ ਕੇ ਗੁਣ ਰਾਕਸਾਂ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਸਮਸਟੀ ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬੀਚ ਮੇਂ ਜੋ ਸਕਤੀ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਮੰਧਾਣੀ ਕਾ ਕੁੜ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਅਗਿਆਨ ਕੀਆਂ ਨਾਨਾ ਸਕਤੀਆਂ ਕਾ ਨਾਨਾ ਕਾਰਜਾਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਸਪਰ ਜੋ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੁੜਕੇ ਬਾਧਨੇਕੀ ਰਸੀ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋ ਹੈ

ਸੋ ਮੰਧਾਣੀ ਕੂੜਕੀ ਰਸੀਆਂ ਦੇ ਨੇਹਾਂ ਵਾਲੀ ਨੇਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਊਪਰਕੇ ਸਭੀ ਲੋਕ ਨੇਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਭਾਰਾਵਾਧਾ ਹੂਆਹੈ'ਹੁਕਮੇ ਧਾਰ ਅਧਰ ਰਹਾਵੇ ਹੁਕਮੇ ਆਭਾਣੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਿਨ ਥੰਮਾਂ ਗਗਨ ਰਹਾਇਆ ॥ ੯ ॥" ਨੀਚੇ ਕੇ ਲੋਕ ਮਾਇਆ ਧਾਰਤ ਕਹੂ ਹੈਂ ॥ ੧੦ ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਯੇਹ ਦੂਧਕੇ ਰਿੜਕਣੇ ਵਾਲੀ ਚਾਟੀ ਹੈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਵਿਖੇ ਪਾਂਚ ਦੇਖ ਛੇ ਉਰਮੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਯਿਹ ਦੂਧ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮੇਂ ਜੋ ਵਾਧਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਰਿੜਕਣੇ ਵਾਲਾ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਅਪਣੇ ਸੁਖ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ॥ ੧੩ ॥ ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਸਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕੈਵਲਿ ਮੁਕਤ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਰੂਪ ਬੋਧ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਜੋਕਿ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੇ ਤਤੁ ਕੇ ਜਨਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਏਕਾਂਤ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਣੇ ਸੇ। ਔਰ ਅਪਣੇ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਹੀ ਵਹਿਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੋਧ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਬ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਭੈਆ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਐਸਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਪ੍ਰਥਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਰੂਪ ਰਤਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕੇ ਮਥਨ

ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ । ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਨਿਕਾਸ ਲੀਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮਦਰਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਆਕਾਰ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ । ਸੋ ਯਿਹ ਦੂਸਰਾ ਰਤਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਲਛਮੀ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਹੀਂ ਸਰਬ ਰਤਨੋਂ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ । ਤੀਸਰਾ ਰਤਨ ਸੁਧਮਨ ਜੋਹੈ । ਐਰਾਵਤਹਸਤੀਹੈ॥੩॥ ਚੌਥਾ ਰਤਨ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਸੁਧ ਪਾਂਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਔਰ ਵਾਕ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਸੁਧੀ ਅਰਥ ਕੀ ਸੁਧੀ ਯੇਹ ਸਾਤ ਹੀ ਸਪਤ ਮੁਖੀ ਘੋੜਾ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਪਾਂਚਵਾਂ ਰਤਨ ਕਾਲ ਕੀ ਦਾੜਾਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇ ਕੋਈ ਨ ਬਚੇਗਾ ॥ ਯਿਹ ਹਲਾਹਲ ਜ਼ਹਰ ਨਿਕਸੀ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਛੇਵਾਂ ਰਤਨ ਅਵਿਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੋ ਤਿਆਗ ਦੇਣੇ ਹੈਂ । ਸੋ ਯੇਹ ਅਸੰਗ ਰਹਣ ਰੂਪ ਹੀ ਏਕ ਮਣੀ ਨਿਕਸੀ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਸਾਤਮਾ ਰਤਨ ਸੰਸਾਰ ਸੇਂ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤ ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਜੋ ਧਾਰਣਾ ਰੂਪ ਅਮਲ ਹੈ । ਸੋ ਯੇਹੀ ਵਾਰੁਣੀਸ਼ਰਾਵਨਿਕਸੀ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ਆਠਮਾ ਰਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਭੇਦ ਮੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਨੌਮਾ ਰਤਨ ਸਤਿ ਬੋਲਣੇ ਕਰਕੇ ਮਿਥਿਆ ਸੰਬਾਸਣ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਣਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਯੇਹੀ ਦਖਣਾਂ ਸੰਖ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ਦਸਮਾ ਰਤਨ ਸਰਬ ਹੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜੋ

ਹੈ। ਸੋ ਯੇਹੀ ਕਾਮਧੇਨੂ ਗੋਊ ਨਿਕਸੀ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਗਿਆਰਮਾ ਰਤਨ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਤਮੋਂਗੁਣ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਣੇ ਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਜੋ ਚਿਤ ਕਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਯੇਹੀ ਏਕ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਬਾਰਮਾਰਤਨ ਸੰਪੂਰਣ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਸਰੂਪ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਧਨੁਸ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਸੁਧ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਔਰ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਇਨ ਦੋ ਸਰੂਪੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ ਜੋ ਨਿਸਚਲ ਬੁਧੀਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਐਸੀ ਬੁਧੀ ਹੀ ਉਰਬਸੀ ਨਾਮਕ ਅਪਛਰਾ ਯੇਹ ਤੇਰਵਾਂ ਰਤਨ ਨਿਕਸਿਆਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਸਾਖੀ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਬਿਆਪਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮੇਂ ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਸੋ ਯੇਹੀ ਧਨੰਤਰ ਵੈਦ ਯਥਾਰਥ ਚੌਦਵਾਂ ਰਤਨ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ। ॥ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕੇ ਬੀਚਸੇ ॥ ੧੪ ॥ ਇਸ ਐਸੇ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇ ਔਰ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰਿੜਕਣੇ ਸੇ ਯੇਹ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨੋ ਕਾ ਨਿਕਾਸਣਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮਥਨ ਮੁਕਤੀ ਉਪਾਇ ਚਤੁਰ ਦਸ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸਣਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੨੯ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋਂ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਦਤਾ ਤ੍ਰੇਇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਏਕ ਹੈਰਤ ਫਰਮਾਂ ਨਾਂਮਕ ਅਗਿਆਨੀ ਬੋਧ ਸੂਨ ਰਾਜਾਥਾ ਸੋ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੋਪਾਲ ਨਾਂਮਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇਂ ਮੋਹ ਵਿਵੇਕ ਰਾਜਿਓਂਕੀ ਸੈਨਾ ਬਨਾਕਰ ਨਾਟਕ ਦਿਖਲਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਤਮਾਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਬੋਧ ਕਰਾਇਆਥਾ। ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਦ੍ਰਿਸ-ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਕਿ ਰਾਜਾ ਭੋਜਨੇਂ ਮੁੰਜ ਨਾਂਮਕ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਿਖਿਆਂ ਸੇਂ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਪਰੀ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ। ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਂਰਾਜ ਜੀਕੇ ਮਤ ਅਵ ਲੰਬੀ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਜਬ ਦਤਾ ਤ੍ਰੇਇ ਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤੇਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਧਾਰਣ ਸੇਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਭੋਈ ਸੋ ਤਬਚੌਵੀਸਮੇਂ ਗੁਰੂਨੇ ਦਤਾ ਤ੍ਰੇਇ ਜੀਕੋ ਪੂਰਣ ਵੈਰਾਗਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ। ਜੋਕਿ ਹੇ ਦਤ ਯਿਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੁਮ ਕੋ ਉਪਹਾਸ ਕਰਤੀਹੈ ਤੁਮ ਨਾਹਕ ਹਮਾਰੇ ਕੋ ਭਾਰ ਦੇਤੇਹੋ ਔਰ ਭੀ ਮੇਰੇ ਅਭੀਮਾਂਨ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਕੂਚ ਕਰਗਏ ਹੈਂ ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਸੀਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀ ਗੈਈ ਹੋਂ

ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ। "ਰਾਵਣਕੇ ਮਹ ਰਾਵਣਕੇ ਮਨੁਕੇ ਨਲਕੇ ਚਲਤੇ ਨ ਚਲੀ ਗੋ। ਭੋਜ ਦਲੀਪ ਸੋ ਕੋਰਵ ਕੋ ਨਹੀ ਸਾਥ ਦੀਓ ਰਘੁਨਾਥ ਬਲੀਕੋ"। ਸੋਇਸੀਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਔਰ ਭੀ ਵਿਵਿਧਿ ਜੀਵੋਂਕੀ। ਬਿਵਸਥਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਨਕਟੂ ਨੈਨੂ ਸ੍ਰਵਣੂੰ ਰਸਪਤ। ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਾ ਨ ਮਾਨਾਂ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਬ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਸ ਬ੍ਰਿਤੀਚਾਰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਚਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀਇਨ ਅਠਾਈ ਸਨੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਅ ਤਮਾਂਕਾ ਵਿਵੇਕੇ ਆਨੰਦਲੈਣੇਮੇ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਮਾਨਾਹੈ ਸੋਤਬ ਜੀਵ ਆਤਮਾਭੀ ਥਕਗਿਆਹੈ। ਸੋਯੇਹ ਉਕਤ ਪੰਗਤੀਕੇ ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਹੈ। ਬਰੀਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਲੈਣਾ ਸੋ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰਹੇਹੈਂ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਯਥਾਰਥ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਅਪਣਾਂ ਅਭਿਆਸ ਯੇਹ ਦੋਨੋ ਹੀ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਮੇਂ ਕਾਰਣਹੈਂ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਤਾਬੋਂਕਾ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਮੁਕਤ ਕਾ ਉਪਯੋਗੀ ਨਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋ ਸਾਖਿਆਤ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਬਿਨਾ ਔਰ ਜੋ ਪੁਸਤਕੋਂ ਕਰਕੇ ਵੈਕੁੰਠ ਕਥਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜਿਸ ਵੈਕੁੰਠ ਕਾ ਜੰਦਾ ਬੰਦ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀ ਛੋੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਯੇਹ ਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥਸੇ ਸਬੂਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੈਕੁੰਠ ਕਾ

ਪਤਾ ਕਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾਹੈ ਔਰ ਪੁਸਤਕ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਫਿਰ ਆ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਬਤਾਇਆਹੈ। ਜੋਕਿ ਹਮ ਉਸ ਵੈਕੁੰਠਮੇਂ ਰਹਿਤੇਹੈਂ ਔਰ ਜੇ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਕਰ ਵੈਕੁੰਠ ਬਤਾਇਆਹੈ। ਸੋ ਤਬ ਵੋਹ ਵੈਕੁੰਠ ਝੂਠਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਜੁਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋਕਿ ਹੇ ਅਰਜੁਨ "ਯਦਗਤੁਆਨ ਨਿਵਰਤੰਤੇ। ਤਦ ਧਾਮ ਪਰਮੰਮਮਃ" ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਹੈਕਿ ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਜਹਾਂ ਜਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀ ਆਤਾਹੈ। ਸੋ ਹਮਾਰਾ ਵੈਕੁੰਠ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਉਕਤ ਕਥਨ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮਿਥਿਆ ਕਥਨ ਮੁਕਤੀਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਉਪਯੋਗੀ ਨਹੀਹੈ ਕਿਉਕਿ ਅਰਜੁਨ ਉਸਿ ਸ੍ਵਰਗਮੇਂ ਜਾਕਰ ਰਹਾਹੈ ਫਿਰ ਉਹਾਂ ਸੇ ਵਾਪਸ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ॥ ਇਨਿਵਾਕੋਂ ਕਾਪਰਸ ਪਰ ਵਿਰੋਧ ਹੋਨੇਸੇਂ ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਵੇਦ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਈ। ਸਾ ਕੁਲ ਜੇਵੜੀ ਸਭ ਲੈ ਆਈ" ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਵੇਦ ਕੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਜੋ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਜੀਵੋਂਕੇ ਫਸਾਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਥੋਕੜੀ ਫਾਂਸੀ ਬੇੜੀ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਆਈ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਅਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਸੁਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਆਦ ਜਿਤੇ ਮੁਨੀ ਭਾਏ। ਗਾਲਭ ਆਦ ਅਨੰਤ ਮੁਨੀਸਰ

ਬ੍ਰਹਮ ਹੂ ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗਨਾਏ । ਅਗਸਤ ਪੁਲਸਤ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਤੇ ਆਦ ਲੌ ਨ ਜਾਨ ਪਰੇ ਕਹਿ ਦੇਸ ਸਿਧਾਏ। ਮੰਤ੍ਰ ਬਨਾਇ ਚਲਾਇ ਮਹਾਮੁਨੀ ਫੇਰ ਮਿਲੇ ਪਰ ਫੇਰ ਨ ਆਏ" ਇਸ ਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਕਤਾਬਾਂ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਫਿਰਕੇ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀ ਦੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋ ਯਥਾਰਥ ਬੋਧ ਕੇ ਲੀਏ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਂ ਕਰਣੀ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਜੈਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕਿਆਹੈ। ਔਰ ਕਿਉਂ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬੰਧਨਮੇਂ ਪੜ ਰਹੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਿਦਿਆ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜੀਵ ਕੀ ਬੁਧੀ ਅਗੋਚਰ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਪਦਾਰਥ ਕੌਣਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੂਛਣੇ ਕੀ ਜਿਗਿਆਸੂ ਕੋ ਜਰੂਰਿਤਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਜੀਵ ਅਪਣੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੇ ਕੀਏ ਕਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਹੀ ਬੰਧਨ ਮੇਂ ਫਸ ਰਹੇ ਹੈਂ ਔਰ ਪੰਚ ਭੌਤਕ ਸਭੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਕੇ ਦੇਹ ਸਰਬ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਸੋ ਪਾਂਚੋ ਭੂਤ ਮਾਇ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਸੋਈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਯਥਾਰਥ ਸਮੀਚੀਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ। "ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲਿ ਕਾਇਆਂ ਕੀਨੀ। ਤਤ ਕਹੋ ਕਿਨ ਕੀਨ ਰੇ। ਕਰਮ ਵਧ ਕੋ ਜੀਵ ਕਹਿਤ ਹੈ ਕਰਮ ਕਿਨੇ ਜੀਉ ਦੀਨ ਹੇ" ਇਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ

ਕੇ ਪਾਠ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਅਖਰੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਮ ਨੇ ਯੇਹ ਪੂਰਵ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਹੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਅਪਣੀ ਜੋ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਇਨਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਔਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਰੂਪ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਤਾਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰੂਪ ਮਾਇਆ ਕਾ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਾਵਣੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੨੯ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਸਕਾਮ ਸ਼ੁਭ ਉਪਾਸਨਾ ਮੇਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਚਿਤਕਾ ਨਿਸਚੇ ਹੈ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤ ਕੀ ਵੋਹ ਇਛਾ ਨਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਦਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਸਗੁਣ ਮਹਾਂ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣਤੇਹੈਂ ਔਰਵੋਹ। ਸਰੂਪ ਸਮੀਪ। ਸ਼ਲੋਕ ਸਯੁਜ ਇਸ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮੁਕਤ ਕੀ ਹੀ ਸਦਾ ਇਛਾ ਰਖਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਨ ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਓਂ ਕੇ ਲੀਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਰਾਜ ਜੀ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਸਰੂਪ ਭਜਨ ਧਿਆਨ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਸੋ ਇਸ ਐਸੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕੋ ਵਿਸ਼ਿਸਟਾ

ਅਦ੍ਵੈਤ ਮਤ ਉਪਾਸਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਭੇਦ ਸਹਿਸ ਨੂ ਅਭੇਦ ਉਪਾਸਨਾਂ ਹੈ। ਇਸੀ ਕੋ ਭੇਦ ਘਟਿਤ ਬਿਆਪਕ ਉਪਾਸਨਾਂ ਭੀ ਕਹਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਅਬ ਇਸ ਵਿਸ਼ਸ਼ਿਟਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਭੀ ਏਕਹੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਉਸਕੋ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਾ ਅਦੁਐਤ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਐਸਾ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਵਿਰਾਟਹੈ ਸੋਤਬ ਭੀ ਵੋਹ ਮਹਾਂ ਵਿਰਾਟ ਸੇ ਜੁਦੇ ਵਿਰਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਂ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਹੀ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਵਿਰਾਟ ਕੋਹੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਾ ਅਦੁਐਤ ਭੇਦ ਸਹਿਸ੍ਨੂ ਅਭੇਦ ਭੇਦ ਘਟਿਤ ਬਿਆਪਕ ਇਨਤੀਨ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋਉਸ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਕੋ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਉਤਮ ਜਿਗਿਆਸੂਆਂਕੀ ਭਜਨ ਧਿਆਨ ਪੂਜਨ ਸਰੂਪ। ਚਤੁਸਤੇ ਮੁਕਤੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤਥਾ ਹੀ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂ ਹੋਵੇ। "ਸਖੀ ਕਾਜਲ ਹਾਰਤੰਬੋਲ ਸਭੀ ਕਛੁ ਸਾਹਿਜਿਆ। ਸੋਲਾਂ ਕੀਏ ਸਿੰਗਾਰ ਕਿ ਅੰਜਨ ਪਾਜਿਆ"। ਸੋ ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸੋਲਾਂ ਸੀਗਾਰ ਕਾ ਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟਾਂਤ ਸੇਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ

ਕਿ ਜੈਸੇ ਸਿੰਗਾਰ ਰਸ ਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਕੇਸ ਨੇਤ੍ਰ ਭ੍ਰਵਟੇ ਯਿਹ ਤੀਨ ਕਾਲੇ ਅੰਗ ਅਛੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ। ਹਿਰਣਮੈਕੇਸ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਨੇਤ੍ਰ ਊਪਰ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਨੀਚਾਭਾਗ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਜੋ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਇਨ ਤੀਨ ਅੰਗੋ ਕਾ ਤੀਨ ਕਾਲਮੇਂ ਜੋ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮੇਂ ਧਿਆਨ ਕਰਣਾਹੈ। ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਤੀਨ ਅੰਗ ਕਾਲੇਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ਔਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂ ਜੈਸੇ ਦੋਨੋਂ ਊਪਰ ਨੀਚੇ ਕੀ ਬਤੀਸੀ ਊਜਲ ਹੋਤੀਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਊਪਰਕੇ ਲੋਕ ਔਰ ਨੀਚੇਕੇ ਲੋਕ ਜੋਹੈ ਸੋ ਇਨ ਦੋਨੋ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਇਨ ਦੋਨੋ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਅੰਦਰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮੇਂ ਅਭਿਆਸ ਭਜਨਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੋ ਉਜਲੇ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ਬਿਵਹਾਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਪਾਂਚ ਅੰਗ ਪਤਲੇ ਅੱਛੇ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਪਾਂਚੋਂਹੀ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖੇਹੈਂ। "ਕੀਰ ਔਕਪੋਤ ਬਿੰਬ ਕੋਕਲਾ ਕਲਾਪੀਵਨੇ ਲੂਟੇ ਫੂਟੇ ਫਿਰੇ ਮਨ ਚੈਨ ਹੂੰ ਨ ਕਿਤਹੀ"। ਸੋ ਜੈਸੇ ਬਿਵਹਾਰ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਅੰਗੋ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਮੇਂਭੀ ਵਿਰਾਟਕੀ ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ। ਨੇਤ੍ਰ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਘ੍ਰਾਣ ਰਸਨਾ ਤ੍ਵਚਾ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਸਮਸਟੀ ਰੂਪਸੇਂ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਹੈ ਸੋ ਸਮਸਟੀ ਸਰੂਪਸੇਂ

। ਇਨਪਾਂਚੋਂਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ॥ ਪਤ੍ਰਲੇਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸੂਖਮ ਅੰਦਰਮੇਂ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਆਰਤੀ ਭਜਨ ਧੂਪ ਭੋਜਨ ਚੰਦਨ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਕੋ ਸਮਰ ਪਣ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂਕੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਣੀ ਯਥਾ-ਰਥਹੈ ਉਕਤ ਵਿਰਾਟਕੇ ਪਾਂਚੋਂਕੇ ਸਾਥ ਪੁਰੁਖਕੇ ਪਾਂਚੋਂ ਕਾ ਯਥਾ ਸੰਖਿਆ ਕਰਕੇ ਯਥਾਯੋਗ ਵਿਰਾਟਕਾ ਪੂਜਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਇਨ ਅਖਰੋਂਕੇ ਬੀਚਮੇਂਹੀ ਲਿਖਾ ਹੂਆਹੈ ॥ ੫ ॥ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾਲੇ ਜਿਗਿਆਸੂਕੋ ਵਿਰਾਟਕੀ ਚਾਰ ਵਸਤੂ ਪੁਸਟ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੀਹੀ ਜਰੂਰੀਹੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਆਦ ਪੂਰਣ ਮਧ ਪੂਰਣ ਅੰਤ ਪੂਰਣ ਪਰਮੇਸ਼ਰਃ" ਇਸ ਵਿਰਾਟ ਪਖਮੇਂ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਆਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨੀਚਾ ਅੰਤ ਕਾ ਅਰਥਹੈ ਊਪਰ ਮਧਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਬੀਚ ਪਰਮਕਾ ਅਰਥਹੈ ਚਾਰੋ ਤਰਫ ਦੁਗਿਰਦ ਈਸ਼੍ਵਰਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋਇਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਗੁਨ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਚਾਰੋਂ ਉਕਤ ਪੁਸ਼ਟਹੈਂ ਸੋ ਪੁਸ਼ਟਕਾ ਅਰਥ ਯਿਹ ਈਸ਼ਰਕੇ ਚਾਰੋਂਹੀ ਯਥਾਰਥ ਪੂਰਣਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖਨੇਭੀ ਵਿਰਾਟ ਈਸ਼ਰਕੇ ਚਾਰੋਂਤਰਫਕਾ ਔਰ ਮਧਿਕਾ ਆਦਅੰਤਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆਹੈ ਇਨ ਬਿਅੰਤ ਚਾਰੋਂਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰਾਟਕੇ ਚਾਰੋਪੁਸ਼ਟ ਕਹਾ

ਜਾਤਾਹੈ ਇਨਬਾਰੋਂ ਕਾਹੀ ਅੰਦਰਮੇਂ ਜਿਗਿਆਸੂਕੋ ਧਿਆਨ ਕਰਣਾ ਜਥਾਰਥਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂ ਜੈਸੇ ਦੋਨੋਂ ਪੀਨ ਪੈਓਧਰੋਂ ਕੋਹੀ ਪੀਨ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣਜੋ ਦੋ ਸਰੂਪਹੈਂ ਸੋ ਦੋਨੋਂਹੀ ਅਤੀਪੀਨਹੈਂ ਸੋ ਪੀਨਕਾ ਅਰਥਹੈ ਯਿਹਉਕਤ ਦੋਨੋਂਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਗਿਆਨ ਇਨ ਦੋਨੋ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਜਾਣਨੇ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ਸੋ ਯਿਹ ਇਸ ਉਕਤ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਿੰਗਾਰਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਅਖਰੋਂ ਕਰਕੇ ਹਮਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਾਹੈ ॥

'ਸੋਲਾਂ ਕੀਏ ਸਿੰਗਾਰ ਕਿ ਅੰਜਮ ਪਾਜਿਆ' ਔਰ ਆਗੇ ਕਿਫ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਹਰਹਾਂ ਕੰਤੇ ਬਾਝ ਸਿੰਗਾਰ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਈਐ'। ਸੋ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਹਰਿਹੈਂ ਕੰਤੇ ਇਸ ਪਦਕਾ ਹਰਹੈਂ ਕੰਤ ਯੇਹ ਅਰਥਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਜੁਗਤ ਜੋ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸੋ ਜਿਗਿਆਸੂਆਂਕੇ ਧਿਆਨ ਕਾ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਉਸੀ ਐਸੇ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਣੇ ਸੇ ਸਰਬ ਪੁਰਖ ਚਾਰਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਕੋਈਕ ਅਕਲਸੇਂ ਖਾਰਜ ਜੋ ਪੁਰੁਖਹੈਂ ਸੋਵੋਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸਬਦਕਾ ਅਰਥ ਔਰਤ ਕੀ ਸਾਖੀ ਬਣਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਤੇਹੈਂ

ਨਥਿ ਡੰਡੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਉਤਰਾਤੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਲਿਖਾਹੈ ਕਾਹੂਕਾਨ ਫਾੜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਨਥਿ ਡੰਡੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕਾਂਨਫਾੜਨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇਂ ਪਖੰਡੀ ਭੇਖ ਧਾਰਣਕੀ ਨਿੰਦਾਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਨਥਿ ਡੰਡੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਹੈ ॥ ਇਸੀ ਸੇਂ ਲਿਖਾਹੈ 'ਸੋਲਾਂ ਕੀਏ ਸਿੰਗਾਰ' ਸੋਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਆਪ ਜਰੂਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੇਵੇਂਗੇ ॥

ਇਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋਲਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੨੦॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਿਦਿਤ ਕਰਿਆ ਜਾਤਾਹੈ ਜੋਕਿ ਇਸਸੇਂ ਪੂਰਬਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਜੋ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਉਸ ਉਕਤ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕਰਣੇਸੇਂ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸੁਧ ਭਯਾਹੈ। ਸੋ ਉਨਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ 'ਫੀਲ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦ ਪਖਾਵਜ ਕੳਊਆ ਤਾਲ ਬਜਾਵੇ'। ਸੋ ਇਤਿਆਦੀ ਕਥਨ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਉਕਤ ਉਨ ਉਤਮ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਖਾਂ ਕਾ ਮਨ ਰੂਪ ਜੋ ਫੀਲ ਹਾਥੀ ਹੈ ਸੋ ਰਬ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੀ ਆਵ ਵਾਲਾ ਹੂਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਉਸਕਾ ਚਿਤ

ਰੂਪ ਜੋ ਬਲਦ ਹੈ ਸੋ ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿਦੰਗਕੋ ਬਜਾਤਾ ਭਯਾਹੈ ॥ ੨ ॥ ਔਰ ਐਸੇਹੀ ਉਨਕਾ ਸ਼ੁਧ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਕੌਊਆ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਫੁਰਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਣਨ ਰੂਪ ਜੋ ਤਾਲ ਹੈ ਉਸਕੋ ਵਜਾਤਾ ਭਯਾਹੈ ॥ ੩ ॥ ਐਸੇਹੀ ਗਰਧਵ ਕੀ ਤਰਾਂ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਣੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰਨ ਰੂਪ ਢੋਲਣੇਕੋ ਵਧਾ ਪਹਰ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਔਰ ਭੈਂਸੇ ਕੀ ਤਰਾਂ ਮੇਂ ਜੋ ਮਤਵਾਰਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ ਵਿਖਿਓਂ ਮੇਂ ਫਸਾ ਹੂਆਥਾ ਸੋ ਸ਼ਾਖੀ ਕੋ ਅਪਣਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇਂ ਆਪ ਕੋ ਚਿਦਾਭਾਸ ਰੂਪ ਸੇ ਮਿਥਿਆਸਮਝਣਰੂਪ ਭਗਤੀ ਕੋ ਕਰਦਾਹੈ॥ ੫ ॥ ਔਰ ਅਵਿਦਾ ਕਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਜੋ ਵਿਖੇ ਅਕ ਕੀ ਕਕੜੀ ਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਕੋ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਕੇ ਰਮੇ ਹੂਏ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਣਾਂ ਆਵਹੈ ॥ ੬ ॥ ਔਰ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਸਿੰਘਕੇ ਬੀਚ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੇ ਮਿਥਿਆ ਧਰਮੋਂ ਕਾ ਲੇਸ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ ਐਸੀ ਜੋ ਵਿਵੇਕੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ਸੋ ਉਸ ਵਿਵੇਕੀ ਯਥਾਰਥ ਜਾਣਣੇਂ ਵਾਲੇਨੇ ਯਿਹੀ ਪਾਨੋਂ ਕੇ ਬੀੜੇ ਲਗਾ ਕਰਕੇ ਖਾਏਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ਔਰ ਸਾਖੀ ਕੀ ਸਤਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਜੋ ਸਰਬੰ ਅੰਤਸਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਰੂਪ ਹੀ ਘੀਸ ਹੈ ਸੋ ਇਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕਾ ਚਿੰਤਨਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਹੀ ਪਾਨੋਂ ਕੀਆਂ ਬੀੜੀਆਂ ਗਲੋਰੀਆਂ

ਕਾ ਬਾਟਣਾਂ ਦੇਣਾ ਲਿਆਂਨਾਹੈ ॥ ੮ ॥ ਐਸੇ ਹੀਂ ਘਰ ਪਰ ਕਾ ਅਰਥ ਦਸ ਗੋਲਕਹੈ ਸੋ ਉਨ ਦਸੋਂ ਮੇਂ ਜੋ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਹੋਕਰਕੇ ਸਾਖੀ ਕੇ ਸਰੂਪ ਮੇਂ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕਾ। ਦੂਹੀਆਮੂਸੀਆਂ ਯਿਹ ਨਾਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥ ੯ ॥ ਈਹਾਂ ਕਛੂ ਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਸੰਕੋਚ ਵਿਕਾਸ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਹੈ ਸੋਇਸੇ ਐਸੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੋ ਅਪਣੇਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਾ ਜੋ ਅਪਰੋਖ ਹੋਣਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਸੰਖ ਕਾ ਬਜਾਵਣਾਂਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਔਰ ਸੁੰਦਰ ਬੰਸ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਉਸ ਸਰੂਪਮੇਂ ਜੋ ਬੀਏ ਨਾਮਕ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਅਭਾਵਹੈ ਸੋ ਇਸਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਜਾਤਿ ਵਿਜਾਤੀ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਹੈ। ਸੋਇਸ ਐਸੇ ਜਾਣਨੇ ਕਾ ਨਾਮਹੀ ਸੋਨੇਂ ਕੇ ਮੰਡਪ ਮਹਲਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਔਰ ਅਪ੍ਰੋਖ ਸਰੂਪ ਬੋਧਨਕੇ ਹੋਣੇ ਸੇਂ ਸੰਸੇ ਵਿਪਰਯੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਇਨ ਦੋਸੋਂਕੇ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆਕਾ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਣਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਕਨਿਆਂ ਨਾਮਕ ਲੜਕੀਹੈ ਔਰ ਸੁੰਦਰ ਬੇਦੀ ਯਿਹੀਸੁੰਦਰ ਵਿਧੀ ਸੇਂ ਵਿਵਾਹਕਾ ਸਮਾਜਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਔਰ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਰੂਪ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕੋ ਅਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਸੇਂ ਬਿਨਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀਹੈ ਇਸ

ਐਸੀ ਵਿਚਾਰ ਕਾਜੋ ਯਥਾਰਥ ਹੋਣਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹੀ ਸਿੰਘ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਾਥ ਜੀਵ ਰੂਪਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਣਾ ਕਾ ਗਾਵਣਾਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਅੰਤਸ ਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਕੀੜੀਨੇ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਪਰਵਤ ਖਾ ਲੀਆ ਹੈ॥ ੧੪ ॥ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੈਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਹੂ ਕਹਿਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਰੂਪ ਬੋਧ ਰੂਪ ਜੋ ਆਗਾਰ ਘਰ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹੀ ਸਰਬ ਜਹਾਨਮੇਂ ਉਤਮਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਔਰ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂਨੇਂ ਦੋਨੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਸੋਲਾਂ ਮਹਾਵਾਕ ਰੂਪ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਗੁਪਤ ਬ੍ਰਹਮ ਅਪ੍ਰੋਖ ਕਰਾਇਆ। ਸੁਨਾ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਦਿਖਲਾਇਆਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਤਾਕੀ ਮਹਮਾਂ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭਿਯਾਹੈ ॥ ੨੧ ॥

ਇਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਤ ਮਹਮਾ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੨੧ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਮਾਇਆ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਸਸੇ ਕੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਗਗਨ ਪੁਸ਼ਪ ਵੰਧਿਆ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯੇਹ

ਤੀਨੋ ਹੀ ਅਤਿਅੰਤ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਦ ਅਪੀ ਬਿਵਹਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਿਆ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਮਿਥਿਆ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਾ ਰੂਪਕ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਏਕ ਵੰਧਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਸੋ ਉਸਕੇ ਗਲੇ ਮੇਂ ਸੂਰਜਕੀ ਕਿਰਣੋਂ ਕੀ ਮਣੀਓਂ ਕੀ ਉਤਮ ਮਾਲਾ ਪੜੀ ਹੂਈ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਔਰ ਵੋਹ ਲੜਕਾ ਨਿਤਿਅੰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਕਾਸ ਕੇ ਬਾਗ ਕਾ ਸੈਲ ਕਰਣੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਔਰ ਵੋਹ ਸਹੇ ਕੇ ਸਿੰਙਾਂ ਕੀ ਛੜੀ ਨਿਤ ਹਾਥ ਮੇਂ ਰਖਤਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਲੜਕਾ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੀ ਨਦੀ ਕਾ ਨਿਯਮ ਸੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਸੋ ਉਸ ਐਸੇ ਲੜਕੇ ਕੀ ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਬਹੁਤ ਅਛੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਹੋਰਹੀ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਇਸ ਐਸੇ ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਬ੍ਰਾਤ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਨਾਚ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਇਫ਼ਾ ਕੈਸਾ ਹੋਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤ ਹੈ। ਬਿਵਾਹ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਹਤ ਪਾਂਧਾ ਕੈਸੇ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਬ੍ਰਾਤ ਕੇ ਬੀਚ ਦਾਨੇ ਸਾਊ ਕੈਸੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸੀ ਬਿਵਾਹ ਕੇ ਬੀਚ ਅੰਬ ਫਲ ਅੱਕ ਕੀਆਂ ਕਕੜੀਆਂ ਹੋਣੇ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਔਰ ਮੰਦ੍ਰ ਕੈਸੇ ਚਾਹਤੇਹੈਂ ਔਰ ਉਸ ਐਸੇ ਬਿਵਾਹ ਮੇਂ। ਕੀੜੀਆਂ ਕੇ ਹੱਥੋਂ ਬੀਚ ਪਰਬਤੋਂ ਕੇ ਛਤਰ ਬਨਰੇ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਕੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ਔਰ ਬਨਰੇ ਕੀ ਬਿਵਾਹਤਾ ਭੀ ਵੰਧਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਸੋ

ਯਿਹ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਰੂਪਕ ਹੈ। ਸੋ ਸਭੀ ਸੋਲ਼ਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਬੀਚ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਯਿਹ ਵਿਵਾਹ ਕਾ ਸਮਾਜ ਸੰਪੂਰਣ ਹੀ ਅਤਿਅੰਤ ਮਿਥਿਆਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਇਸ ਸੰਸਾਰਕੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਿਯਾਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸਤਿ ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ। ਯਿਹੀ ਯਥਾਰਥ ਸਮੀਂਚੀਨ ਹੈਂ ਇਸ ਉਕਤ ਕਥਨ ਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਅਲਪਗਿ ਪਰੀਛਿਨ ਜੋ ਸਭੀ ਜੀਵ ਹੈ। ਔਰ ਜੀਵੋ ਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈ ਜੋ ਰਚਨਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਵਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਅਬਪੂਰਬ ਪਖੀ ਕਥਨ ਕਰਤਾਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸਭੀ ਕੁਛ ਵਿਨਾਸੀ ਹੈ ਸੋ ਤਬ ਐਸੇ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹ ਸ਼ਰੀਰ ਬੋਧ ਕੇ ਹੋਣੇ ਸੇ ਨਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਏਕ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋ ਯਿਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦਤਾਤ੍ਰੇਇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ। "ਕੰਚਨ ਕੂਟ ਗਿਰਿਓ ਕਹੁ ਕਾਹੇ ਨ ਸਾਤੋ ਸਾਗਰ ਕਿਉਂ ਨ ਸੁਕਾਨੋਂ। ਅੰਤ ਬਸੰਤ ਤਪਿਓ ਰਵ ਕਾਹੇ ਨ। ਗੰਗਵਹੀ ਉਲਟੀ ਅਨੁਮਾਨੋਂ। ਪਸਚਮ ਭਾਂਨ ਉਦਿਓ ਰਵ ਕਾਹੇ ਨ

ਵੰਦ ਸਮਾਨ ਦਿਨੀਸ ਪ੍ਰਮਾਂਨੋਂ। ਕਿਉਂ ਭਮਡੋਲ ਡੁਬੀਨ ਧਰਾ। ਮੁਨੀ ਰਾਜ ਨਿਪਾਤਨ ਇਉਂ ਜਗਜਾਨੋਂ"। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸੁਵਰਣ ਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਖਿਆਂ ਕਾ ਸਮੂਹ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਕਰਕੇ ਨਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ॥੧॥ ਔਰ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਔਰ ਮਨ ਬੁਧੀ। ਯਿਹ ਸਾਤੋਂ ਹੀ ਜੜ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਹੋਜਾਤੇਹੈਂ ॥੨॥ ਔਰ ਬਸੰਤ ਰੁਤਹੈ ਅੰਤਮੇਂ ਜਿਸਕੇ ਐਸੀ ਜੋ ਪੋਹਮੇਂ ਸ਼ਰਦੀ ਕੀ ਰੁਤਹੈ। ਸੋ ਵੋਹ ਰੁਤ ਸੂਰਜ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੀਖਮ ਹੋਕਰ ਗਿਆਨੀ ਕੋ ਪ੍ਰਤੀਲੋਮ ਉਲਟੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ॥੩॥ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਬੁਧੀ ਰੂਪ ਹੀ ਜੋ ਰੀਗਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਲਟ ਕਰਕੇ ਵਿਖੇ ਕੇ ਸੁਖ ਮੇਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋਣੇ ਸੇ ਭੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫਸ ਜਾਤੀਹੈ ॥ ੪॥ ਔਰ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਸੂਰਜ ਪਛੋਂ ਦਿਸਾ ਸੇ ਉਦੇ ਹੋਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਤਾਹੈ॥੫॥ ਔਰ ਸੂਰਜ ਉਨ ਕੋ ਸੀਤਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਤਾਹੈ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਉਨ ਕੋ ਗਰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਤਾ ਹੈ॥ ੬॥ ਅਬ ਈਹਾਂ ਸਾਤਮਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀਂ ਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੋਕਿ ਪਾਣੀ ਸੇ ਦਸਵੇਂ ਹਿਸੇ ਜਮੀਨ ਹੈ ਸੋ ਪਾਣੀ ਮੇਂ ਡੂਬ

ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਜਾਤੀਹੈ ॥ ੭ ॥ ਇਸ ਸਾਤਵੇਂ ਏਕ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। "ਹੁਕਮੇਂ ਧਾਰ ਅਧਰ ਰਹਾਵੇ। ਬਿਨ ਥੰਮਾਂ ਗਗਨ ਰਹਾਇਆ। ਹੁਕਮੇਂ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ। ਥਿਤ ਵਾਰ ਨਹਿਯੋਗੀ ਜਾਣੇ। ਹਰਕੀ ਗਤ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਜਾਨੇ" ਯੇਹ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮਾਇਆਵਿਚਾਰ ਪਖ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਮਤਮੇਂ। ਕਛੂ ਬੈਲ ਸਪ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਨੇ ਜਿਮੀਂ ਉਠਾਈ ਹੂਈ ਹੈ ਜਬ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਉਨ ਤੀਨੋਂ ਕੇ ਨੀਚੇ ਉਨ ਤੀਨੋਂ ਕੇ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਵੋਹ ਕੌਣ ਹੈ ਤਬ ਤੋ ਉਨ ਕੋ ਉਤ੍ਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਆਤਾ ਹੈ ॥ ਅਬ ਉਕਤ ਖਟ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਸੇ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਹੀ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਭਾਨ ਹੈ। ਸੋ ਵੋਹ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੀ ਭਾਨ ਸੰਸੇ ਵਿਪਰਜੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਭੇਦ ਇਨ ਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਯੇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਕਾਰਣ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਸੇ ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਭਧ ਕੇ ਆਸ਼ਰੇ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ ਪ੍ਰਾਰਭਧ ਕੇ ਸਾਥ ਗਿਆਨ ਕਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਇਆ ਵਾਦ ਸਪਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਉਤ੍ਰ ॥ ੩੨ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਖਿਆਂ ਕੇ ਸੁਖ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬੀਰ ਰਸ ਕੋ ਲੈ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ "ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਹਿ ਕੋ ਜਗ ਮੇਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰ ਚਿਤ ਮੇਂ ਯੁਧ ਵਿਚਾਰੇ। ਦੇਹ ਅਨਿਤ ਨ ਨਿਤ ਰਹੇ ਜਸ ਨਾਵ ਚੜੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੇ"। ਸੋਇਸ ਕਥਨ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀ ਨਿਵਰਾਣ ਕੇ ਲੀਏ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤੀ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਹੀ ਜਰੂਰਿਤ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਜਗਤ ਮੇਂ ਜੀਵਣ ਸਫਲ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀ ਕੋ ਜੀਤਣਾਂ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ ਕੋ ਅਨਿਤ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਯਸ ਰੂਪ ਬੇੜੀ ਕੇ ਊਪਰ ਬੈਠਣੇ ਸੇ ਵੋਹ ਪੁਰਖ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਸੇ ਤਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਐਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਬੁਹਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪ ਕੂੜੇ ਕੋ ਸਾਂਬਰ ਦੇਣੇ ਕੀ ਹੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਐਸੇ ਉਕਤ ਬੋਧ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਬਿਅੰਤਹੀ

ਪੁਰੁਖ ਕਰ ਰਹੇਹੈਂ ਸੋਈ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਤੇਹੈਂ "ਸੋਧ ਹਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਵਿਰੋਧ ਹਾਰੇ ਦਾਨੋਂ ਵਡੇ ਬੋਧਹਾਰੇ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਬੋਧਹਾਰੇ ਜਾਪਸੀ। ਘਸਹਾਰੇ ਚੰਦਨ ਲਗਾਇ ਹਾਰੇ ਚੋਆ ਚਾਰ ਪੂਜਹਾਰੇ ਪਾਹਨ ਚਢਾਇਹਾਰੇ ਲਾਪਸੀ ਗਾਇਹਾਰੇ ਗੋਰਨ ਮਨਾਇਹਾਰੇ ਮੜੀ ਮਠ ਲੀਪ ਹਾਰੇ ਭੀਤਨ ਲਗਾਇ ਹਾਰੇ ਛਾਪਸੀ। ਗਾਇਹਾਰੇ ਗੰਧ੍ਰਬ ਵਜਾਇ ਹਾਰੇ ਕਿੰਨਰ ਸਭ ਪਚਹਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਤਪੰਤਹਾਰੇ ਤਾਪਸੀ"

ਸੋ ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤ ਪਰਜ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਆਤਮਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਮੇਂ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਾ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ ਪੂਰਣ ਵੈਰਾਗ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਪਰੀ ਛਿਨ ਉਪਾਸਨਾ ਚੁਤੁਸ਼ਟੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਯਥਾਰਥ ਜੋ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਯੇਹੀ ਚਾਰੋਂ ਯਥਾਰਥ ਕਾਰਣਹੈਂ ਇਨਚਾਰੋਂ ਕੀ ਧਾਰਣਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਪ੍ਰੋਖਕਾ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸਕ ਹੈ ਸੋ ਇਨ ਚਾਰਸੇ ਬਿਨਾ ਜੋ ਪੁਰੁਖਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਵਹਰ ਮੁਖ ਕਾਰਜਾਂਕੇ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵਿਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧ ਕਾ ਉਪਯੋਗੀ ਅੰਤਸ ਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਨ ਯੇਹ ਸਭੀ ਕਰਮ ਯਥਾਰਥ ਹੈਂ ॥ ਯੇਹ ਉਕਤ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸਰਬ ਕਥਨ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਇਸ ਉਕਤ ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ। "ਹਰਣ

ਭਰਣ ਜਾਕਾ ਨੈਤ੍ਰ ਫੇਰ। ਜਬ ਉਦਕ ਰਖਕਰਾ ਕਰਤਾਰਾ ਪ੍ਰਜਾ ਧਰਤ ਤਬ ਦੇਹ ਅਪਾਰਾ। ਜਬ ਅਕਰਖ ਕਰਤ ਹੋਂ ਕਬਊਂ। ਤੁਮਮੇਂ ਮਿਲਤ ਦੇਹ ਧਰ ਸਭ ਹੂੰ" ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇਵ ਇਸ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਹਰਨਾ ਨਾਸ ਧਰਣਾ ਪਾਲਣਾ ਉਦਕਰਖ ਪੈਦਾ ਕਰਣਾ ਸੋ ਯੇਹ ਤੀਨੋ ਤੇਰੇ ਕਾਰਯ ਆਂਖ ਇਛਾਰੇ ਫਰਕਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇਰੇ ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਿਆਸ ਜੀ ਸੇ ਉਲਾਮਾਂ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਜੋਕਿ ਹੇ ਬਿਆਸ ਜੀ ਆਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਕੁਵੇਰ ਧਰਮਰਾਜ ਇਤਿਆਦੀ ਅਵਤਾਰੋਂ ਸੇ ਲੇ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਆਪਕੀ ਭੂਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਸਰਬ ਅਵਤਾਰੋਂ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਦੋ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਏਕ ਹੀ ਸੁਧ ਵਿਰਾਟ ਦੋ ਸਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਰਹਾ ਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋ ਸਰੂਪ ਬਿਆਪਕ ਅਪਰੀਛਿਨ ਹੈ ਸੋ ਯੇਹ ਹਮਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸੋ ਹੇ ਬਿਆਸ ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੇ ਤੋ ਅਨੇਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਲਪਗਿ ਪਰੀਛਿਨ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ "ਕਾਹੇ ਕੋ ਏਸ ਮਹੇਸਹਿ ਭਾਖਤ ਕਾਹੇ ਦੁਜੇਸ ਕੋ ਏਸ ਵਖਾਨਿਓ

ਹੈ ਨਰਘੇਸ ਜਦੇਸ ਰਮਾਂਪਤ ਤੈਂ ਜਿਨ ਕੋ ਵਿਸ਼ਨਾਥ ਪਛਾਨਿਓਂ। ਏਕ ਕੋ ਛਾਡ ਅਨੇਕ ਭਜੇਂ ਸੁਖ ਦੇਵ ਪਰਾ-ਸੁਰ ਬ੍ਯਾਸ ਝੁਠਾਨਿਓ। ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਸਜੇ ਸਭ ਹੀ ਹਮ ਏਕ ਹੀ ਕੋ ਵਿਧ ਅਨੇਕ ਪਛਾਨਿਓ" ॥

ਸੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ। ਸੋਬਿਆਸ ਪ੍ਰਾਸ੍ਰ ਸੁਖਦੇਵ ਜੀਕੇ ਮਤਮੇਂ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੇਂ ਏਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੈਂ। ਯੇਹ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਹਮਨੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਔਰ ਦੋਨੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਨ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੋ ਹਮ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇਹੈਂ। ਯੇਹ ਹਮਾਰਾ ਪਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਔਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਕੇ ਬੀਚ ਮੇਂ ਕੋਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਚੀਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸਰਬ ਕਾ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣਹੈ। ਸਰਬ ਦਸ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਅਵਲੰਵੀਓਂਕੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾਂ ਜਰੂਰੀਹੈ ਜਿਸਕਾ ਮਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਸੇ ਨਹੀਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤਸੇ ਵਿਰੁਧਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸਠਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੩੩ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਬ੍ਰਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ

ਜੈਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਯੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਧੀ ਸਮਾਧੀ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ਕਾਮਧੇਨ ਪਾਰਸ ਚਿੰਤਾਮਣ। ਇਤਿਆਦੀ ਜੋ ਵਸਤੂ ਹੈ ਇਨ ਸਭੀ ਕਾ ਫਲ ਅੰਤ ਕੋ ਵਿਨਾਸੀ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਜੋਤਿਸ਼ ਵੈਦਕ ਇਨਕਾ ਭੀ ਅੰਤਮੇਂ ਫਲ ਵਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾਂ ਸਰਬ ਪੁਰਖਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਯਥਾਰਥ ਸਤਿ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਯੋਗ ਮਾਰਗ ਮੇ ਨਾਦ ਸਤਿਪੂਰਿ ਆਨੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ'। ਇਤਿ-ਆਦੀ ਕਥਨ ਕਾ ਫਲ ਭੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜਾਣਨਾਂਹੀਹੈ॥ ਔਰ ਯੁਗਤ ਯੋਗ। ਜੁੰਜਾਨ ਯੋਗ। ਤ੍ਰਾਟਕ ਮੁਦ੍ਰ। ਮੈਸਮਏਜਮ। ਛਾਇਆ ਪੁਰੁਖ ਉਪਾਸਨਾ। ਇਨਸਭੀ ਕਾ ਫਲ ਯਥਾਰਥ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਔਰ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਤਿਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣਨਾਹੀਹੈ ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਜੈਸੇ ਪਾਣੀ ਮਿਟੀ ਹਵਾ ਅਕਾਸ। ਯਿਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਅਗਨੀ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖਨੇ ਕਬੀ ਇਕੇਲੀ ਨਹੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਜਿਸਨੇ ਜਹਾਂ ਅਗਨੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਪੱਥਰ ਮੇਂ ਬਾਂਸਮੇਂ ਤੀਲੀਮੇਂ ਲਕੜੀ ਗੋਸੇ ਬੀਚ ਹੀਂ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ। ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀ ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਮਿਲੀ ਹੂਈ ਅਗਨੀ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇਂਭੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਪੁਰੁਖ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਅਧਿਸ-
ਠਾਂਨ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਅਪ੍ਰੋਖ ਬੋਧ
ਭੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਬੋਧ ਪੰਚਤਤ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰਕਾ ਇਤਿਆਦੀ
ਬਿਆਪਕ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਜਾਣਨੇ
ਸੇਂ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਸਰੂਪ ਭੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਦੋਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ
ਕੋ ਅਪ੍ਰੋਖ ਰੂਪਕਰ ਸਮਝਾਵਣੇ ਕੇ ਲੀਏ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਕੇ ਸੋਲਾਂ ਮਹਾਂ
ਵਾਕ ਅਪ੍ਰੋਖ ਸਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜਲਸ
ਤੂਹੀ ਥਲਸ ਤੂਹੀ ਨਦਸ ਤੂਹੀ ਨਦਸ ਤੂਹੀਂ ਇਤਿਆਦੀ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕਰਕੇ। ਤੂਹੀਂ ਤੂਹੀਂ ਤੂਹੀਂ
ਇਤਿਆਦੀ ਸੋਲਾਂ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕਾ ਯਿਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਸੋ
ਅਬ ਇਨ ਸੋਲਾਂ ਮਹਾਂ ਵਾਕਿ ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ
ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਉਦਿਆਲਕ ਨੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੁ
ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਤਤ੍ਵਮਸੀ। ਯਿਹ ਮਹਾ ਵਾਕ ਨੌ ਬਾਰ ਉਪਦੇਸ਼
ਕੀਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਮੇਂਭੀ। ਤੂਹੀਂ। ਇਸ ਮਹਾ ਵਾਕ
ਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਮੇਂ। ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵਾਚਕ
ਤਤ। ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਊਪਰ ਸੇਂ ਅਨਿਆ ਹਾਰ ਹੈ ਸੋ ਤਥ
ਵਾਕ ਕਾ ਧਾਨ। ਤਤ ਤੂਹੀ। ਯਿਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ

ਰੀਤੀ ਸੇ ਤ੍ਤ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਤੂੰਕਾ ਅਰਥ। ਯਥਾ-
ਰਥ ਬੋਧ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ
ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤੀਨੋਂ ਕਾਰ ਮੇਂ ਅਭੇਦ ਕਾ ਬੋਧਕ ਯਥਾ-
ਰਥ ਸਤਾ ਸੋ ਅਬ ਤੀਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ
ਏਕ ਹੀ ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਭਿੰਨ
ਤੂੰ ਸਦਾਹੀਹੈਂ ਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਿਆਤਾ ਸੋ ਉਕਤ ਮਹਾਵਾਕ
ਕਾ ਯਿਹ ਅਰਥਹੈ ਜਿਸਕੀ ਯਿਹ ਮਹਿਮਾਹੈ ਉਸੀ ਕਾ ਨਾਮ
ਸਾਧਹੈ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇਂ ਲਿਖਾਹੈ "ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ
ਭੇਦਨ ਭਾਈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਬ੍ਰਹਮ
ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲਾ। ਸਾਧਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਬੇਦ
ਨ ਜਾਨੇ" ਇਤਿਆਦੀ ਅਕਾਲਵਾਕਸੂਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀ
ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਕਥਨ ਮੇਂ ਦਸੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਾਖਿਆਤ ਯਥਾਰਥ ਸਰੂਪਹੈਂ
ਔਰ ਭੀ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ
"ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਹਰ ਸੋਇ
ਚਿੰਤ ਅਚਿੰਤਾ ਸਗਲੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ
ਮਈ। ਤਤ ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤ ਸਵਾਈ। ਸੋਹੰ ਭੇਦ ਨ ਕੋਈ" ਸੋ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਾਕੋ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਸਰੂਪਕਾ
ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਔਰ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦਹੈ ਸਾਖੀ
ਰੂਪ ਸੇਂ ਸੁਧ ਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਹੈ ਔਰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ
ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦਹੈ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ

ਭੀ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ "ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੁ ਵਿਸ਼ਨੂ ਗੁਰ ਸ਼ਾਖਿਆਤ ਮਹੇਸ਼੍ਵਰਃ ਗੁਰੂਰੇਵ ਪਰੰ ਬ੍ਰਹਮ ਤਸਮੈਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਵੇਨਮਃ" ਇਤਿ ਆਦੀ ਬਹੁਤ ਵਾਕੋਂ ਕਰਕੇ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਰੂਪੋਂ ਕਾ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੁਧ ਸਬਲ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦਹੈ ਅਬ ਔਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੈਂ ਸੋਲ਼ਾਂ ਹੀ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕਿਉਂ ਹੈਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਸਤਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਸੰਕਾਕੇ ਨਿਵਾਰਣ ਲੀਏ ਸੋਲ਼ਾਂ ਕਾਹੀ ਨਿਯਮ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦੋਨੋਂ ਮਨ ਬੁਧੀ ਇਨ ਬਾਰਾਂ ਕੇ ਦੋਸ਼ੋਂ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕੇ ਲੀਏ ਬਾਰਾਂ ਮਹਾਵਾਕ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਔਰ ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਵਰਤਮਾਨ ਇਨ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੀ ਅਖੰਡ ਬੋਧ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਸੇ ਬਿਅਸਟੀ ਮੂਲਾ ਅਵਿਦਿਆ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇਚਾਰ ਮਹਾਵਾਕ ਕਾ ਪਰਦਰਸਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਸੋਲ਼ਾਂ ਮਹਾਵਾਕ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸੋਲ਼ਾਂ ਮਹਾਵਾਕ ਨਿਰੂਪਣੰ ॥ ੩੪ ॥

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਬੀਚ ਹਮਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ ਦੇਨਾਂ ਹੈ ਸੋ ਹਮਾਰਾ ਸਰਬ ਹੀ ਬਿਵਹਾਰ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਮਹਾਸ਼ਿਓਂ ਕੇ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰੋ ਕੇ ਕਰਣੇ ਕੀ ਜਰੂਰਿਤਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਤ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਇਤੀਂ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰਃ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਾਸੀ ਨਿਰਮਲ਼ ਸ੍ਵਾਂਮੀ ਸ੍ਰੀ ਪੰਡਿਤਵਰ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਡਿਤਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲਸਾਧੂ ਪਦ ਵਾਚ ਕਰਤ੍ਰਿਕਨਿਰੂਪਣੰ ਸਮਾਪਤੰ ਅਲੰਸੁਭੰਭਵਤੀ॥ ਸੰਵਤਸਰਕਾਰਤਕ ਮਾਸ ਸੁਕਲਪਖ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਦਿਤਵਾਰ ਉਂਨੀਸੈਬਾਸਟ ੧੯੬੨ ॥

ਓਁ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਥਨਹੈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। 'ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੋ ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੋ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਹੀ ਟੀਕਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਕਥਨ ਨਹੀਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਭੂਲ ਕਰਕੇ ਯੇਹ ਬਾਤ ਕਹਿਤਾਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕਥਨਕਾ ਉਤ੍ਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਜੈਸੇ ਪਰ ਮਤ ਮੇ ਵੇਦਹੈ ਕੁਰਾਨ ਹੈ ਅੰਜੀਲਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਮਾਰਗ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਹੈਂ ਸੋ ਵਾਦੀਕੇ ਕਥਨਸੇ ਤੋ ਯੇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਪਰਸਪਰ ਏਕ ਦੂਸਰੇਕਾ ਤਰਜਮਾਂ ਹੋਣੇ ਤੇ। ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਮਤ ਭੀ ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਵਾਦੀਕੇ ਕਥਨਸੇਂ ਜੋ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ ਦੋਸ ਕੀ ਪ੍ਰਸਕਤੀਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੋ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਾਦੀਹੈਂ ਯੇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਮੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸ ਐਸੇ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਪਰਮਤਮੇ ਸਹਸ੍ਰ ਨਾਮਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਜਾਪਜੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਪਰਮਤਮੇਂ ਗੀਤਾਹੈ। ਐਸੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਹੈ ਸੋ

ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀ ਹੈ ਸ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਮੇਂ ਬਾਹਿਰ ਹੈ ਇਸ ਕਥਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸਰਬ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੈਕਿ ਪਤਤ ਪਾਵਨ (੧) ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ (੨) ਬੀਰ ਸੁਧਾਰ (੩) ਭੁਲੇਮੇਂ ਨਾਮਕ ਇਨ ਛਾਰੋਂਹੀ ਕਤਾਬੋਂਕੇ ਆਸੂਲ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਪਾਠ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇਕੀ ਬਨਾਈ ਕਤਾਬਕੋ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਤੇਹੈਂ ਸੋਵੋਹ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਦਸ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਕੇ ਸਿਧਾਤਸੇਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਅਰਥ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੨੦ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਬ ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਹਮਾਰਾ ਜੋ ਮਤ ਹੈ। ਸੋ ਸਭੀ ਸੇ ਉਤਮ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਦਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਨੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇ ਸੇ ਸੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਪਾਖਾਣ ਪੂਜਨ ਸੇ ਅਲਪਾ ਮਾਤ੍ਰ ਪਰੀਛਿਨ ਕਾ ਹੀ ਪੂਜਨ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਪੂਜਨ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਨ ਅਪਰੀਛਿਨ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕੇ ਕਰਣੇਸੇ